

АНТОН АНТОНОВ — ТОНИЧ ОТКРАДНАТИЯТ ВЛАК

chitanka.info

1

Чат-чат-чат-чат!

Чат-чат-чат-чат-чат...

Има нещо злокобно в бавното чаткане на четири чифта конски копита по уличните паважи, макар някои да казват, че подковата носела щастие.

Първите бурни и неспокойни дни на Деветосептемврийската революция едва бяха отминали, животът все още не беше се прибрал в обичайното си русло, всеки ден идеха нови изненади.

Чат-чат-чат...

По глухите софийски улици край развалините от бомбите тази сутрин се движеше със скоростта на пешеходец тежка фургонна кола. Върху двете ѝ страни с големи извити букви бе написано „ДОКУЗАНОВ“, а между буквите като в старинна рамка отдалеч се розовееше нарисувана свинска глава с почти човешко изражение.

Денят беше слънчев и ведър. Витоша бе толкова близко — на човек се струваше, че би могъл да я улучи с камък. Случайните минувачи — повечето младоци и цивилни, с червени ленти на ръкавите — бързо отминаваха. Някои носеха оръжие, а тук-там се мяркаха и военни без пагони и каквито и да било други отличителни знаци. Само набързо извезаният или написан с червено върху бяло платно надпис *ОФ*, пришит на кепето или на горния джоб на куртката.

Чат, чат, чат...

О, ако тези въоръжени хора знаеха, какво взеше днес разтропаната колбасарска кола!

Във вътрешността ѝ се криеха четирима души, насядали върху два добре оковани сандъка. Единият от четиримата, чието лице напомняше розовото прасе, изрисувано отвън на колата, беше полковник Фердинанд Тушев. Той бе облечен в износена кавалерийска униформа, само новите твърди пагони от златиста сърма сякаш подпираха отстрани увисналите му, розови бузи. Тези пагони и златните рамки на очилата му проблясваха в полумрака и привличаха

разсеяните погледи на останалите трима мъже. Тънките саби на светлината, вмъкнала се през пролуките на вратата, прорязваха мрака ту тук, ту там, и тогава можеше да се забележи, че те са цивилни. Но когато от време на време щракваше запалка и се доближаваше до нечия цигара, начаса ставаше ясно, че това са чужденци — военни, преоблечени в граждански дрехи.

Чат, чат, чат, чат!

При тежкия ход на колата цялата група неловко се поклащаше, а при всеки внезапен завой някой леко залиташе, и търсейки къде да се хване, драскаше безпомощно по ламаринената ѝ стена.

Нисък и тантурест, полковник Тушев седеше най-непоклонимо и изключителна заслуга затова имаха късите му, възпълнички крака. В това не дотам приятно пътуване очевидно нещо друго го смущаваше повече и накрая той не пропусна да го сподели гласно:

— Каква воня! — изпъшка мрачно и плю с отвращение в краката си, забравил всички правила на благоприличието, на което го бяха учили още от дете.

Единият от спътниците му тутакси възрази на немски език.

— А според мен, господин полковник, миризмата е просто чудесна! — После въздъхна и малко разнежено добави: — Моят баща, царство му небесно, правеше най-вкусните колбаси в цяла Бавария... И как мечтаеше да ме направи свой заместник!

— Жалко, че не е успял, хер Тидке! — забеляза кисело Тушев на напевен немски, тъй като жена му беше австрийка.

— В какво?

— В мечтите си... Тогава нямаше да бъда принуден да рискувам живота си за вас!

Чужденецът, забравил за миг тъмнината, го погледна високомерно.

— Очевидно, имате някаква грешка, полковник! — отвърна той властно. — Или сте пийнал повечко, или...

— Моля, моля! — засегна се Тушев.

— Няма какво да ми се молите, а мислете, какво бръцолевите! Вие, драги мой, не само не рискувате, а тъкмо напротив: използвате единствения си шанс... Единствения, запомнете това! Защото ако останете тук, болшевиките ще ви схрускат като виенска кифла!

Гласът му беше метално студен и уверен.

Полковник Тушев този път не възрази. Той самият отлично знаеше, че е така, но му се искаше да подчертае — за кой ли път вече — каква голяма жертва прави в името на приятелството си към хер Тидке и подтикван от своята вяност към „великия Райх“.

В действителност всичките жертви, които кадровият офицер Фердинанд Тушев бе правил през целия си петдесетгодишен живот, се свеждаха само до собственото му благополучие. Съвсем не бе случайно това, че по длъжност той беше най-старшият офицер от целия свой випуск. Тъй като полковникът никога не оставаше без църковно календарче, не пропускаше имения ден на когото и да било от своите шефове генерали, без да му прати бутилка троянска ракия с манастирска билка или буренце домашно кехлибарено вино. И тъй като бе убеден, че справедливост трябва да цари във всичко и навсякъде, така бе подредил нещата, че и него самия подчинените по списък го канеха на гости, а това правеше живота му още по-лек и приятен.

Сега, ако всичко протечеше нормално и според начертания план, пред полковник Тушев се откриваше завесата на нов, съблазнителен свят. Наистина, първите крачки към този свят можеха твърде малко да се сравнят с романтичното пътуване в кралска каляска. Но полковникът бе готов да затвори очи (та дори и чувствителния си нос!) пред такъв един унизителен факт, стига само да не му се струваше, че конските копита чаткат прекалено бавно: чат-чат-чат-чат...

— Да беше побързало това говедо! — промърмори той.

Очевидно ставаше дума за Андрей Черкезов — снажния капитан, седнал на капрата до коларя. Беше облечен в дебела запасняшка куртка. Върху правата му, тъмна коса, сресана със ситен гребен, стоеше не дотам сигурно и килнато наляво бозаво кепе. На мястото на кокардата бе пришит монограм ОФ, написан с гъста червена боя на парченце бяло хасе.

Всъщност капитан Черкезов не беше никакъв запасняк, а строеви офицер — някогашен първенец на своя випуск във „Военното на Негово Величество“ училище. Сега той се мъчеше да изглежда напълно спокоен, но тревогата, която все пак успяваше да подтисне, му придаваше мъничко настръхнал вид. Навремени големите му сиви очи се спираха върху пъпчивото лице на коларя.

„По-подходящ от този коньовичар не можехме да намерим и с конкурс! — мина през ума му. — Само като го види човек, стига... По челото му две мравки не могат да се разминат!“

— Така си карай, бавно! — продума капитанът, сякаш бе чул ругатнята на своя началник и нарочно искаше да му прави напук. — Яваш, яваш!

Не случайно колата минаваше по „Мария Луиза“^[1] — най-оживения булевард, водещ към Централната гара. Би ли могъл тук някой да се усъмни?

Острите очи на капитана обхождаха ту лявата, ту дясната страна на широчката, окъпана в слънце улица, спираха върху неотколе изписаните лозунги: „Всичко за фронта — всичко за победата!“ или пък, (хе!) „Да доубием ранения хитлеристки звяр!“. Че е ранен, ранен е, ама де да видим дали няма да ритне най-силно накрая, като умиращ кон... Фау 1, Фау 2... А колкото до лозунгите... и той, Черкезов, нямаше почти нищо против лозунгите, дори сам бе нарисувал и окачил един върху порутената стена на стария гараж, дето беше сборният пункт на групата. Тая група, с която, дай боже, ще поемат на юг...

Когато преминаха улица „Свети Кирил и Методий“, погледът на капитана се спря върху една ранена сграда — без очи, без покрив, пресечена почти на две части от бомба, така, че оголеното стълбище се тъмнееше като опушен скелет на огромна риба. В центъра на София сега имаше стотици такива сгради, но тук, в тази, бяха протекли някога най-хубавите минути от неделните му юнкерски отпуски. Тук живееше госпожа Мадлена, известна на последните два пъти с това, че умееше да устройва незабравими журове и соарета за опознаване на „червените фуражки“ с пансионерките от „Санта Мария“. Нямаше кадрови офицер, който да не е целувал ръка на госпожа Мадлена Девственицата... Е-ех, спомени... хубави спомени.

А ето и албанската бозаджийница! В нея навремето се продаваха най-вкусните баклави и халвички, каквито не можеха да се намерят дори в хайлайфната сладкарница „Цар Освободител“, нито в „Пачев“. Сега тия изгладнели хлапетии правеха опашки за отвратителните пасти от фасулено брашно, потопени в картофен крем със захарин! Каква гадост!

— Казах ти, по-бавно! Агале-агале! — изрече в косматото ухо на каруцаря капитан Черкезов, когато пъпчивият шибна по навик конете.

Този, отляво, на всичко отгоре имаше на хълбока си рана, тъмночервена като прецъфтял мак.

— Не бой се, началство! — успокои го коларят. — Сефте не прекарвам чуплива стока!... Пък да ти кажа арабийски, парата си е пара, ама и мойта кожа ми е мила... Надупчат ли я, пет пари не струва! И решето няма да стане от нея.

— Затуй ти казвам: бавно! Препуснеш ли, всеки се обръща... Бай Ганьо е сеирджия!

Капитанът обърса с опакото на ръката оросеното си чело. Всъщност, мислеше си за кончето — стига е шибал отгоре му с камшика...

Но в следващия миг се обвини сам — те всички са още в капана, а той за какво седнал да мисли! Да-а, не биваше да се бърза, да се рискува, защото единствената им защита от фатални изненади, освен неговата ярка отечественофронтowska маскировка, беше пистолетът, пъхнат в преместения отпред кобур.

Така че... той, капитан Черкезов, си знае работата. Колкото по-обикновена изглежда тази кола, толкова по-добре!

Чат-чат-чат...

Него това не го дразнеше.

И все пак...

— Сто-о-о-ой!

Отпред, току до главата на конете, застана патрулна двойка: слабоват гимназист с червена лента на ръкава и тежка амуниция на кръста, а до него съвсем крехка, русокоса девойка. Острото ѝ рамо сякаш, аха-аха, ще се прекърши под тежестта на старата манлихерова пушка.

„Е-ех, господи, защо не си прибереш вересиите! — помисли си в първия миг капитанът, свикнал да вижда по-други патрулни двойки. — Ама че цивилни гарги!“

Постепенно това чувство на съжаление се примеси с друго: ами ако... И все пак не го обзе страх.

— Сто-о-о-ой! — повтори младежът строго.

Коларят неохотно дръпна юздите. Пъпчивото му лице не трепна, а и цветът му си остана същият — кирпиченожълт. Беше влизал неведнъж там, така че...

Девойчето свали пушката, която стигаше до носа му.

„Ако рече да гръмне с нея, откатът ще я прекърши на две!“ — мина през ума на каруцаря.

— Какво карате? — запита момъкът мрачно. Двете му вежди се съединиха.

— Специална доставка! — отвърна спокойно капитан Черкезов и махна с ръка да отгони конската муха, стрелнала се към лицето му откъм разранената задница на левия кон.

— Каква пък ще е тая доставка? — помисли гласно момъкът. Той продължаваше да оглежда подозрително колата, а девойката се взря в офицера — право в очите му.

— Салами! — Гласът на капитан Черкезов прозвуча съвсем обикновено и някак отегчено.

— Салами ли? — Гимназистът направи крачка напред, приближи се до самата капра. — Че произвеждат ли се още салами?

— За съветското командване! — хвърли най-силния си коз Черкезов. Сърцето му едва сега затуптя малко по-бързо.

— Аха, ясно! — каза младежът с омекнал глас. — Дайте си документите!

Капитанът, поуспокоен, бръкна с два пръста в горното джобче на куртката си, извади оттам някаква бележка и уж небрежно я подаде на девойчето. Той стори това не току тъй — бе забелязал, че тя души нещо във въздуха.

„Тия свини! — изруга на ум Черкезов. — Хем ги предупредих да потърпят половин-един час без цигари...“

Той извади бързо табакерата си и запали. Слава богу, бележката отвлече вниманието ѝ!

Цяла минута два чифта очи внимателно зобяха буквите върху бялата сатенирана хартия. Накрая момъкът издърпа документа от малката ръчица на девойката, погледна го го — дявол знае защо — отзад, сетне го върна на Черкезов.

— Каррррай! — изрече благосклонно, полушеговито.

Каруцарят артистично шибна конете. И затананика с дрезгавия си глас:

*„Карай, карай, то се е видяло-о-о,
че ще взема мома от Анхиало-о-о-о...“*

Капитан Черкезов извърна лице към него и го погледна.

„Ама че тип!“ — мина през ума му.

Подковите отново зачаткаха по паважа.

Девойката направи няколко крачки след тях и спря. В сините ѝ очи се четеше нескрито съжаление. „Все пак не беше лошо да се зърнат тия салами...“ — сякаш говореха те, очите.

— Какво, ти май... — усмихна се момъкът, когато я доближи отново.

— От дете не съм вкувала истински салам! — промълви тя с горчивина. Очите ѝ все още не се отделяха от колата.

— Че и аз, кажи-речи... — сподели гимназистът унило. Но в следващия миг се оживи. — Едно време всяка събота вечер тате купуваше от Докузанов парчета... това, дето остава от всеки салам. Краищата с канапчето... Два пъти по-евтино, ама пак си е... м-м-мъ-ъ! Царска работа!

— Каква, каква? Я повтори! — каза и го стрелна с укор момичето.

— Винават, таварищ камисар! — Младежът тракна дървените токове на сандалите си, усмихна се виновно и догони с поглед скърцащата кола.

В това време каруцарят говореше на капитана:

— Изпотих се и под ходилата, началство! Голям риск, ей!

Но дрезгавият му глас не издаваше ни най-малко смущение. Той беше свикнал още от дете с климата в затвора — в така наречения „Дом на човещината“.

Капитан Черкезов извади от джоба на куртката си плоско шишенце с коняк, отвъртя бързо капачката и жадно го надигна. Къл-къл-къл-къл! — дорде го преполови.

Каруцарят го гледаше с отворена уста и очи, в които проблясна някаква смесица от учудване и завист. Ако е човек на място, може и... една глътчица, ама дебела. „Няма да танифа! Такива са гнусливи... богаташки копелета!“. И въздъхна.

Капитан Черкезов завъртя бавно металната капачка, мушна плоското шишенце отново в джоба си.

— Значи така, а? Изпоти се и под ходилата? — отвърна чак сега.

— Е-е, коньовичарски лъскач, тая мандра такова сирене дава... Който

го е страх от врабци, да не сее просо! — И процеди през зъби: — Няма какво! Писано им било на ремсистчетата още да си поживеят!

Полковник Фердинанд Тушев, с голям куфар в ръка, се появи, придружен от трима цивилни, откъм черния вход на Софийската гара. След четиримата крачеше забързан капитан Черкезов, който бе останал да намери носачи и да се разплати с коларя. Капитанът носеше в ръка само една нова сухарна торба — беше сгънал ремките и я държеше изкъсо.

— По-спокойно, господа, по-спокойно! — прошепна той сърдито на четиримата, забелязал побледнелите лица и плахите им, несигурни стъпки.

— Мола, мола! — смънка обидено хер Тидке.

Това подразни капитана и той добави, все така шепнешком.

— Тракането със зъби не е най-подходящата музика при такива случаи!

Полковник Тушев го прободe с очи.

Капитан Черкезов забеляза това дори през очилата, които полковникът бе сложил за маскировка, но не се смути.

— Не е ли така, господин полковник?... Особено що се касае до вашите изкуствени челюсти... тракат като същински кастанети!

Тушев едва сдържа яростта си.

„Ще ти го върна хубавичко аз на тебе! — помисли си той, — само веднъж да стигнем благополучно оттатък!“

Но не каза нищо. А в следната секунда, оглеждайки с неспокойни очи минувачите, едва не се препъна в грамадния си жълтеникав куфар, пристегнат с ремъци.

Капитанът, осъзнал, че е попрекалил, посегна да вземе куфара, но полковник Тушев ревниво го придърпа към себе си.

— Благодаря, няма нужда! — изрече многозначително той. — Сам ще го нося, капитан Черкезов! — и натърти последните две думички.

— Не съм ни капитан, ни Черкезов — сопна се капитанът, без да отдръпва ръката си. — А когато пристигнем там, където трябва, ще бъда най-малко полковник!

Тушев като че ли не го чу. Той бе спрял погледа си върху протегнатата ръка на Черкезов.

— Защо вечно имате драскотини по ръцете си? — попита заинтригуван.

— Попадам все на истерични мадами! — отвърна троснато Черкезов.

Което е истина, драскотини личаха по ръцете на капитана винаги — едни вече завехнали, други съвсем отскоро. Той имаше коте и когато се прибереше в квартирата си, любимото му занимание бе да го дразни, докато и той, и котето не изпадаха в някаква дива, първична импулсивност, която събираше килими, катурваше столове, чупеше вази и чаши. Но нима можеше да каже това на полковника?

Групата излезе на перона. Разпасан строй войници прекосяваше линиите. Никой не забеляза — пък и не искаше да забележи — началствата. При друг случай Тушев би им дал да разберат но... тая революция! Как обърна нещата надолу с главата...

Капитан Черкезов се спря — изчака да се отдалечат войниците.

— Ето го там! — каза тихо той, без да посочва нещо. — На четвъртия коловоз!

И едва забележимо обърна лице към влака, потънал сякаш в следобедна дрямка.

— Да вървим! — направи знак с глава полковникът.

— Ще се качите във втория вагон! — нареди Черкезов. — Без ни най-малко да си давате вид, че бързате! Носачите ще качат сандъците и другото...

— А вие? — запита поразтревожен Тушев. Ех, това червейче на недоверието, загнездено в душата му! Животът така го бе замерял с неочакваности, че имаше вяра единствено на собствената си майка. Затова, не получил веднага отговор, повтори: — А вие, капит...

— Казах ви вече!

— Ах, да... — промълви полковникът с едва скрита досада.

Той се отпрати напъйко, като прескачаше линиите и удряше колената си в тежкия куфар. Какви времена — да бъде едновременно и полковник, и ординарец!

Тримата цивилни се поколебаха един миг дали да го последват, сетне мигом съобразиха и, за да не прескачат релсите, се отправиха като по команда към дървената пътека за преминаване.

Полковник Тушев, не чувайки подире си стъпките им, рязко се обърна и, като ги видя къде пресичат, плю в краката си.

„Това е то! Немци... Дори и у нас няма да се научат на разпасаност... Ама май «новият» им ред нещо се пропуква...”

Той остави куфара си на циментовия перон и започна да си тананика:

*„Рим, Берлин и Токио
верни във борбата
скоро ще наложат
«нов ред» на земята...”*

Дочака ги, защото трябваше да се качат заедно.

Капитан Черкезов, останал сам, погледна нетърпеливо часовника си.

„Къде се дяна това момиче? — помисли той. — Кара лисицата, ще не ще, да излиза на пазар!“ — И пристъпи към близката колона с привидно разсеян, безгрижен израз, макар да знаеше какво рискува — особено тук — и колко много хора го познаваха.

По това време в отсрещния край на перона вървеше и се оглеждаше светлокоса стройна девойка, облечена в тъмносин джемпер от ученически плат. Лицето ѝ — с меки, детски черти — беше смутено сякаш от някакво смътно предчувствие. Безпокойствието ѝ се усили, когато големите ѝ, търсещи очи се спряха върху дългата влакова композиция. Новичкият, лъскав локомотив бълваше гъсти кълба дим.

Първите два вагона бяха пътнически, но се отличаваха един от друг. Вторият след локомотива бе особено комфортен. По цялото му протежение беше изписан лозунг: „Смърт на фашизма, свобода на народа!“. Следваха четири открити платформи, натоварени с камиони, войници и различно въоръжение — към небето стърчаха дулата на леки оръдия и картечници.

Сашка (така се казваше момичето) обзета от предчувствие, кривна нататък, доближи една от платформите. Мислейки си, че е останала незабелязана, тя вдигна очи към най-близката група и няколко секунди задържа погледа си върху войниците. Стори ѝ се, че във външния им вид има нещо неестествено. Униформите им бяха

вехти и измачкани, сякаш ги бе преживяла крава, а лицата — до едно гладки и охранени, като на хора, живели хубав, без лишения живот. И това, че нито един не я закачи, не й подсвирна дори, бе... странно!

Ако можеше да надвие присъщата ѝ свенливост на девойка и да се приближи още няколко крачки, тя би чула разговора, който можеше да ѝ разкрие всичко. Но само крадешком поглеждаше нататък, без да долови ни дума.

Един от войниците извади от джоба си часовник, който за миг проблясна на слънцето като парче злато, и недоволно промърмори:

— Още от тука закъснения... Половин час вече!

Съседът му — със сплескан боксьорски нос — вдигна широките си рамене.

— Намерили кого да направят комендант! Черкеза! Бог знае къде смуче коняк сега!

— Ако е коняк, ядва се! — вметна загрижено друг. — Само да не е решил да премине на водка! За да спаси собствената си кожа...

— Дявол знае! — намеси се трети войник, младолик като доброволец. — Ала не ми се вярва чекистите да са чак толкоз великодушни. Ако им падне в ръчичките, дори сярната киселина ще му е малко!

— Докато тръгнем, далакът ми ще се стопи от напрежение! — въздъхна войникът с часовника. — Аз все пак си мисля, господа офи...

— Няма *офи*! — сгълча го младоликият. — Има само ОФе!... И нищо друго! Ясно ли е, редник Станойко Къчев?

— Ясно, госпо...

Той не довърши. Беше загледал девойката, застанала встрани от платформения вагон.

— Приятели, виждали ли сте такава сърничка? — извика той с някакъв театрален патос.

— Виждал съм я в сънищата си! — обади се някой. — Как не се е мяркала нито веднъж по „Царя“!

— Не е от „дежурните“, ясно като...

Сашка пристъпи няколко крачки към вагона. Никой не очакваше това и отведнъж всички млъкнаха.

— Другари, това ли е влакът за Пловдив? — попита неуверено девойката.

— „Другари“! — прошепна боксьорът. — А ти я искаш по „Царя“!

— Всички сме за Пловдив! — подхвърли шеговито войникът с часовника.

— Тук има едно място, другарко! — викна редникът със сплескания нос, като натърти на последната дума. — Първа класа! — И намигна към приятелите си.

Сашка отривисто се обърна, тръгна обратно към перона. Преди да стигне, тя срещна дребен, излъскан подпоручик с малка, претенциозна брадичка.

— Влакът е само за военни, госпожице! — предупреди я той, изпречен на пътя ѝ.

Девојката смутено го погледна.

— За военни?... Всъщност... аз търся капитан Черкезов! — обясни тя.

— Ей го там, до колоната! — съобщи ѝ студено подпоручикът, правейки такъв жест с ръка, като че ѝ сочеше планината.

— Благодаря ви!

Той се поклонил изискано, ала все така хладно.

Сашка забърза нататък и след по-малко от минута съзря Черкезов.

— Андрей! — викна тя облекчено.

— А-а, ето те и тебе! — сепна се Черкезов, но очевидно бе някъде другаде. — Какво ли не си помислих... Върви с мен!

Едва когато тръгнаха, капитанът „включи“ и забеляза, че тя държи в ръка сиво куфарче.

— Дай куфарчето!

Сашка не бързаше да му го подаде, само неспокойно попита:

— Андрей, какъв е този влак?

Тя все още не можеше да си даде точна сметка за онова, което бе видяла в открития вагон. Може би...

— Влак като влак! — прекъсна мислите ѝ Черкезов.

— Само за военни бил...

— Глупости! — избухна той, без да се обръща към нея. — Днес военни пътуват с всички влакове... Не виждаш ли, че има и пътнически вагони?

Наистина имаше, но защо ли това не можа да я успокои напълно?

— Андрей... та аз не видях нито една жена!

— Не се бой, щом си с мене! — дружелюбно я смъмри капитанът. — Никой няма да те докосне с пръст. И после... ето, аз тръгвам без никакъв багаж.

Девојката се спря, застана нерешително наред перона.

— Ти криеш нещо от мене, Андрей! — каза тя тревожно и се втренчи в него. Някакъв вътрешен глас и подсказваше, че става нещо нередно, но какво? Какво?

— Какво има да крия? — сякаш прочете мислите ѝ Черкезов. Лицето му се сгърчи, а подир миг прие израз на обида, примесена с огорчение. — Въпросът е да помогнем на татко!

— Не вярвам да се намира в опасност.

Очите ѝ не се откъсваха от лицето му.

— Та нима не разбираш? — изрече той и въздъхна. — Бащата на капитан Черкезов!

— Да... но и на Саша Черкезова! — отвърна тя строго. Студеният израз никак не подходдаше на нежното ѝ, одухотворено лице.

Капитанът махна с ръка и, като се огледа на всички страни, наведе се над ухото ѝ, зашептя:

— Не си ли даваш сметка, че Сараньово е едно диво село? До преди няколко години го наричаха официално Саранбей...

— И какво от това?

— Не дай, боже, всичко може да сполети баща ни. Трябва да го заведем в Пловдив, при чичо Стилян... Там ще бъде къде-къде по-сигурен!

Тя помисли някое време, сякаш пресмяташе нещо в ума си.

— Аз познавам толкова хора в Сараньово... Саранбей — натърти накрая. — Между тях има такива добри другари... Познават и мен, и баща ни...

— Но за съжаление и мен! — въздъхна той. — Според както са ме очернили... А не знаят, че в най-решаващите дни и часове тази черна овца... — Една светла мълния проряза паметта му. Бързо бръкна в джобчето и извади бележката. — Ето! Тези, които видяха истинския Андрей Черкезов, ми възлагат вече най-отговорни държавни задачи.

Поднесе към лицето ѝ бялата, сатенирана хартия.

Тя погледна, но преди да разчете нещо, преди да различи виолетовия размазан печат, той обидено сгъна бележката и я тури в джоба си, като внимателно го закопча. Накрая вдигна в безизходица длани и каза обидено:

— Добре, Саша, момичето ми, не е време сега за спорове. Постъпи, както намериш за разумно!

— Момичето ми... — повтори тя на себе си, не чула сякаш всичко останало. — Ти никога не си ме наричал така, Андрей! Никога!

И отново се взря в лицето му.

— Аз се боя, Саша. Ако беше лично за мен... ето нà, сама виждаш... За тая глава пари не съм давал... Но татко... без никаква вина... ей така. Ще го грабнат и толкоз. Докато се оправя... А някои изобщо не се оправят. В такива времена... революционни... — Тежка въздишка се отломи от гърдите му. — Е, щом искаш да тежи на съвестта ти, прави каквото знаеш!

Обърна се и понечи да тръгне.

— Чакай... Андрей!

— Да, да, лесно ти е: чакай! Дори не си даваш сметка какво рискувам аз, като се мотая тук... — Той впи на свой ред в нея сивите си очи и я наблюдаваше внимателно. — Ще ме познаят и... иди обяснявай сетне, че макар и късно, все пак навреме ти е дошъл умът в главата. Много ще ме чуе някой!

— Добре, ще дойда! — каза твърдо Саша.

Черкезов тозчас забърза напред, а девойката покорно го последва. Братът кривна надясно към втория пътнически вагон, качи се пръв и ѝ подаде ръка.

— Хайде, непослушницата ми! — каза той сдобрено. — В цялата ми кариера на офицер винаги ми е било най-трудно да командувам тебе!

Тя вдигна рамене.

— По-рано аз те слушах за всичко, Андрей... Може би защото бях дете и не разбирах.

— Ти и сега не разбираш много неща! — укори я той и я придърпа горе.

Сашка се престори, че не е чула думите му.

— Вие, мъжете, сте добре... — смирено забеляза тя, когато стъпи на вагона. — Нямайте тия възтесни поли...

Той я поведе за ръка като непокорно момиченце. Отвори вратата на едно купе, което се намираше някъде в средата на първа класа.

— Ето тука, Сашке! — подкани я ласкаво и с рязък замах дръпна перденцето до прозореца. — Седни и ме почакай, аз ей сега ще се върна.

— Защо не оставиш торбата при мене?

Той забави отговора си само секунда.

— Тя тъкмо сега ще ми трябва.

Каза това и бързо излезе.

В купето изведнъж стана тъмно и момичето потръпна от някакво смътно, тревожно предчувствие.

Подир минута Черкезов влезе с тежки стъпки при ръководителя на движението. Сухарната торба вече не беше в ръката му.

В голямата, опушена стая гъмжеше от хора.

Капитанът мислено изруга миризмата на чесън и спарено, която го лъхна още от вратата, проби си път до единствения униформен железничар, вдигна юмрук и поздрави:

— Ротфронт!

— Ротфронт! — отвърнаха неколцина от цивилните, между които беше и един юноша с бели, копринени мигли.

Единственият униформен не го и погледна. Само попита с явното чувство, че губи драгоценното си време:

— Казвай какво има!

Нещо бодна Черкезов.

— Чакам зелена улица за влак № 16... — отвърна с достойнство капитанът. — До турската граница.

— Носиш ли документа?

Още при първия отговор обръщението му беше ядосало офицера, но той мигом се овладя, извади от вътрешния джоб на куртката си претъпкан портфейл и измъкна оттам някакво удостоверение.

— Ето, м... — предъвка това „моля“, прекалената учтивост тук можеше да събуди само съмнение. — От съветското главно командване.

И гласът му вече бе съвсем спокоен, уверен.

Началникът на движението и сега не удостои с поглед капитана, зачервените му очи се впериха в документа. Държа го дълго — имаше време да го прочете и отзад напред. Накрая попита, без да вдигне глава:

— Какво пише тука... Куз... манов?

— Кузнецов! — поправи го капитанът. — Майор Кузнецов, адютантът...

Железничарят се пресегна, взе слушалката на телефона и бърже започна да върти дръжката.

Студена пот обля Черкезов, премести инстинктивно кобура над черния си дроб. Не, не бива да стреля тук в никакъв случай! Докато дежурният зададе въпроса, трябва да прекъсне уж неволно разговора... И докато другият се свърже отново, да се измъкне невредим! Жалко, ще трябва да мине на резервния вариант... Горянин... или пак през границата за Турция, през друго място, по канал. Но няма да е лесно да се измъкне оттук... Пък и Саша...

— Телефони! — изръмжа железничарят и ядно трясна слушалката върху вилката.

Слава богу!

От плещите на капитан Черкезов се смъкна сякаш вагонетка. Но лицето му си остана попрежному равнодушно.

Дежурният за пръв път погледна към него, това не бе поглед, а докосване. Понечи да му върне документа, но тъкмо тогава единият от цивилните подхвърли:

— Хептем ще запушим трафика!

— Не е лъжа! — Дежурният хвана с две ръце слепоочията си... не е зле да поразмисли.

„Ех и ти, вышло! — изруга го на ум капитанът. — Важност искаш да си придадеш!“

Но устните му изрекоха съвсем други думи:

— Специална задача, другари! — прошепна уж, но така, че всички да го чуят.

— Ясно! — кимна с разбиране цивилният и намигна.

Ръководителят на движението, който отново не сметна за нужно да погледне капитана в лицето, пхна в ръката му оцапано листче.

— Ей ви разписанието! — каза и се прокашля. — Ще го спазвате точ в точ!

— То се знае! — кимна Черкезов, сгъна акуратно листчето и го пхна в левия горен джоб на куртката си, при другото. — Досвиданье!

Искаше му се да се отправи тичешком към влака, но за да не събуди подозрение, бавно си проправи път и едва-едва се дотътра до вагона. Щом влезе, бързешком се втурна към купето на полковник Тушев.

— Господин полковник, всичко е готово! — докладва той.

— Отлично!

— Ще с, старая! Чакам вашата заповед!

— Тук ли са вече господин посланикът и генерал Шнекенбургер?

— Току-що пристигнаха със закритата арестантска кола заедно с министър Пешев... Комедията мина великолепно. Дори аз насмалко не повярвах, че са арестанти.

— Браво, капитан Черкезов! Голям режисьор се извърди ти, ей! При такъв сложен сценарий...

Той помълча, сетне, както бе седнал, заклати късите си крака, които едва се допираха до пода.

— Ами допълнителният багаж на немците?

— Денковете ли?

Очите на Черкезов сега насмешливо гледаха тия крака с дебели прасци, побрали се като по чудо в твърдите кончове на ботушите му.

— Да, капитан Черкезов, денковете!

— Домъкнаха ги с една платформа... — съобщи капитанът. — А в следващия миг възнегодува: — Да ни пита човек, защо товарихме тия боклуци!

Полковник Тушев „слезе“ от седалката и се огледа бегло. След това доверително хвана копчето на куртката му.

— Нека това знаем само аз и вие, капитан Черкезов! В денковете се намират най-важните архиви на немското посолство — изрече тихо, но многозначително той. — Тези червени дяволи, руснаците, са готови да заплатят за тях милиони!

— Ще има да ги сънуват! — измърмори заядливо капитанът.

В тоя миг вратата се отвори и в купето влязоха двама от цивилните, които бяха дошли заедно с полковника в колбасарската каляска. Третият бе отишъл в салон-вагона.

Стърчейки с цяла глава над двамата, зад тях се примъкна прегърбен и мършав младши офицер — адютантът на полковник

Тушев. Още във Военното училище го бяха кръстили Шомпала.

— Гос'ин полковник, моля разрешете да остана! — извика той силно, като новобранец, но думите му прозвучаха смешно, тъй като не можеше да изговаря „р“-то.

— Останете, поручик Гранитски! На главата ми ще се намери място и за вас!

— Слушам! — той се опита да се обърне кръгом.

Единият от цивилните — този, когото бяха нарекли фон Тидке, — равнодушно разтърка ухото си, в което адютантът бе излял своя глас, изправи се тържествено пред капитан Черкезов и заговори на разваления си български език:

— Благодаря ви, господин капитан, от мое име и от името на господин посланика. Той поръча да ви кажа, че райхът никога не забравя своите истински приятели. След победата фюрерът непременно ще си спомни за тях. Хайл Хитлер!

— Хайл! — отвърна сериозно капитан Черкезов. Този поздрав върна в душата му нещо, което тъй много му липсваше през последните няколко дни, той му заприлича на онова сухо и леко дърво, взето изпод сайванта, което може да възпламени догарящата, покрита с пепел жарава. — Очаквам заповед за потегляне! — съобщи капитанът и чукна токове.

— Да, веднага! — намеси се живо полковник Тушев. — Но проверихте ли машиниста? Трябва да бъде абсолютно сигурен човек! Толкова сигурен, колкото сме ние с вас! Готов при нужда да... нали разбирате?

Черкезов посърна.

— Машиниста и огняра не ги назначавам аз, господин полковник! — отвърна той недоволно. — Посочиха ми ги от депото и тая заран едвам увещах единия от тях... Пък нали виждате сам, сега всички се пишат „червени“... Това е модерният десен днеска! Дано не трае повече от един сезон!

— Дай боже, дай боже, капитан Черкезов! А вие все пак проверете, проучете! — не отстъпваше полковник Тушев. — И вземете сигурни мерки!

Гласът му бе по-скоро назидателен, отколкото строг.

— Разбрано, господин полковник! — отново чукна токове Черкезов. А на ум го изруга: „Късокрак павиан! Още малко и ще

пратиш разписанието по дяволите!“

Обилната пара на локомотива излизаше на гъсти вълма.

Когато за миг се разсея, показва се снажната фигура на Андрей Черкезов. Капитанът бързо се изкачваше по желязната локомотивна стълбица.

— Машинистът бай Стойко, човек току-речи пред пенсия, и огнярът Цвятко — сигурно отслужил неотдавна момък, почти цяла минута го измерваха под око, като че го теглеха на своя си кантар.

Черкезов за пръв път от много години насам изпита затруднение как да начене разговора. И накрая, за да не губи повече време, реши отведнъж да започне разпалено:

— Другари, нашето мило отечество е в опасност! — издекламира той.

Още като петокласник, преди да влезе във военното училище, беше излизал неведнъж да рецитира при разните му там гимназиални тържества.

Но като забеляза, че машинистът го слуша без капка въодушевление, той млъкна. А в следващата секунда реши отново да опита:

— Дойде и нашият ред да помогнем на родината! Както ви казаха тая заран, ние трябва да отведем една специална част за охрана на турската граница...

— Разбрахме вече! — отвърна бай Стойко неохотно и почеса врата си, обрасъл в прошарени косми.

— От вас се иска само едно: колкото може по-бързо! Не забравяйте, че ни гледа майка България!

При вида на мрачното, измъчено лице на машиниста-язватик ентусиазмът му отведнъж пресъхна. Той помисли мъничко и добави пряко сила:

— И Георги Димитров...

— Бе, ще сторим каквото можем! — отвърна безучастно машинистът Стойко, като поглади с длан прошарената си коса, спластена и къса като ярина.

Черкезов лепна благопристорен, приятелски поглед първо на единия, после на другия.

— Ето, това е! Всички сме войници на родината... А сетне... може и по някое орденче да има... И за вас!

Той погледна едно подир друго лицата им. Думите му, очевидно, не им бяха направили никакво особено впечатление. Явно, че не му вярваха. Затова накрая каза:

— Да не забравя после да взема трите ви имена... Хайде, време е!

Капитанът слезе две-три стъпала и се спря.

— Разбрахме се къде ще спрем, нали? — попита. — За да приканим втория локомотив...

— Как не! — кимна с едва скрита досада Стойко. — Оставете туй на нас! Цял живот, дето се вика, прекарах в тая желязна клетка...

— Ясно!

Капитан Черкезов бърже заслиза от локомотива.

Двамата железничари, останали сами, мълчаха някое време. После Цвятко огнярът изрече сякаш на себе си:

— Да ме убиеш, ако мога да разбера що за хора са тия... Да са арестанти, не са... Толкова пъти съм ходил в затвора, като осъдиха тате, и зная...

Той погледна с големите си, разтревожени очи машиниста.

Но той нещо ровичкаше в омасленото си, домашно торбе и никак не даваше ухо на думите му.

Тогава младежът се доближи и запитва:

— Как ти се вижда, бай Стойко?... Нещо не ми се харесва тоя влак... Забъркахме се май в някаква каша, ама де да видим.

Машинистът стегна ядно клупа на торбето.

— Я да мълчиш! — срязва той момъка и жълтите му очи се наляха с укор. — Не му се харесвал влакът... А кой ме измъкна посред нощ: революционна заповед, не знам що си... Тинтири-минтири!

Момъкът вдигна рамене.

— За мене, байновото, важи пътният лист... казах ти го вече. В политиката ви не се бъркам!

И той ядосано дръпна телената дръжка на свирката.

[1] Булевард „Мария Луиза“ — сега „Георги Димитров“ (б.авт.). ↑

2

Дамян стоеше на тротоара до самия вход и „пукаше“ пръстите на ръцете си.

Това беше научил от хлебаря бай Таско, при когото работи няколко години — като ученик в горните класове. Рано сутрин ще измесят клисавия хляб, прибъркан с картофи, соя и царевичак, а после бай Таско дълго ще трие ръце, дорде и последното масурче тесто не падне в нощвите. Тогава, докато пресмяташе наум колко хляба може да хвърли във фурната срещу получените вчера купони, хващаше пръстите си и — ... пук! пук! пук! — всички до един, дордето очите му дойдат на фокус.

Дамян продължи с „пукането“ и по-сетне, в казармата — в часа по словесно или по време на караула, подпрял ложето на манлихерката в земята. И в първия, и във втория случай имаше едно занимание повече от другите. И му се струваше, че времето минава къде-къде побързо.

Сега, уж вече животът му бе тръгнал в по-други релси, пък за кой ли път вече отново подръпваше палеца, сетне показалеца, средния, безимения, кутрето... Стигнаше ли до кутрето, в спомените му изплуваше баба Дамяна, дето с цялата си немотия, не връщаше нито един несретник гладен. Кажи-речи, тя, баба му, беше отгледала и него, от нея бе запомнил за цял живот приказката: „Палецът рекъл: «Хайде да ядем!»... Показалецът: «Какво ще ядем?»... Средният: «Каквото дал господ!»... Безименият: «Ха да крадеме!»... Но кутрето: «Аз ще кажа!»... Аха! Хванали го и го били, били, затуй останало таквоз мъничко...”

Притворил очи, Дамян се усмихна в ума си. Не, не че обичаше да мечтае със затворени очи! Но сега към гледците му, зачервени от безсънната нощ, се стрелваха като златни карфици лъчите на последното лятно слънце — затуй, за да ги предпази, той спущаше клепачи. После се обръщаше с рамо към жарещото кълбо и чакаше.

Което си е право, не му беше скучно да чака пред това здание. Наистина, сега имаше и такива граждани, които биха предпочели да са в ада, в самата геена огнена, вместо да се мяркат около тая ограда, но... тяхна си работа! „Всяка коза за своя крак!“, както казваше народът. Той, Дамян, си беше спокоен и попукваше с пръсти, в очакване да го пуснат вътре. Палецът... показалецът...

В тия септемврийски дни на 1944 година тук, в хотел „Славянска беседа“ се помещаваше Оперативният щаб на отечественофронтовското правителство.

Целият столичен град бе потопен в чудна революционна романтика. Пред Щаба трябваше да има ред, а цареше безредие, насамнатам сновяха хора (в униформи, в полууниформи, в цивилни дрехи), богато окичени с ленти, препасани с колани, въоръжени с цялото пъстро оръжие на няколко армии. И беше трудно да се разбере кой е свой и кой чужд.

Дамян продължаваше да стои на тротоара и — за кой ли път вече — чупеше пръсти и зяпаше. Този часови сигурно нещо не е в ред... Възможно ли беше хем да го викат, хем да го държат отвън... Че не си клатеха краката, това беше ясно, но... Ако беше заради него, ех, чакал час-два — нищо. Не можеше да каже, че му е додеяло. Та тук минаваха толкова интересни птици... Ето следващите!

Пред входа спря раздрънкан щаер. От него чевръсто изскочиха петима-шестима въоръжени младежи. Между тях веднага се хвърляше в очи един сух, изпечен мъж на средна възраст, с брич и зеленикава ловджийска винтияга. Широка червена лента препасваше лявата му ръка. От пръв поглед можеше да се предположи, че е техен командир или предводител. Но ако човек се взреше по-внимателно, щеше непременно да забележи, че той единствен нямаше оръжие, а шмайзерите на младежите бяха насочени към тесния му гръб.

Всички шумно се втурнаха през отворения вход, преди още някой да ги провери.

— Никой не им поиска пропуски! — сподели гласно Дамян с възрастния мъж, спрял се до него, за да изпрати с поглед групата.

— Пропуски ли! Ех, и вие, момко! — сякаш издекламира старикът. — Дребнава формалност за младата революция! Та тя, не виждате ли, кипи като вино!

— Кипи? Революцията?!

— Кипи, да-а! Кипи и още как!... Като младо вино!

„Сигурно е пенсионер-учител...“ — помисли си Дамян. И поощрен от това, стремително се насочи към вратата.

Но тозчас един нагизден с оръжие часови го спря.

— Ти къде? Нали веднъж те върнах?

— При Виктор! — отвърна решително Дамян. — Колко пъти искаш да ти обяснявам? — И придърпа надолу пешовете на куртката си. — Обеща уж да се свържеш, пък...

— Много ти е малък чинът, а направо... при Виктор! — вдигна в недоумение рамене часовият.

— Не си наясно с чиновете, драги! — отвърна Дамян с едва забележима усмивка, скрита в крайчеца на устните му. — Ефрейторът, батинка, е най-голямото началство в казармата. Това и баба знае!

Онзи продължи да го оглежда от глава до пети, като че се канеше да го наеме за надничар.

— Сега да се разберем! — отсече накрая. — За какво ти е Виктор?

— На него ще обясня, казах ти... — отвърна с досада момъкът. — А ако искаш да знаеш, той ме е търсил. — И се опита да отпъди слънчевите стрели.

— Е... — примири се часовият. — Щом като е тъй...

Той повика с пръст някакво момче, облечено в лятна офицерска куртка без пагони.

— Герго, заведи го при дежурния!

— Реши се най-сетне!

Дамян и момчето влязоха в хола.

— Ей го другарят Волгин... дежурният! — каза момчето и посочи минаващия край тях висок необръснат мъж, надянал офицерска амуниция направо върху цивилното си облекло. — Спри го, де!

Дамян избърза и препречи пътя на дежурния.

— Трябва да вляза при Виктор! — каза той, впил очи в сърдитото му, раздразнено лице.

— За чий дявол ти е Виктор? — попита мрачно Волгин.

— Кажете му, че го търси Дамян! Той ще ви разбере.

— Почакай в дежурната! — отсече Волгин. — Ей там!

Забелязал подлучената му физиономия, Дамян не изпита никакво желание да му противоречи.

В следния миг при дежурния се изправи нова група въоръжени хора. Те мъкнеха със себе си едра, кокалеста жена в раздърпана до неприличност рокля.

„Явни белези на пролетарско насилие!“ — пошегува се в ума си Дамян.

Но когато отново се вгледа, той забеляза, че това е мъж, преоблечен в женски дрехи.

Тук всички нишки водеха към едно-единствено място — два етажа по-горе.

Широката хотелска стая служеше не само за спалня, но и за кабинет, за заседателна, та дори и за кухня, ако се съдеше по изпоцапания от загоряло мляко котлон в единия от ъглите.

Но мъжът, който седеше зад бюрото, очевидно твърде рядко се досещаше за котлона — той съвсем нямаше вид на човек, свикнал да си угажда. Слабото му лице бе осветено от две големи очи с открит, добродушен израз, които го правеха да изглежда прекалено благороден за този пост, който изискваше не само човечност, но и суровост, и дори мъничко жестокост.

Сега той говореше по телефона, при това на безупречен руски език:

— Разбирам, камарада Жано!... Но най-лошото е, че в тази посока и телеграфът, и всички телефонни връзки са прекъснати... Да, да, сега ги възстановяваме... Опитяхме, как не! Опитяхме с радиовръзка. Само че в Ихтиман не можахме да се свържем, а в Пазарджик нашите хора са на митинг... Да, да... Безусловно, камарада Жано! Ще сторим всичко, каквото е по силите ни!

Виктор остави слушалката. Видът му бе невесел и мъничко потиснат. Запали цигара и притисна силно с две ръце слепоочията си, сякаш искаше да изцеди оттам някаква драгоценна мисъл.

Тъкмо тогава в стаята влезе Волгин. Лицето му сега бе радостно възбудено.

— Момчетата пипнали Преславски! — викна той още от вратата. Новината като че ли не направи никакво впечатление на Виктор.

— Къде? — попита той напълно равнодушен, забил очи в мастилницата с разперен орел.

Лицето на дежурния придоби загадъчен израз.

— В Банкя. Измъкнали го от едно мазе.

Виктор отново хвана главата си между дланите.

— Пълна идиотщина! — изпъшка той и удари с юмрук по бюрото.

Но в следващия миг съзря гримасата върху лицето на Волгин и през въздишка поясни:

— Мислех за друго... Седни, де!

Дежурният се отпусна в най-близкото кресло. Слънчевата светлина, навлязла през прозореца, го прерязваше на две почти равни половини.

— След малко момчетата ще го доведат... — поясни той, произстинал към новината. — Едва преди пет минути разбрахме кой е, що е... В рокля се навлякъл, женката му врачанска!

Виктор се облегна назад, сякаш не бе чул последните думи. Лицето му подсказваше, че се мъчи да си припомни нещо.

— Слушай, Волгин — запита накрая, — да ме е търсил един млад човек?

— Какъв точно? — запита дежурният.

— Такъв един... шарен! — сгълча го Виктор. — Младеж като младеж... Дамян Петров се казва... Висок, с войнишки дрехи. Още някакви отличителни белези да искаш?

Дежурният втренчено го погледна.

— Кога е трябвало да-а...

— Още сутринта трябваше да се яви!

Волгин се почеса неуверено по дългия врат.

— Май че имаше такова нещо... — смънка той колебливо и скочи от креслото. — Но къде ли се дяна?

Подир няколко секунди дългите му крака прескачаха по две-три стъпала надолу към дежурната стая.

Всъщност Дамян бе престоял там само няколко минути. Едва-що се беше разделил с Волгин, когато в стаята влязоха двама младежи и го помъкнаха надолу към ареста.

— Почакай тука, докато си намислиш оправданието! — просъска по-ниският, с дебел и як като дънер врат.

— Да нямаш грешка? — възпротиви се Дамян.

— Няма грешка! — каза другият и тръсна огромната си, черна коса на ситни къдри. — Нали трябва да докладваме за „ваше благородие“?

— Слушайте! — възрази Дамян. — Сам Виктор е пратил да ме извикат!

— Само ти си му в акъла на Виктор! — захили се дебеловратият и показа без да ще кухината от избитите си предни зъби. („Ето, значи, защо съскал!“) — Стой и чакай, щото-о...

Дамян си помисли: безсмислено беше да се противи. Вдигна безпомощно рамене и се упъти към близкия ъгъл.

В сутерена беше тъмно, задушно, вонеше на чесън, на лоша ракия и на прокиснало. Гъмжеше от различни хора — едни разговаряха, други гледаха унило пред себе си.

До стената двама опърпани мъже хвърляха зарове. Просто чудно беше как ги разпознаваха в полумрака. До тях брадясал младши офицер с откъснати пагони и синя гривна около дясното око пушеше мрачно цигара.

Момъкът го отмина и спря на единственото свободно местенце наблизо — малко, колкото да разстелеш носна кърпа. И тъкмо се опита да поседне, видя познат съквартилец.

— О-о, Пешо, какъв вятър те доведе тука?

Едрият мъж, когото назова, бе седнал по турски върху скъп касторен балтон.

— Чорбаджията, верицата му проклета! — захвана да се оплаква той, бъркайки в носа си.

— Ще си одраскаш мозъка — подхвърли Дамян.

Едрият не го разбра и продължи да разказва:

— Не беше ми платил за цели четири месеца... Дори за пет... — И почна да брои на пръсти.

— Като е така, той трябваше да е тука, не ти!

— Да, ама щом американците удариха по Софията, синковецът се качи на автомобила и драсна... После се мярна един-два пъти и пак се запиля нанякъде... Отивам тая заран да нагледам парното в дома му и що да видя: вратата счупена!

— Ясно! — кимна Дамян и се опита да приседне. — Затуй ти реши да вземеш заплатите си в натура! Така ли?

— Ами как? — погледна го учудено съквартилецът. — Нали ужким на тузове трябва да им вземем парата до рупче? Та за един балтон... употребяван.

Той отново пъхна малкото си пръстче в носа.

— Казах ти! Ще си одраскаш мозъка! — подигра го пак Дамян.
— Не отива на такъв балтон!

В това време вратата на ареста рязко се отвори, на прага се появи силуетът на младежа с дебелия врат.

— Пешо Маркулийски! — викна той.

— Аз! — сепна се човекът с балтона.

— Хайде!

Дамян скочи преди него и бързешком се запромъква към добеловратия.

— Слушай, батенце, после Виктор ще има да те сапунисва!

— Да не мислиш, че съм от Волуяк? — засъска насреща му другият и се изпъчи важно. — Досега са се обадили барем десетина братовчеди, двама вуйчовци и три лели на Виктор... Един излъга, че били воювали заедно в Испания... А онази там твърди, че му е балдъза!

Той посочи с показалец застаналата наблизо едра натруфена жена. И преди да му обърне гръб, подхвърли с ирония:

— Знам ги аз такива роднини... от бялата кобила!

— Балдъза! — обади се един от комарджиите. — Който има балдъза, има два...

Дамян безучастно вдигна рамене. Като се обърна, видя, че дамата го вика с показалец.

Престори се, че не забелязва знака ѝ. Но тя дискретно му извика:

— Другарче, елате да ви обясня!

— Не горя от желание... — отвърна Дамян, като се приближи до нея.

— Той ме вкара тук за отмъщение! — сподели интимно тя и посочи нататък, дето беше се появил добеловратият.

— Познавате ли го? — попита заинтригуван момъкът.

— Кой ли му обръщаше внимание! Искаше да ме обладава, пък аз му отрязвах квитанцията! — Тя махна пренебрежително с ръка към вратата.

— Така му се пада! — възнегодува артистично момъкът. — Да си позволи с момиче като вас...

— Намерил черква да се прекръсти! Ний за едната чест живеем!

— Бях сигурен, че изпитва някакви чувства към вас... Още като видях как ви гледаше... — Дамян реши да я поощри, за да минава по-неусетно времето.

Дамата се хвана.

— Той пътуваше по панаирите — заразправя тя с охота. — Заедно с фокусника Никдимкос... Сядаше между публиката, уж че му е непознат, нали разбирате... Пък онзи го хрантутеше.

Захабеното ѝ от помади и евтина пудра лице направи многозначителна гримаса.

— Виж го ти! — „учуди се“ Дамян.

— Елате да поседнем, де! — каза дамата с по-друг глас и нежно го дръпна за ръкава. — Вие изглеждате възпитано момче.

Дамян я последва, като прескачаше крака и тела на излегнати или седнали хора. Когато минаха под мъждукащата крушка, уплетена с телена мрежа, момъкът забеляза, че дамата е обута в коркови обувки „танк“ и че на ръката ѝ се червенееше широка лента с надпис „ОФ“.

— Все пак не ми се вярва така без нищо да ви напъха тука! — подхвана отново разговора той.

— Дружала съм била с германци! — каза обидено тя и, като придърпа интимно Дамян, седна направо върху цимента. — Но какви германци бяха те? Единият, Ханс, беше баварец... И най-важното: не му позволявах да ме докосне с пръст... Тъкмо да се изправим пред олтаря и го помъкнаха към Източния фронт...

— Не може да бъде! Такова коравосърдечие!

— Кълна ви се! Да знаете само колко плакахме и двамата. А аз му обещах: „Ханзи, казвам му, и в среднощ да почукаш, ще ме намериш!“

Дамян състрадателно поклати глава.

— Това се казва вярност!... Истинска Пенелопа или... Чо Чо Сан!

— Да знаете пък той какво ми каза!... „Гретхен, миличка, единствена моя...“

— Защо Гретхен? — попита изненадан момъкът.

— Аз се казвам Ганка, затуй... „Гретхен, миличка, единствена моя, ако загина за Фатерланда, за фюрера, знай, че твоето име последно ще спомена!“

— Мъж!

— Такъв беше... Но ето ти го един ден идва с писмо...

— Ханс?

— Не, Руди. Дойде с писмо от Ханзи... Същият като него, само че още по-напет, червенокос и с много, много лунички... Дори и по гърба... Но и той не беше истински германец... Напразно ме обвинява този чукундур! — Тя погледна злобно към вратата, отдето беше излязъл дебеловратият.

— Как така не беше истински германец? — попита я Дамян озадачен.

— Судект.

— Судет! — поправи я Дамян, леко усмихнат.

— Тъй, де... И тъкмо да се оженим, повлякоха и него...

Тежка въздишка се отрони от дълбоката ѝ пазва.

Той поклати глава с привидно съчувствие.

— Не ви е било писано да ви засвирят „Сватбения марш“! Та-а-та-а — та-ръм-пам-пам-па-а!

— Да, бе, да, бе... Малшанц!... После дойде Франци... Франя Кокеза, хърватин.

— Третият! — подсвирна Дамян.

— Не, четвъртият — отвърна тя, като захвана да брои на пръстите си. — Третият беше Вили... Никога няма да го забравя... Да, Вили.

— Вили чий?

— Вили. Австриец от Бургенланд... Пак с писмо. Нямаше къде да пренощува и... хъка-мъка...

— Вие сте по-великодушна от председателката на дружеството „Всех скорбящих — радост!“ — забеляза широко усмихнат Дамян.

— Та мога ли да го изгоня, кажете!

— Дума да не става! Какво щеше да си помисли за нашето гостоприемство? — този път с привидно съчувствие изрече момъкът, като едва-едва се сдържаше да не прихне с глас. — А тази червена лента кой ви даде?

— Сама си я сложих! — призна дамата. — Аз съм си с властта!

— Винаги с властта! Това е майсторлъкът!

Тя го стрелна с недоумяващ поглед.

— Че ние ако не сме унижени и оскърбени, кой? Само ни експлоатират! — В тоя миг очите ѝ покорно го гледаха, дирейки съчувствие.

— Съвършено точно! — Дамян благославяше здрачевината, която скриваше в тая минута израза на лицето му. — Хей богу, вие, госпожице, ще ме разплачете! Ах, горката!

— Дамян Петров! — извика някой наблизно.

— Аз!

Дамян скочи и бързо, доколкото беше възможно, се упъти към изхода, като внимаваше да не настъпи някого.

До вратата го чакаше Волгин, дежурният, с кисело лице.

— Ти пък слива ли имаше в устата! — заговори той полусърдито, полуизвинително. — Хайде!

— Какво ще пийнеш? — попита Виктор, като оглеждаше с любопитство момъка.

— Може един чай... — отвърна Дамян след кратко колебание и почна да пука пръстите си.

— „Чай — эта не водка, много не выпиеш!“, казват братушките...

Виктор придърпа напред стола си и, облакътен върху бюрото, отведнъж почна да мърмре Дамян.

— А ти, сине майчин, защо не им каза, че аз съм те повикал?

— Как да не им казах?! — отвърна с досада и леко раздразнение момъкът. — Тъкмо три пъти... Първия път — преди още да ме натикат в дежурната стая. И като им казах, веднага почнаха да ми бъркат по джобовете... Оръжие търсят.

— Барем намериха ли?

Дамян вдигна длани.

— От къде? Аз от тебе чакам!

— О-о-о! Аз да не би да имам арсенал?

— Имаш! Имаш да ми връщаш един пистолет, драги мой!... Ако знаеш само как го задигнах от фелдфебела! Цял ден съм го дебнал да влезе в нужника и да окачи на дъските поясока си с кобура...

— Използуваш значи моментните човешки слабости? — изглежда го насмешливо Виктор.

— Добре, че навреме офейках! — продължи с увлечение момъкът. — Четворица са пребили от бой за тоя пистолет... Барем да бях си го задържал!

— Не бери грижа! — успокои го Виктор. — Пистолет само да искаш! Имам цяла колекция...

— Да, ама... ще ми се автоматичен!

— Пуснали го под одъра...

— На заем брашно — тъпкано се връща! Не си ли чувал?

— Добре, добре... — усмихна се Виктор. — Ще ти дам да си избереш!

После отведнъж лицето му стана сериозно.

— Можеш ли да се видиш с вашите? — запита.

Момъкът скочи от стола.

— Да не би пак нещо? — попита с тревога.

— Бъди спокоен! — вдигна ръка Виктор. — Едва вчера успях да издира баща ти. Добре, че избягал навреме от лагера!

— Казаха ми и тъкмо почнах да го търся, ти си наредил да дойде веднага. — И добави засмяно: — Пък то защо било? За да ме натикате в гълъбарника!

— Че какво? — възрази сериозно Виктор, като сипваше чая. — Кога друг път ще ти се удаде случай да попаднеш в такова отбрано общество? Министри, дипломати, придворни дами... Един от тях знае девет езика! — Той помисли малко, държейки неподвижно чайника над своята чаша, и запита: — Сашка знае ли английски?

— Като леди! — отвърна Дамян и посегна към единствената лъжичка, за да разбърка чая, който най-сетне Виктор му наля.

Оставил чайника, домакинът го изчака, взе лъжичката от ръката му и поясни:

— Трябва ни една млада жена... За строго секретна задача... Тя е тъкмо за тая работа: изискана, с маниери... Пък и може да се разчита на нея. Има ли начин да я видим?

— Преди да дойда тук, намерих бележка. Днеска заминавала за Пловдив.

Виктор отведнъж вдигна лице, погледна момъка право в очите.

— За Пловдив? Сигурен ли си?

Момъкът захвана да тършува из джобовете си.

— Да не си мислиш, че в казармата съм забравил буквите?

— Не, но ми е чудно, какво ще търси там. Точно днес.

— Днес или утре, какво значение има? — недоумяваше Дамян.

— Няма я у мене бележката, но предполагам, че отива нататък заради баща си. Може би се страхува за него.

— И таз хубава! — учуди се Виктор и пое от момъка празната чаша, която той бе пресушил на един дъх. — Че кой ще закача бай Спиридон? Та той, кажи-речи, е наш човек!

— Той е наш човек, ама... нали знаеш какъв е синът му?

— Виж какво, Дамяне, ние тези работи не ги бъркаме! — каза строго Виктор и постави длан върху бюрото. — Ако не знаеш, запомни! И в най-доброто стадо може да се намери шугаво яре... Има случаи и то, да не повярваш: единият брат полицаи, другият — нелегален, наш другар... Така че...

Очите му загледаха разсеяно, явно беше се замислил за нещо важно.

— С какво е заминала? — попита ненадейно.

— С влака.

Виктор стреснато го прониза с поглед.

— Как така с влака? Не може да бъде!

— Защо да не може? — погледна го учуден Дамян. — Ти днеска нещо май... Съмняваш се, дали съм прочел точно бележката, а сега пък — влака... не можело да бъде! Нали е точно за това влак — за да се пътува с него?

Виктор стана, заобиколи бюрото и се заразхожда из стаята, сложил ръце в джобовете на панталона.

— Там е работата — заговори бавно, — че никакъв влак не е заминавал днес за Пловдив... Освен...

Той внезапно млъкна, спря неподвижен наред стаята.

— Освен? — рипна от стола си Дамян. Ръката му насмалко не бутна маситницата с орела. От едната чашчица се разля виолетово мастило.

— Не! — тръсна глава Виктор, сякаш да отбрули неприемливата мисъл. — Какво ще търси наше момиче в тоя влак? Освен ако...

— Няма ли да кажеш най-сетне какво е станало? — не изтрая момъкът.

Виктор въздъхна и отново се върна на мястото си зад бюрото.

— Ама че безобразна история! — изпъшка той.

Пред очите на Дамян само за минутка невидими бръчки бяха изплели ситна мрежа върху лицето му, което бе станало сериозно и загрижено.

Виктор започна да мачка ухото си и каза кратко:

— Фашизирани елементи са успели преди няколко часа да забягнат от Софийската гара. Цял влак задигнали, с подправени документи!

— Как така... цял влак! — гласно разсъди Дамян. — Това не е велосипед, да го задигнеш!

— Ей тъй, на! — Виктор допи последната глътка от изстиналия си чай, като преди това разклати утаената на дъното захар. — Кому можеше да мине през ума такова нещо? Та това направо е... — Той помълча, дръпна навътре погледа си, очевидно искаше да си припомни нещо. — Научихме цели четири часа след потеглянето. И най-неприятното е, че с влака са побягнали и няколко важни птици от германското разузнаване... с много ценни архиви.

— Така... под носа ви? — изпусна се Дамян.

— Под носа ни...

Комендантът вдигна юмруци.

— Да се изяде човек! — Той пое голяма глътка въздух и я изпусна като тежка въздишка. После отново се замисли и започна да разсъждава гласно: — Най-чудното от всичко обаче е туй: какво търси там Сашка!

— Какво търси... Не е отишла току-така... Навярно брат й нещо... — промълви намръщено момъкът.

— Сигурно е тъй... — излезе от мислите си Виктор и кимна. — Подмамена е да се качи във влака и докато разбере кое-що...

Той отново стана, притътра стола с котлона по-надалеч, в ъгъла. После отведнъж се обърна — по лицето му премина бързо, като птица, някаква щастлива сянка и се скри.

— Слушай, Дамяне, подир десетина минути една наша кола ще тръгне да догони влака... Работа тъкмо за тебе, а? Какво ще кажеш?

— Тръгвам! — отвърна с готовност Дамян. — Аз сам щях да те помоля за това.

Виктор го погледна строго.

— Само не забравяй едно, чичовото: не те пращам да гониш фусти! — И многозначително вдигна показалец. — Изпуснеш ли ги, никой няма да ти прости!

Дамян отвори уста да възрази, но засегнат млъкна. Явно, не беше време за спорове.

— Сега ти трябва едни по-прилични дрехи... — заговори Виктор с друг глас.

— Съжалё боку! — отвърна тъжно момъкът. Все още не му беше разминало, затуй че Виктор се опита да го скастри и то без да има защо. — Трябва да ти кажа, едничките нови панталони, които съм имал през живота си...

— Тези ли са? — прекъсна го комендантът.

— Не са. Ония бяха тъмносини, „чарлстон“... На Великден ми дожаля да ги обуя, пък за Коледа ми омаляха... Щях да се изям от яд!

— Тук ще те облекат горе-долу по мярка! — успокои го Виктор. — И то безплатно! Е, не като в „О бон гу“ и не с „чарлистон“, но все пак...

— Не се казва „чарлистон“, а „чарлстон“! — реши да му го върне за одеде момъкът.

— Все тая! — махна с ръка Виктор. — Важното е да те стегнат и да потегляш... Инак с тия парцали няма да имаш за две пари авторитет!

— Не държа много! — възрази Дамян. — По дрехите посрещат, а по ума изпращат! — И запука пръстите си.

— Тъй де... барем посрещането да ти подсигура! — скъпернически се усмихна Виктор и погледна джобния си часовник, с поизтрити римски цифри. — Да-а, имаме още няколко минути... Пък ще ти трябва и помощници!

— Помощници са нужни, само че... да не е онзи с дебелия врат! — Дамян вдигна очи към него. — Такъв хубав бой ще му хвърля, ако ми падне...

— Няма да го уплашиш! — изрече сухо Виктор. — Свикнал е! — Мрежата от бръчки отново беше обвила лицето му. — В полицията са избивали зъбите му с чук, един по един... Щото отказал да говори...

Дамян енергично стана от стола. Чаят, който Виктор му бе налял повторно, така си остана недопит в чашата.

3

В една от стаите на Съветското посолство, превърната сега в команден пункт, зад отрупано с книжа тежко дъбово бюро седеше генерал-полковник Иван Василиевич.

Той беше пристигнал в София преди няколко дни с трофейна кола „Крайслер“ направо от фронта, придружен от адютанта си, лейтенант Ваня Рубашкин — двайсет и двегодишен светлолик момък с момчешки черти.

Сега Рубашкин влезе почти на пръсти в тихия кабинет, носейки в ръка стъклена ваза. Като внимаваше да не разсее своя началник, той почти безшумно напълни вазата с вода и постави в нея голям букет от жълтеникави и бели гергини. Вече няколко дни наред жени, младежи и девойки от крайните столични квартали отрупваха входа на посолството и будката на часовия с грамади цветя, току-що откъснати свежи цветя, кои от кои по-красиви и по-благоуханни. Тия цветя радваха Ваня Рубашкин и му спомняха за майка му... Тя бе позната в махалата с туй, че още едва дочакала да се запролети, засаждаше в двора какви ли не щещ цветя... Откак бе останала вдовица, Ваня и цветята представляваха най-ценното й богатство.

Мислейки за майка си, адютантът успя да свърши всичко незабелязано и го обзе радостно чувство, че не смути генерала дори за секунда. Но когато се измъкваше на пръсти от стаята, настигна го познатият строг и същевременно бащински топъл глас:

— Рубашкин!

— Аз, другарю генерал! — отрапортува Ваня и се изопна, а на лицето му цъфна неразделната светла усмивка.

— Пак сияеш! — свъси с усилие вежди Иван Василиевич.

— Всъщност, макар и никога да не го беше казвал, генерал-полковникът бе избрал своя адютант от пръв поглед. И то тъкмо заради тая неразлъчна усмивка, в която имаше нещо напълно детско.

— Защо другарю генерал-полковник... — смънка смутено лейтенантът, без да променя войнишката си стойка.

— Защо? — мъчеше се да съхрани по-дълго навъсеното си изражение генералът. — Въпросите задавам аз!

— Тъй вярно!

— Я ела, ела тук!

Рубашкин, пообъркан, приближи бюрото и отново се изопна в очакване въпросите на генерала. Никога не вършеше нищо против устава, а ето че... Старшината от неговия взвод на фронта Федя Даниленко би казал в тоя случай: „Май си пикал на криво!“ И най-неприятното за Ваня Рубашкин бе, че винаги, когато старшина Даниленко подхвърляше нещо такова, той, коскоджамити лейтенант, се изчервяваше като момиче... Добре, че тука Даниленко го няма, макар понякога да му домъчняваше и за него, и за останалите.

— Заповядайте, другарю генерал-полковник! — каза стегнато, по войнишки лейтенантът, все още лутайки се в лабиринта на мислите си. „Какво ли може да е сбъркал?“

Иван Василиевич обърса лицето си с ръка, сякаш за да изтрие от него умората, после измъкна изпод книжата един обикновен лист, изписан от край до край с виолетово мастило.

— Познаваш ли този почерк? — запита той, като втична листа под самите очи на лейтенанта.

Ваня Рубашкин погледна листа само за секунда и смутено кимна.

— Отговаряй, когато те питат! — срязва го Иван Василиевич.

— Тъй вярно, другарю генерал-полковник... Почеркът познат... Маминият почерк...

— А-а, тъй... въздъхна генералът и почна да разтрива с три пръста слепоочията си. — А чия майка пише, моята ли?

— Съвсем не, другарю генерал!

— Да-а-а... Ето, че нещата почват да се изясняват...

Иван Василиевич си спомни, че на времето и той близо цяла година не писа на майка си от Испания и горката Даря Василиевна дълго го мислела за убит и всеки ден палила свещи в буренясалото гробище край селото. Но той не показа с нищо, че е вършил същите грехове, извади от джоба си кутия „Казбек“ и дълго си избира папироса, като че всички не бяха еднакви. А накрая щракна със запалката си.

— Така-а-а... Точно така... Вашата майка пише, другарю лейтенант Рубашкин Иван Артемиевич, нали?

— Тъй вярно, другарю генерал-полковник!

— А пише на мене!

Иван Василиевич всмукна дима така страстно, както пеленаче смуче нянка. И като го изпусна бавно, продължи:

— И ето сега аз, генерал-полковника, трябва да се червя, че съм възпитавал лошо лейтенанта... Какво ще кажете на това?

— Виноват, другарю генерал! — изрече смутено Рубашкин и ухапа долната си устна. (Сигурно щеше да му излезе херпес, винаги, когато се притесняваше за нещо, червената пъпчица избиваше на долната му устна!)

Иван Василиевич дръпна още веднъж-дваж, но вече не така страстно, както първия път, сетне натисна папироската с мукавения мундщук в пепелника и си помисли: „Ех, тия лекари, как понякога се престарават! Не оставят на човека дори един порок! Последния...“

Но устата му изрече друго:

— Кога й писа за последен път?

Рубашкин изкриви бялото си лице в необичайна гримаса, помисли близо минута.

— Май че... бяхме още на Днестър... — каза накрая и потопи очи в земята.

— Браво, браво!... Добър син! — мрачно поклати бялата си глава Иван Василиевич.

— Няма повече да правя така, другарю генерал-полковник! — обеща Ваня с тон на искрено разкаяние.

А още начаса, тъкмо когато Иван Василиевич вдигна очи нагоре, лицето му отново грейна.

— Муцуната ти пак сияе! — упрекна го генералът, едва сдържайки лицето си намръщено.

— Сам знаете, другарю генерал... — заговори виновно лейтенант Рубашкин. — Аз дълго време не мога да преживявам... Просто навик...

Иван Василиевич отново го скастри:

— Аз пък никак не мога да свикна с твоите навици... И не съм длъжен, разбра ли?

— Тъй вярно!

Мина цяла минута в неловко мълчание.

Старият генерал отново започна да пише нещо, а на Ваня бе неудобно да го прекъсне.

След като стърча дълго така, накрая момъкът почти шепнешком изрече:

— Разрешете да взема писмото, другарю генерал-полковник!

— Вземи го и върви! — вдигна очи Иван Василиевич.

А в следващата секунда гласът му настигна лейтенанта на вратата:

— И веднага сядай да пишеш, ей!... Иначе — карцер! Да си знаеш!

— Слушам, другарю генерал-полковник!

Усмихнат, Рубашкин се измъкна бързо от стаята.

Влакът летеше с пълна пара към югоизток. Той бе прекосил, без да спира, поизсушеното от лятото софийско поле и гонеше Солудервент.^[1]

Отляво и отдясно край него пробягваха хълмове. Те бяха съхранили напълно зеленината и свежестта си, далечните планински върхове спускаха към тях своите сребърни ленти — бистри, накъдрени и пенливи, преди равнината да ги усмири.

Тренът не спираше, нахвърляше се с трясък върху малките гаришки и късите железни мостчета, оставяйки след себе си развлачена къделя от пушек; виеше се ту насам, ту натам, като подгонен смок и отведнъж се шмугваше в някоя просека.

Капитан Черкезов, с издута сухарна торба в едната ръка, премина по коридора на първокласния вагон, спря пред купето на сестра си и го отключи.

Момичето се беше свряло в далечния ъгъл, като заловено в капан малко зверче. Лицето му бе преbledняло, устните — здраво стиснати.

Днеска Саша виждаше своя брат в още по-мрачна светлина. През последните седем-осем години тя го беше срещала толкова рядко.

Сашка бе едва десетгодишна, а той — абитуриент, когато с детско любопитство прелистваше учебниците и тетрадките му. Така веднъж откри върху корицата на христоматията му кръстовидния знак с четири незатворени квадратчета, във всяко от които имаше по една българска буква: С, Б, Н, Л.

— Батко Андрей, какво е това? — беше го запитала тогава.

А той натисна с палец чипото ѝ после и изрече с патос:

— Съюз български национален легион!

Тогава усетиха, че в стаята незабелязано се е вмъкнал баща им.

— Ти си нехранимайко! — ревна той на сина си. — Забрави ли, че дядо ти се казва Иван, а не Ханс! Ще те изгоня от къщи, да знаеш!

— Аз сам ще се махна! — избухна Андрей. Острите му, сиви очи горяха като раздухани въглени.

И наистина се махна. Два месеца живя при някакъв приятел в квартал Горни Лозенец, после се мярна веднъж у дома, когато баща им го нямаше, и каза, че са го приели юнкер във Военното училище. Тогава батко ѝ беше още по-снажен и хубав.

— Е, как си, Саша? — попита сега братът, полюшвайки като кадилница пълната сухарна торба.

— Андрей! — каза тя и се вгледа в лицето му. В последните няколко години не му викаше „батко“, ореолът му бе паднал в очите ѝ. — Кажи ми истината, какви са тия хора?

— Хора като хора! Български патриоти!

Въпросът ѝ очевидно го бе подразнил, а може би и обръщението ѝ.

— Но в съседното купе дочух да говорят на немски!

— И какво от туй? — сурово се усмихна братът. — Немският хитлерофашизъм?... Едно и също ли е за тебе всичко е така!

„Немският език и немската нация!... Да, но... немският хитлерофашизъм?... Едно и също ли е за тебе всичко това, Андрей?“

Саша отново си спомни онзи слънчев Георгьовден, първия ѝ Георгьовден с гимназиална престилка. Тя и съученичките ѝ бяха вече дефилирали на парада и вървяха по „Цар Освободител“ — на път към своята Трета девическа, когато по булеварда сякаш премина някакъв ток.

„Юнкерите! Юнкерите идат!“

Припрян и същевременно дискретен шепот на съученичките ѝ, а после:

„Вижте портупея, този със знамето! Какъв красавец!“

„Той е моят брат... батко Андрей!“ — похвали се тихичко Сашка на своята най-близка приятелка, която я бе хванала под ръка.

Това беше последният път, когато тя се похвали с Андрей.

Сега между тях имаше ледена стена.

— Искам да сляза от влака! — каза решително Саша. — Още на първата гара!

— Само това няма да стане! — отвърна брат ѝ. Гласът му сега беше твърд и спокоен.

Девојката спря разтревожените си очи върху лицето му.

— Усещам някаква нечиста игра, Андрей! — промълви тя с пресъхнало гърло. — Но ще бъде адски подло, ако замесиш в нея и

татко!

По бузите ѝ изби руменина.

— Мисли каквото щеш! — избухна Черкезов. — Но аз ще го избавя от вашия болшевишки рай!

В очите на девойката бляснаха огънчета. В тези първи секунди те гледаха, но не виждаха нищо — дори прелитащите край прозореца огромни зелени криле на дърветата.

— Така ли? — прошепна възбудено тя. — Най-сетне изплю камъчето...

Погледна към него втренчено, сякаш го срещаше за първи път в живота си и се мъчеше да си припомни кой е.

„Как можа ти, непрокопсан сине, да намразиш толкова нашето дело!“

На връщане от гробищата, след погребението на майка им, думите на баща му плюсяха като същински камшици... Той ги понесе търпеливо, като цирков кон, но... могат ли да се обичат камшиците, които раздират кожата и оставят белези за цял живот?

Имаше ли право дори собственият му баща да говори с такъв тон на него, на Андрей Черкезов, който получи първите си пагони лично от ръката на Негово Величество, който само за четири години бе повишен от подпоручик в чин капитан?

„Капаци ли имате вие на очите си?“ — заяждаше се той и хапеше устни.

„Ти имаш капаци! — не секваше баща му. — Опомни се, докато не е станало твърде късно! Изчадие си ти, не син!“

„Събирай си ума! — закани се Андрей, почервениял от гняв. — И ти, и щуравата ми сестра! Мислете му, ако нещо... ако стане така, че провалите кариерата ми! И двама ви в дранголника ще тикна!“

Закани се, но не му достигна все пак мерзост да го стори.

Дори в края на август, преди по-малко от месец, когато Сашка и Дамян щяха да бъдат задържани, той дойде да ги предупреди. Все още в душата му беше останало май едно просено зрънце доброта.

Но дали бе останало то до сега?

— Не ще направя нищо насила! — опита се да я увери Капитан Черкезов с омекнал глас. — Това ти обещавам честно! Ала ще му дам възможност да извърши сам своя избор!

— Но ти не би могъл без моята помощ! Не би могъл, разбира се... — говореше девойката сякаш на себе си. — А пък аз никога няма да ти помогна!

— Така ли? Я виж ти! — Той се опита да се усмихне, а лицето му се изкриви в някаква злобна гримаса. — Е, добре? В такъв случай ще наредя да го докарат във влака под стража... И тогава няма да може да избира!

Той каза това, без да я погледне, после изтърси сухарната торба на свободната седалка и от нея тупна върху задничето си неголямо, ръждиво коте.

Саша изненадано го погледна.

В следващия миг брат ѝ седна отсреща и протегна ръка да подразни котето. То се опита като боксьор да отбие нападателя с лапичка, но предизвикано все повече и повече, извади ноктите от възглавничките си и почна настървено да го драска.

Повече от минута Саша гледаше стъписана тази неестествена игра и, без да иска, ръцете ѝ се свиха в юмрук.

— Андрей! — не се сдържа тя. — Ръката ти е цялата в кръв!... Нима не усещаш, Андрей?

Капитанът не я чуваше. Той все повече и повече ожесточаваше борбата. В сивите му очи сякаш тлееха два въглена, лицето му грееше в някакъв непознат екстаз... Не, това не беше нейният брат! Не беше!

Безсилна да спре тази странна игра, в невъзможност да направи каквото и да било, Саша се пригуши в своя ъгъл и като че ли се смали още повече. Тя гледаше през прозореца навън, непрекъснато гледаше, без да вижда, бягащата край влака зеленина, изкривените плетища и птичките, накацали като ноти върху безкрайното петолиние на жиците.

После ненадейно чу тупкане — котето, загубило мярка за своя тепих, падна на пода и това сякаш начаса отрезви Черкезов. Той се изправи, обърса в брича ръката си от кървавата роса и със спокоен глас, като че нищо не е бивало, продума кротко:

— Ще оставя животинчето тука при тебе, Сашке. Самотата го угнетява.

А в следния миг се досети: „Наближаваме Новоселци... Железничарите ще очакват да им прикачим тук втори локомотив... Инак ще има да се зверят...“

Преди да напусне купето, Черкезов се обърна и с тих, сдобрен глас каза на сестра си:

— Саша, не се сърди! Докато дойда, ще заключа тебе и котето... Разни типове може да се навъртят насам и да ви досаждат...

Сестра му не отговори. Седеше все така пригушена в ъгъла, с празен, блуждаещ поглед.

Той излезе, като превъртя грижливо ключа.

В коридорчето нямаше никого. Капитанът приближи до близкия край на вагона.

Подир минута влакът намали хода си и спря недалеч от малка гаричка.

Капитан Черкезов не дочака спирането му — скочи в избуялата и примесена с тръни и бурени трева, бързо се огледа. Слава богу, нищо обезпокоително! Добре, че бяха взели всички мерки още през нощта, преди бягството...

А сега — един от последните ходове: да влезе в действие Самсарът!

Цвятко огнярът видя изникналата като от земята селянка и бързешката скочи от локомотива.

Жената, обгоряла и разчорлена, с прашни боси пети, издраскани от тръните, носеше върбова кошница, пълна с големи колкото юмруци круши.

Цвятко вдигна пеша на дочената си куртка и селянката почна да слага там зрелите плодове, но така бавно и предпазливо сякаш поставяше яйца.

Упътен към локомотива, огнярът не изтрая — замляска лакомо най-голямата и сочна круша. И отведнъж изневиделица:

— Хей, момче, бива ли ги крушите?

Момъкът вдигна осажденото си лице, погледна тутакси нататък, отдето идеше гласът.

Един от прозорците на първокласния вагон бе отворен и като в рамка на старинен гоблен се беше появило бузестото лице на полковник Тушев. Очилата със златни рамки сега не бяха върху носа му.

— Ти какво, глух ли си? — отново му подвижна Тушев.

— А?

— Питам те, сладки ли са?

Цвятко гледаше втренчено лицето на полковника, мъчейки се да си припомни нещо.

— Ами... — заекна той. — Опитайте!... Бива ги крушите...

И стори няколко крачки към него.

Полковникът посегна с късата си ръка, грабна подадената му круша и жадно я нахапа.

Но очите на момъка го налетяха като две оси, той преглътна и изхъка.

— Що ме гледаш така, бе?

Цвятко огнярът пропусна думите му през ушите си.

— Ама не са като нашите в Карлово... Нали? — каза той и завъртя глава.

Изненадан, полковникът се взря в непознатото момчешко лице — големите светли очи го гледаха с неприязън.

Момъкът не дочака отговор, бързо се обърна и тръгна към локомотива.

Дъвчейки крушата, Тушев го изпрацаше с поглед.

Откъм задните, открити вагони се бе юрнал насам да търси чешма дребничък фелдфебел-школник с празна матерка в ръка.

— Ей, школника! — викна му полковник Тушев.

— Аз, гос'ин полковник!

— Намери веднага капитан Черкезов!

— Слушам, гос'ин полковник!

Фелдфебел-школникът премести в лявата си ръка празната матерка, откозирува и се върна обратно.

Не минаха и две минути, капитан Черкезов пъргаво се възкачи по стълбицата на локомотива. Един миг той се ослушва, после в светлия отвор на кабината се подаде главата му.

— За съжаление, другари, не са осигурили друг локомотив — каза той на двамата железничари. — Но композицията е малка, ще минем и с един... Да тръгваме! Само, братлета, не жалете въглищата!

Цвятко, едва успял да премести крушите в чорапеното си таке, се наведе свойски към Черкезов.

— Другарю капитан, знаете ли кого возите?

— Кого? — с привидно любопитство запита Черкезов.

— Ами този полковник, дебелия... казва се Тушев... Поминалата зима дойде в Карлово да обещае награди за всеки убит

партизанин. Държа реч пред целия Изстребителен полк...

Черкезов потупа момъка по гърба.

— Браво, младеж! Трябва да бъдем бдителни, особено сега.

После се обърна към двамата, кимна съчувствено.

— Всичко е известно нам, другари, бъдете спокойни! Народната власт ще даде всекиму заслуженото!

— А къде ги карате? — запита Цвятко огнярът.

— Моля, излишни въпроси да не се задават!

Черкезов вдигна дружелюбно ръка да успокои момъка, сетне бавно заслиза по стълбичката.

— Бай Стойко, какво ще кажеш? — обърна се Цвятко към машиниста.

— Има ги разни... — отвърна намръщено Стойко. — Що знам аз?

Цвятко, оставил върху палтото си чорапеното таке с крушите, ожесточено се зачеса по главата.

— Ама хич не ми се вижда чиста тая работа! — разсъждаваше гласно той. — Мене ако питаш, да офейкаме, дордето не е станало късно, а?

— Слушай момче, я ме не мешай у тия работи! — изрече машинистът с досада. — Аз си гледам машината, пет деца чакат на тия две ръце... Друго мене хич не ме интересува!

— Как не те интересува? — възнегодува Цвятко. — Ами ако са бандити някакви?

— Каквито ще да са, за них си е... Милиция нали има? Има! А па... — Машинистът Стойко млъкна.

Цвятко тозчас забеляза, че зениците му някак особено се разширяват, уплаха отведнъж скова лицето му.

Момъкът се обърна рязко и зърна пред себе си Черкезов с насочен към гърдите му пистолет.

Зад гърба на капитана се появи мрачното, смугло лице на непознат подпоручик, сетне в ръцете му проблясна автомат.

— Показа ли си истинската муцуна, свиньо болшевишка! — заруга Черкезов злобно, пробождайки с поглед огняра. — Жив ще те набутам в пещта, да си знаеш!

Преди минута полковник Тушев го бе ругал, задето е поверил влака в ръцете на такива „комуняги“.

Цвятко мълчеше навъсен.

Капитан Черкезов заоглежда ту единия, ту другия, след това сухо каза:

— И двамата сте пленници на законното българско правителство. Правителството на господин Муравиев! Ще изпълнявате само заповедите на моя заместник! — той посочи с глава подпоручика. — Инак живи по тая стълбичка няма да слезете, ясно ли е?

— Ясно, господин капитан! — отвърна забъркано машинистът Стойко. В смущението си той вдигна ръка към главата, козирува, макар да беше без шапка.

— На празна глава не се козирува! — язвително забеляза Цвятко. Това още повече ядоса Черкезов.

— Ясно ли е, добиче? Тебе питам! — повтори той, забил този път пламтящите си сиви очи в пооцапаното лице на огняра.

Но момъкът и сега не му отговори.

Това като че ли пообузда Черкезов, той сякаш си даде сметка, че засега трябва да търпи всичко.

— Ще спазвате строго графика! — нареди и погледна часовника си. — Или... кожата ви кучешка ще одера за тарамбука!

От уплаха бай Стойко машинистът се смали, проточи врат и се опита да преглътне. Но нямаше какво.

В меката светлина на салон-вагона върху две кресла от червена дамска мълчаливо седяха един срещу друг посланикът на Райха и българският министър Аспарух Пешев от правителството на Муравиев.

Посланикът бе човек на средна възраст, ниско подстриган, с розово лице и малки, едва забележими лунички, пръснати щедро навъсче под очите — светли и почти безизразни, като седефени копчета. Мекият домашен халат с копринени ревери и шнулове не можеше да скрие здравите му спортни плещи.

Министър Пешев, замълчан и умислен, се поклащаше цял, от посивелия, щръкнал перчем до изпружените напред крака, в равномерния ритъм на влака.

В салона влезе висок, сух човек с бяло, продълговато лице, облечен в генералски мундир от хитлеристкия абвер, окичен целият в

лентички.

— Всичко е наред, господин посланик — каза с достойнство генералът и ловко, запазвайки равновесие, се настани на стола зад махагоновата маса, върху която бе разстлана огромна географска карта. — Все пак исках лично да се уверя.

— Вие по-добре от мене разбирате, генерал Шнекенбургер, че всички ние, взети заедно, всички до един — посланикът направи широко движение с ръка, — струваме по-малко за Райха и за русите, отколкото всеки един сандък от вашата архива!

— Отлично разбирам това, господин посланик — кимна генералът, а долната му челюст и устните така се прилепиха, че отведнъж лицето му придоби съвсем друг израз: решителен до крайност, граничещ с фанатизъм.

— Не се съмнявам, хер генерал! — продължи посланикът. — Но бих искал да ви кажа това: всеки от нас е готов да опре дулото до слепоочието си, само и само да не попадне жив в ръцете на болшевиките... А вашите сандъци и денкове?

Лицето на генерал Шнекенбургер беше все така изопнато и строго, той като че ли дълго се колеба какво да отговори. Накрая устните му трескаво отрониха:

— Този архив, господин посланик, е смисълът на моя живот. Аз сам съм го събирал листче по листче дълги години... по време на цялата си служба в Абвера... Както грижовната берачка на тютюн отбира всеки ден листенца, едничко или две от цял един корен!

— Да, знай, генерале... И разчитам изцяло на вас! — Посланикът сложи два пръста под брадата, да раздели за миг бялата колосана яка от якия си врат. Топъл беше есенният ден, забравен сякаш от лятото.

Измина минута на мълчание, тракаха само колелата на вагона.

Седефените очи на посланика уловиха разсеяно бившия български министър, загледан в бягащия пейзаж.

— Никога не съм допускар, че сте толкова сантиментален, господин министре! — заговори посланикът на развален български език.

В гласа му едва се чувствуваше леката ирония, която очите — попрежному безизразни — ни най-малко не издаваха.

— Не, не, господин посланик! — проговори с въздишка министър Пешев. — Вие, средноевропейците, сте хора с по-друг

темперамент... Струва ми се, не бихте могли да разберете това чувство!

— Ако имате предвид любовта към родината, то това, извинете, в сегашното ваше положение е дори смешно... Лично аз не признавам любов без взаимност!

— Защо, това е хубаво! И пълно с драматургия... — намеси се генерал Шнекенбургер. — Бягаш от своята възлюблена и очакваш всяка минута тя, твоята мила България, да ти изпрати на прощаване една добра порция олово в задника... В знак на нежна и всеотдайна любов!

Генералът гласно се засмя — смехът му приличаше на лай на пудел — беше сложил ръка пред устата си като при прозявка. Смехът-лай бе прекъснат от силно почукване.

— Влезте! — извика посланикът.

Вратата на салон-вагона се отвори. Влезе адютантът на генерал Шнекенбургер — оберлейтенантът Адолф Ничке, преоблечен като български фелдфебел-школник.

— Хер генерал, разрешете да остана! — извика на немски.

Шнекенбургер мълчаливо кимна.

— Капитан Черкезов моли да бъде приет от господин министъра! — съобщи адютантът, изопнат като струна.

— Кой? — попита сепнато Пешев.

— Комендантът на влака! — обясни все така на немски оберлейтенантът.

— Нека влезе! — нареди министърът.

В салона със стройна стойка настъпи капитан Черкезов, козирува на генерал Шнекенбургер и се приближи към бившия министър, седнал до прозореца.

— Здравейте, капитане! — направи опит да се усмихне Пешев. При влизането на Черкезов той леко повдигна брада, понапери се. — Имате някаква молба?

— Господин министре... — започна Черкезов.

— Почакайте, почакайте! — прекъсна го министърът, вглеждайки се продължително в лицето на Черкезов. — Спомням си къде съм ви виждал. Ако не се лъжа, преди смъртта на царя... Негово Величество великодушно ви отличи...

Черкезов мълчаливо кимна.

— Да-а, сега вече отлично си спомням... Е, какво има, драги капитане?

— Моля да ми разрешите да спрем за няколко минути на следващата гара! Искам да доведа във влака баща си. Грози го реална опасност... по моя... не бих казал вина, но... нали разбирате?

— Разбирам... — министърът разтърка с пръстите на двете ръце челото си. — Но не за повече от пет-шест минутки, нали?

— Ще направя всичко възможно, господин министре... Сродниците ни живеят на стотина крачки от гарата.

— Добре, капитане, действайте! — Той отново навири брада нагоре и мъничко наляво.

— Покорно благодаря, господин министре!

Капитан Черкезов козирува, обърна се кръгом и излезе от вагона.

— Мога ли да се оттегля, господин генерал? — запита оберлейтенантът на немски.

— Да, Адолф! — кимна Шнекенбургер. — Излезте и намерете веднага полковник Тушев! Предайте му: никакво спиране!

— Явол, хер генерал! — Адолф силно тракна токове.

— Опасно е, господин генерал! — възрази също на немски министър Пешев. — Вие забравяте, че цялата охрана е в неговите ръце!

Генерал Шнекенбургер като че ли не чу думите му.

— Ако се опита да върши глупости, да се обезвреди! — нареди той на Адолф Ничке, със същия равен, но твърд глас.

И дори не погледна към Пешев.

Полковник Тушев отпрати оберлейтенанта Адолф Ничке, сетне излезе в коридора и дръпна рязко вратата на съседното купе, където адютантът му, поручик Гранитски, играеше на пикет с поручик Хасъров.

— Бягайте бързо в локомотива! — нареди той на Хасъров, като се оглеждаше подозрително. — Никакво спиране в Сараново! Заповед!

— Ами капитан Черкезов? — запита поуплашен Хасъров.

— Аз ще се справя с него! Изпълнете веднага заповедта и се върнете тук!

— Слушам, господин полковник! — тракна токове поручикът и се обърна кръгом напълно според устава.

Той бързешком излезе от вагона, озърна се, мина през буферите, прекоси и другия коридор. А след минута смешно и неловко се закатери по тендера.

Като влезе в локомотива, поручик Хасъров мигом се огледа.

— Никакво спиране в Сараньово! — нареди строго, обърнат към машиниста. — Това е заповед!

И зачисти с дългия нокът на кутрето дясното си ухо.

— Стига с тия заповеди! — възнегодува Цвятко огнярът. — Ние получихме вече заповед... да спрем на всяка цена.

„Сигур нашите са ги усетили! — мина през ума му. — Щом отменят спирането, такава ще да е работата... Трябва, значи, да забавим трена, каквото и да се случи... Гадовете проклети!“

— Бе, хамсалак, ти защо се бъркаш у чужди работи? — намеси се машинистът Стойко, обърнат към огняра. — Скърца ли врата, пръст не туряй, аз тъй знам!

— Заповед има! Мигар не чу и ти? — държеше на своето Цвятко. — От господин капитана... Да ме прощава поручикът, ама господин капитанът е по-старши... Той каквото каже, това е... Аз четири години партенки съм навивал и зная наизуст устава!

Той таеше надеждата да хукне презглава при първото спиране на влака.

Но Хасъров не се сдържа, избухна:

— Слушай, филоксеро, полковник Тушев заповяда, ясно ли ти е?

— Човек не може да ви разбере вас... — продължи да мърмори огнярът. — Веднъж едно, сетне друго... Ние не сме маймуни, хама де!

— Самсар! — изрева Хасъров.

— Аз, господин поручик! — чукна токове подпоручикът. Той бе турил носната си кърпа в яката на куртката си, за да не влизат сажди във врата му.

— Тебе ще държа отговорен!

— Слушам, господин поручик!

Самсарът беше спечелил прякора си още като млад школьник. След вечерна проверка бе изял сам изпратените му от село две варени кокошки — тайно, под одеялото. Ненадейно го бяха разкрили и това се бе разчуло между офицерите от целия Софийски гарнизон.

Поручик Хасъров понечи да си тръгне, но очевидно нещо го гложгаше отвътре.

Подпоручикът разбра, успокои го:

— Не се безпокойте, господин поручик! Само да кръшнат и... ще им светя маслото!

Хасъров не каза повече нищо, побърза да напусне локомотива.

Цвятко погледна изпод око подпоручика и тихо пошушна на машинииста:

— Бай Стойко, ха дано няма открит път! Нали беше предвидено да спираме...

Машинистът стърчи в плахо недоумение мрачното си лице на язватик.

— Бе, какво те интересуват тебе тия работи? — Прошептя той сърдито. — Хвърляй си там кюмюра!

Цвятко се озърна.

— Щото мисля... да се изпаряваме! — и многозначително му смигна.

— А-а, сакън! — изтърва като опарен Стойко. — Само мене не ме мешай у такива работи! Пет деца тѐ на тия две ръце чакат! — Той протегна напред ръцете си, с обърнати нагоре длани.

Бягащият влак пронизително свиреше — приближаваха някаква гара.

Капитан Черкезов бърже отключи купето, в което се намираше сестра му.

Саша, подпряла глава на ръцете си, тъжно гледаше през прозореца.

— Сашке, — опита се да я заговори братът.

— Остави ме! — рязко го прекъсна девойката.

— Ти се лъжеш, ако мислиш, че... — той млъкна. — Аз съм просто български патриот, родолюбец... Получих заповед да осигуря охрана и да откарам влака в Турция. Знаеш какво е неизпълнение на заповед, нали?

— Каква е тая заповед? — възропта момичето. — Сега имаме друга власт!

Сивите му очи я пронизаха.

— Честният човек, Саша, се кълне само веднъж в живота си... Всичко, каквото можах да постигна аз, синът на един прост занаятчия, дължа на онази България, която вече я няма!... Тя ми даде всичко: и тези пагони, и ордена, и възможността да те изуча в гимназията. Ето защо се налага да замина.

— Прав ти път!

— Готви се! — каза той хладно, забил тежкия си поглед в лицето ѝ. — След няколко минути трябва да доведеш баща ни! Ще пратя човек заедно с тебе. Дал съм му строго нареждане: думичка само да шукнеш... и ще ти тегли куршума! Щом го доведеш, ще те пусна!

— Защо ти е татко, Андрей? — опита се да го разубеди девойката.

— Разбери, Саша, в тази нова, комунистическа България него ще го сочат с пръст: вижте го, бащата на капитан Черкезов, на врага. Разбираш ли? На врага...

Андрей Черкезов удари силно с юмрук кадифената възглавница на канапето — там, където пътниците облягат глава.

— Не, няма да го оставя! — изригна той отведнъж, като че вече не беше на себе си. — Няма да позволя костите му да изгният по концлагерите!

Каза това и се тръшна на отсрещната седалка, но изглежда пистолетът го накара да подскочи. Братът инстинктивно се хвана за хълбока, прехапа устни.

— Аз съм глупачка! — изрече, без да го поглежда Саша. — Толкова се зарадвах, когато ми се обади по телефона, че през оная нощ си помогнал на войнишкия комитет... — Говореше, загледана в една и съща точка. — А тая заран не бях на себе си от радост, когато те видях с червената лента... Бях готова на всичко, за да те спася... Как можах да се хвана!

Тя сложи длани върху лицето си, засрамена от своята наивност.

— А сега съжаляваш, че имаш възможност да спасиш баща ни, така ли? — Вече бе дошъл на себе си и изглеждаше друг.

Саша не отговори. Лицето ѝ бе посърнало и мрачно, устните плътно се прилепнаха. В скута ѝ блажено дремеше котето, отметнало глава назад.

— Наближаваме! — каза трескаво братът. — Помни добре какво ти казах!

В гласа му още по-силно от преди звучеше недвусмислена закана.

Саша продължаваше да мълчи. В главата ѝ назряваше рискован план. Каквото и да се случеше, нито тя, нито баща ѝ щяха да стъпят на този изменнически влак! А брат ѝ... той сам бе избрал своя път и сега стремглаво летеше надолу по него. Жалко, че внезапната спирачка би била безсилна тук!...

Черкезов излезе в коридора, нервно смъкна стъклото на прозореца и то изчатка.

„Ето я чугуенената помпа!“

Дълго време не беше идвал тук.

„Но защо скоростта не намалява?“ — проряза ума му светкавица.

Само подир миг влакът прелетя с пълен ход край познатата от детството му гаричка. Този миг бе достатъчен да зърне и табелата: „САРАНЬОВО“.

Няколко секунди капитанът остана неподвижен, изпълнен с гневно недоумение, след това хукна по коридора, мятайки се насамнатам поради скоростта. С рязко движение отвори вратата на купето, в което бе настанил Тушев и двама от немците.

Хер Тидке и Вайсман сега ги нямаше. Там бяха кльощавият адютант Гранитски, поручик Хасъров и един офицерски кандидат, подстриган твърде ниско около ушите, като някои борци.

— Господин полковник, защо не спрахме? — изкрещя капитан Черкезов още от вратата.

Полковник Тушев стана с достойнство от мястото си. Вдигна брадичката си и отговори троснато:

— Капитан Черкезов, въпроси мога да задавам само аз! Или забравихте военния устав? — Той се изпъчи и дръпна надолу куртката си.

— Та вие обещахте! — продължи да крещи капитанът. — Господин министърът също разреши...

Но полковник Фердинанд Тушев стоеше пред него невъзмутим, същински мраморен бюст.

— Капитан Черкезов — заговори той с глас, в който се мъчеше да вложи и упрек, и учудване. — Доколкото зная, вие сте завършили с отличен успех Военното на Негово Величество училище! Това е чест, която задължава! Защото, вярвам, там са ви учили, че интересите на

родината стоят над всички други интереси! — Тонът му сега бе гръмък, поучителен.

— Как? — прекъсна го с отчаян вик капитанът. — Да оставя баща си при тия!

Полковник Тушев вдигна артистично късата си десница.

— Господа офицери, синове мои, дойде часът, в който родината поиска от нас скъпи жертви! Всички ние, капитан Черкезов, ще оставим тук по нещо мило и свидно! Аз се разделям, може би завинаги, с гробовете на дедите си!

— И със своята млада пачавра, с която замени австрийката... — хвърли в лицето му Черкезов, обезумял от ярост. — И с бабалъка си, от когото си по-дърт с цели две години! Жалък и нищожен лъжец!

— Черкезов, ти се побърка!

Полковник Тушев се опита да запуши с длан устата му, но това не му се удаде.

— Спрете влака, мръсници! — изрева капитанът към другите. — Спрете го или всички ви ще пратя по дяволите!

Той се хвърли към ръчната спирачка, но четиримата сякаш бяха очаквали това. Младшите офицери тозчас скочиха върху него.

Капитан Черкезов повали първия с юмрук — беше се случил Шомпала, адютантът, но другите двама успяха да го задържат, макар и с голяма мъка.

Полковник Тушев се приближи до Черкезов и с бързи движения свали колана му заедно с кобура.

— Още една думичка, капитан Черкезов, и ще смъкна и пагоните ви! — каза той сурово. — Не забравяйте, че ви ги е дал нашият цар! От негово име аз...

Но не успя да довърши — капитан Черкезов яростно го захрачи.

Полковникът бавно и не без достойнство извади бяла носна кърпичка, обърса лицето си. Когато вадеше кърпичката, на пода тупна калъфче, от което изхвъркнаха очилата със златни рамки.

— Щом стъпим на свободна земя, ще измия обидата с оръжие! — изрече той с горделиво достойнство.

Очите му се бяха налели с омраза. Бузите — като че ли се издуха още повече.

— Ти ли, щабна дървеницо? — мъчеше се да се отскубне от живите клещи Черкезов. — Ти, страхливецо, цял живот си стрелял

само срещу вързани хора! Жалък обирач на чифути!

Чашата преля. Капитан Черкезов бе настъпил полковника по най-болното място.

През последните две години полковник Фердинанд Тушев наистина бе направил добри спестявания, благодарение на мерките, които властта бе взела срещу евреите след въвеждането на Закона за защита на държавата. Със съдействието на един свой съвипускник от Военното училище, назначен за началник на еврейските трудови лагери — полковник Тушев беше помогнал на неколцина богати търговци да се измъкнат от лагерите. Те уж скоропостижно „умираха“, а Тушев и съдружникът му милосърдно проявяваха „последната грижа“ към „покойниците“. В заковани ковчези, с незабележими процепи за проникване на въздух, те ги отправяха към южните граници на велика България, вместо към задгробния живот, чиито сладости един ден и без туй щяха неминуемо да вкусат.

Капитан Андрей Черкезов, който сам властно се разпореждаше из новите земи, случайно беше заловил един от „възкръсналите“ и бе разкрил картите на полковник Тушев. Той написа иронично писмо до Тушев, в което го наричаше „Исус Христос Възкресител“ и го съветваше да изпипва по-добре работите си, тъй като едва ли други биха били способни да поемат риска и да запазят една опасна тайна така, както е готов да я пази той...

Този факт стана причина полковникът да изтегли преди месец капитан Черкезов в Щаба на войската и да го направи свой пръв помощник.

Но ето че сега нещата се бяха променили със светкавична бързина. В ущърб на Черкезов, както си мислеше полковникът... Но не беше ли започнал да размахва крака, преди още добре да е яхнал магарето? До мечтаната турска граница все пак имаше още поне триста километра.

— Заклучете го! — изрева полковникът, излязъл най-сетне от кожата си.

Поручик Хасъров бръкна в джоба на Черкезов и извади оттам специалния ключ. После заедно с другите двама младши офицери (този делиорманец — офицерският кандидат се оказа изумително як!) го натикаха в купето и заключиха вратата.

— За тия клевети той горчиво ще съжалява! — изсъска полковникът. Ала начаса съобрази и допълни през въздишка: — Макар да съм убеден, че е откачил, горкият... Тъй или иначе, жалко!

И наистина първата мисъл, която мина през ума на капитан Черкезов, след като се поуспокои, беше съжаление. Но то нямаше нищо общо със случилото се.

„Поне да беше тука котето!“ — помисли си унило капитанът.

[1] Солудервент — Момин проход (б.авт.). ↑

Да се обуе един нов и възтесничък офицерски брич не винаги е най-приятно задължение. Особено, когато човек бърза. Добре че с коженото яке е далеч по-лесно.

— Истински чекист! — забеляза със задоволство Виктор, оглеждайки за миг Дамян от главата до петите. — А сега, на път!

— А бе ще тръгнем, ама... пращаш ме комай с котки на оран! — усмихна се момъкът, като закопчаваше новичкия колан на кобура. — Да имаше между тях барем един истински чекист, а то...

— Всички сега се учим! — каза примирено Виктор, като поглади големите си, гъсти мустаци. — Ще се убедиш, че и тримата са мъжки момчета, не си оставят магарето в калта!

Той хвана здраво десницата му, после най-неочаквано я тупна отгоре с длан — също като децата, когато играят на „пържоли“.

— На добър час, момчето ми! Пък умната, ей!

— Ще ги догоним, чичо, не бой се!

Момъкът освободи ръката си и заслиза бързешком по кадифената пътека на стълбището.

Тримата му помощници бяха вече долу. Само по главите им нямаше закачено оръжие.

Премести поглед към колата — опел, на който навярно отдавна вече е невъзможно да се пресмятат изминатите километри.

„Не са имали време дори да го измият!“ — помисли си Дамян.

Отзад бе седнал радистът, до него Стефан дебеловратият. Третият, Янчо, момъкът с дългата коса на ситни къдрици, който заедно с дебеловратия го беше напъхал в ареста, чакаше прав до колата. Държеше един автомат в ръце, имаше и още един на гърба му.

— Вие ли ще карате, началство? — попита той Дамян, като че нищо не е било.

— Ние — кимна Дамян и взе ключа от ръката му. — Щом като благоволихте да ме освободите от ареста...

За последните му думи и двамата си направиха оглушки.

— Да спи зло под камък — изсъска отвътре дебеловратият. — Ама късметът на наш Янчо проработи! Той, бедничкият, пей дава да не е на волана, та да може да си жвака пестил!

— Като е така, скачай бързо вътре, Пестилоци! — обърна се Дамян към къдрокосия.

— Аз ще скоча, войводо, ама да видим тебе! — подхвърли Янчо вече на „ти“. — С тия дълги пергели как ли ще се сместиш в опелчето?

Колата не тръгна, а сякаш излетя. На близкия завой всички освен водача се люшнаха наляво, а автоматът на дебеловратия Стефан се чукна силно във вратата на автомобила.

— Май ще ни изръсиш някъде по пътя! — подметна Янчо и забодя пръсти в къдравата си коса, не видяла ножица от много месеци.

— Не вярвам загубата да е чак толкоз голяма — отвърна сериозно Дамян. Все още не му беше разминало съвсем за загубеното в ареста време.

Янчо и Стефан не възразиха. По някакво съвпадение и те в тия секунди си помислиха за същото и се чувствуваха гузни. Кой да е знаел, че...

Автомобилът изфуча с все сила по булевард „Цар Освободител“. Кестените се втурнаха в обратна посока, подгонени като че ли от внезапно появил се вихър.

Когато подир няколко мига прелетяха Орловия мост, двамата многозначително се спогледаха.

— А пък аз така се радвах, че избягнах смъртната присъда! — забеляза усмихнат къдрокосият, Янчо.

Той дълго опипва ту единия, ту другия джоб, извади накрая кутия „Томасян“ и се загледа в цигарите.

— Дай първо на началството! — подсети го Стефан.

Той се пресегна, взе една цигара и се опита да я пъхне в устата на водача.

Дамян отвърна лицето си наляво.

— Не пуша, още съм малък! — каза той, като отново впери очи в паважа пред себе си.

Наближаваха пътя за караулката.

— Насилието не влиза в нашите методи! — рече помирително дебеловратият.

— Сигурен ли си? — отново го захапа Дамян, едва сдържайки усмивката си. — Или се надяваш, че склерозата ме е хванала още от сега?

Стефан отново не пое хвърлената ръкавица.

— Ще живеете по-дълго от нас... Пък ние тримата ще си запалим — каза той и се обърна към радиста. — Огняне, вземай, де! Не видиш ли, вагон се разтоварва? Кога друг път Янчо ще се разпусне така...

Радистът поклати отрицателно глава.

„Още не съм чул гласа му! — помисли си Дамян за тоя мургав момък, с дупчица наред изсечената някак и издадена напред брадичка. — Дори одеве, когато чичо ми го извика горе, само си подаде десницата да се ръкува... И името си не каза. Странен екземпляр!“

Янчо и Стефан бяха налапали цигарите, но в същата секунда, когато къдрокосият запали клечка кибрит, Дамян хвана пламъка с пръсти и го угаси.

— Ако искаш да ни шашнеш, войводо, ще ти бъде много трудно! — забеляза сговорчиво Янчо. — Ей този другар зад тебе може, ако се навие, да налапа не някаква си кибритена клечка, а горяща факла!

— Зная — кимна Дамян, без да отлепва поглед от пътя.

— Откъде пък знаеш? — обади се поучуден дебеловратият.

Дамян усети дъха му в яката си.

— Нали вече цели петнайсет минути съм чекист? — отвърна той. — А чекистът е длъжен да знае всичко...

— Всичко?

— Всичко зер! — Дамян говореше с престорена сериозност, хванал здраво кормилото. — Дори това знам, че си чиракувал на фокусник и че си скитал насам-натам по панаирите... Да баламосвате заедно наивните хорица?

— Виктор ти е казал! — просъска Стефан и махна с ръка. — Ама...

— Нито думичка не ми е казал! — прекъсна го Дамян. — Можеш да го попиташ, когато се върнем! — Гласът му бе попрежно сериозен.

— Тогава как така? — очите на Стефан започнаха недоверчиво да мигат.

— Така!

„Няма да ти кажа толкова бързо, сине майчин! Напреди си малко мозъчето!“

Дебеловратият изнесе напред тялото си, облегна се цял на предната седалка, за да чуе по-добре.

— Аз просто съм досетлив... — продължи все така спокойно Дамян. — За разлика от тебе.

И се усмихна, за да не го огорчи.

— Войводата обича май да пече скумриите на слаб огън! — забеляза Янчо, но гласът му го издаваше, че не одобрява много-много този разговор.

— Стига да има скумрии! — засмя се Дамян. — А за огъня... най-важното е да не прегорят!

После той отведнъж се досети за нещо, попита:

— Апропо... Натоварихте ли взрива?

Беше в течение, че тъкмо взривът наложи да се позабавят с тръгването, бе видял от прозореца на Виктор и когато го товареха в багажника, но си имаше причина да запита.

— Уха! — отвърна Янчо, който измъкна от джоба си пръчка пестил.

Стефан помълча някое време. Ясно беше, че се е позасегнал. Накрай не изтрая.

— Ти пък, началство — продума той, — от къде знаеш, че съм недосетлив? — Устните му почти докосваха ухото на Дамян.

— Не е толкова трудно човек да узнае.

Дебеловратият направи учудено лице.

— Я кажи да чуем!

Дамян, не изпускайки дори за секунда волана, се извърна цял към него да види израза му.

„Хайде, стига вече съм го мъчил! — мина през ума му. — Макар че така много се престара да ме държи толкоз дълго в кауша!“

— Добре тогава, слушай!

Той натисна клаксона ей така, без нужда, хем да му чуе гласа, хем да си помисли един миг, и заговори бавно, загледан неподвижно напред:

— Първо, приятелю мой, трябваше да се запитаеш, кой освен Виктор и твоя кърдрос приятел Янчо знае тази подробност от

безупречната ти инак биография... И, както подобава на един кандидат-чекист, да си отговориш начаса: очевидно, това може да бъде благородната и невинна девица...

— Какво, какво? Коя девица?

— Онази, която благодарение на твоето ходатайство е получила безплатна храна и квартира в гълъбарника...

Лицето на Стефан придоби объркан и доста глуповат израз.

— Така... И като си помислиш след това, че в същия този гълъбарник попаднах (не без твоята активна намеса!) и аз самият, трябваше начаса да се досетиш, по какъв начин...

— Ясно! — просъска дебеловратият и направи усилие да се усмихне. — Но кой можеше да допусне, началство, първо туй, че толкова скоро с тебе заедно ще трябва да мелим брашно, че от кауша ще дойдеш направо да ми станеш началник...

— Една от малките грешки на революцията! — вметна Дамян.

— Не, не казвам това... — вдигна длани дебеловратият. — Казах само, първо...

— А второ?

— Второ, кой можеше да допусне и това, че за толкова кратко време вие двамката сте станали тъй интимни, за да си откриете един на друг душичките?

— Охо-о! Прехвърляне от болната глава на здравата... Изразявай се точно, приятелю! — поправи го Дамян. — Самата тя, твоята близка, ми разкри изстрадалата си душа. И то тъкмо тази интересна подробност, която засяга вашите отношения!

— Виж я, мастията! — изруга Стефан, повече сконфузен, отколкото ядосан. — Дявол знае какви ти ги е надрънкала... врили-некипели...

Дамян вдигна десния си крак от газта. Бяха навлезли в Нови хан и трябваше да понамали скоростта.

— Ех, вие, наивни, доверчиви момичета! — изрече той с престорена въздишка на актьор от по-старата школа. — Отдай на някой неблагодарник сърцето си, невинността си, а после... такава си била... онакава си била...

— Ама ти, началство, наистина ли смяташ, че аз... — разпали се не на шега дебеловратият. Ноздрите му се разтвориха, като на младо, възбудено биче.

— Пазил ме бог! — махна с ръка Дамян. — Няма такова нещо!

— Тогава защо се занасяш?

— Нали говорехме за недосетливост? Затова.

Стефан махна с ръка.

— Кое ти е право, аз трябваше веднага да се досетя, че не друг, а онази никаквица е дърдорчила... — уморените му очи се бяха наляли с яд. — И все пак ти си разправяй каквото щеш, ама да съдиш само от един случай... не бива!

— Кой ти е казал, че от един? — възрази Дамян, все така загледан напред в осеяния с хлътнини път.

— Че един, ами... колко?

Дебеловратият се изметна цял напред, изви се да го погледне в упор. Мъничките му очи като че затършуваха в мислите на Дамян.

А пък самият Дамян, ако не го потискаше мисълта за Саша, би се разсмял. Стефан се бе възвил към него като истински вълк, с цялата горна част на тялото си — дебелият врат му пречеше да обърне само глава.

— Друго, то се знае, няма! — не го оставяше на мира дебеловратият. — Какво друго? Да не искаш да кажеш, че...

— Не, не исках! — прекъсна го Дамян, като натисна отново педала. — Но щом толкова настояваш...

— Настоявам!

Започнаха изкачването на Вакарелските възвишения. Над главите им дърветата впитиха клони в разкошен тунел от зеленина. През него слънцето беше изплело върху паважа огромна дантелена кувертюра.

— Е, щом толкова настояваш, драги мой илюзионисте, ще бъда принуден да ти напомня, че само преди минути ти се опита да направиш най-големия фокус в живота си: със запалена клечка кибрит да вдигнеш в облаците една лека кола „Опел“ с четирима не какви да е пасажери! И може би дори над облаците — до самата вратня на свети апостол Петър! Тъй ли беше? Или се лъжа?

Отговор не последва.

— Причината? — продължи със същия спокоен тон Дамян, макар че в душата му се бе увил пашкулът на притеснението. — Слава богу никаква умисъл за саботаж. Лицето проверено.

Стефан го гледаше втречено, с полуотворена уста.

— Ясно, че отново се касае за малка недосетливост... — заключи Дамян. — Нашият дебеловрат кандидат-чекист беше забравил за минутка, че взривът, който се намира на две педи зад продължението на гърба му, е многократно за цял един влак!

Някой силно подсвирна. Водачът се обърна, не изпускайки волана. Радистът, за първи път днес бе дал доказателство за своето присъствие.

„Сапърът греши само веднъж — втори път няма възможност!“ — спомни си Дамян най-полезната мисъл, която беше научил в казармата. И, хванал изкъсо кормилото, защото тука паважът беше неравен, осеян с каменни легени, си помисли, че и една задача като тази, която днес му бе възложил чичо му Виктор, е не по-малко трудна и рискована, макар вече властта да беше в ръцете на народа.

Припомни си — бе последният ден на януари 1944 година, преди близо осем месеца. Дамян беше излязъл в отпуск със сухарната торба на гръб, а в нея — два калъпа сапун и един корав войнишки хляб с доста отдавнашна дата, отпечатана върху горната му кора. През целия път от казармата до дома си на улица „Княгиня Клементина“ той срещна само един-единствен човек. Един смелчага или някакъв отчаян от живота човек в полумъртвия град.

През последното денонощие София бе прекарала една от най-тежките бомбардировки, всеки час-два виеха сирените и момъкът със свито сърце крачеше по хлъзгавите улици, връщаше се у дома, а не беше сигурен дали изобщо ще намери бащината си къща.

Когато останаха стотина метра, той бързо се втурна нататък. Слава богу, къщурката беше цяла, само му се стори още по-смалена от преди — трябваше да се наведе, та да не закачи с кепето си горния праг.

Едва пристъпил вътре, Дамян остана като гръмнат — там, в атренцето свари чичо си Петър. Още не знаеше нелегалното му име, Виктор, сегиз-тогиз дочуваше от роднините, че бил отишъл в санаториум, но беше сигурен, че това не беше истината. И ето ти го, у тях дошъл!

— Виж ти, какъв си възмъжал! — посрещна го възраждан чичо му. — Изпърво не можах да те позная. И, току-речи, бях се

приготвил...

Той мушна бързо в джоба си извадения пистолет.

Момъкът в първите секунди не можеше да побере в ума си видяното, макар отдавна да допускаше, че чичо му Петър е нелегален.

— Ама туй е лудост, чичо! — сколаса да каже. — В нашия квартал напоследък гъмжи от агенти!

— Не е страшно, момчето ми! — махна с ръка чичо му. — Днеска вашите квартални агенти, на рамо да си ги носите, мислят главно за собствената си кожа!

— И блокада е имало онзи ден! — настояваше Дамян. — Полиция и аскерчета... пълно.

— Имало е и пак може да има... Само че аз нямах друг избор... — Чичо му Петър погледна през прозорчето и прошептя в ухото му. — Квартирата, дето трябваше да отида, ела да я зърнеш: дваисет разкраща яма, пълна догоре с вода. Цял басейн!

Момъкът извади хляба и го подаде на чичо си.

— Вмирисал се е малко на сапун, ама карай! — каза виновно. — Хем си мислех да не ги турям заедно в торбата... пък после, хм...

— Ти каза хубаво: карай! — засмя се чичото. — Нали знаеш приказката за шопа: „Пениш се, не пениш се, ще те ям!“... За хляб никога лоша дума не бива да се казва... пък и тоя, с купоните, да не е нещо по?

Докато Петър нагъваше огромните залци, Дамян трескаво мислеше как да намери някакъв изход.

— Знаеш ли, чичо? — почти извика, — хрумна ми нещо поумно!

— Да чуя! — Чичото дори не вдигна очи, а продължаваше да чупи едри залци и да ги пъха в устата си.

— Какво ще кажеш, ако-о... ако нощуваме и двамата в дома на поручик Черкезов?

Едва тогава Петър-Виктор го погледна.

— Какъв е този поручик? Наш?

— Ами-и! Какъв ти наш... Вилнее из новите, земи... Но тъкмо затуй си мисля, че по-безопасно място от това, здраве!

— Кой ще ни пусне?

Чичо му спря да яде, накрая хвърли направо в устата си трохите, събрани в голямата му шепа.

— Грехота е да ги настъпи човек... — каза. — Хлябът е велико нещо! Е?

Дамян накрая смънка:

— Приятел съм... със сестра му... Имам и ключ, така че ако-о... ако е напуснала града...

— Ами ако се домъкне господин поручикът? — втренчи поглед в него чичото. — Мърдане няма!

— Няма да се домъкне... Аз не за първи път...

Момъкът се запъна. Навярно забелязал едва видимата усмивка на чичо си, скрита в крайчеца на устните му, той побърза да обясни:

— Ние с нея... в една бойна група сме. Само че, ако ще ходим, да ходим. Трябва да стигнем, преди да се е стъмнило... инак, знаеш.

— Има си хас да не зная... Браво! Бърже ти хрумна... — похвали го чичо му. — А „чисто“ ли е около вас?

— Бъди спокоен! — кимна Дамян.

— Аз съм спокоен, щом съм си турил главата в торбата! Ами не е редно вас да излагам на излишен риск... — изрече почти на себе си чичо му Петър. — Но дано нищо страшно не се случи за една нощ!

Тръгнаха и той по потупа по рамото.

— Един ден ще те направя чекист! Разбира се, ако самият ти искаш...

Подхвърли му тогава ей така, уж на шега, а ето че дойде този ден. Не е изминала още годината, някакви си седем-осем месеца, пък толкова неща се случиха: и омразната власт се срина, отиде по дяволите, и баща му се отърва, а и той, Дамян изпълняваше вече отговорна бойна задача. При това каква задача!

Колата сега летеше с бясна скорост по самотното шосе. И в един миг, както караше с пълна бързина, тя ненадейно се вряза в безгрижно ято гъски, което с калугерско спокойствие прекосяваше пътя. А в следващата секунда Дамян и другарите му изчезнаха зад облак перушина.

— По-кратко, войводо! — обади се иззад тила му Стефан. — Нали знаеш, „бързата кучка слепи ги ражда“...

Дамян не каза нищо, мислите му бяха другаде. Наистина ли, Сашка се намираше в този, същия влак?

— Поне да бяхме прибрали жертвите! — вметна тъжно Янчо с пълна уста. Откак тури в джоба си кутията с цигари, дъвчеше

непрестанно пестил. — Да ви кажа правичката, мили другари, вече седем-осем години откак не съм вкусвал печена гъска!

— Със зеле! — отрони с въздишка Стефан, дебеловратият.

— И може би изобщо нямаше да вкуса, ако не беше един съученик-циганин... Покани ме на Васильовден.

— Щом толкова ти се е прияло, на връщане ще ги приберем! — каза сериозно Дамян.

— На връщане няма да им найдем и перушината! — намеси се отново Стефан. — Аз дори се чудя, как са оцелели в тия гладни години.

— Сигур са били на попа... — каза авторитетно Янчо. — А да се краде от дядо поп... грехота е! Направо в катрана!

— Шопите пък каквито са набожни... — махна с ръка Стефан. — Виж, от дявола по ги е страх, ама от бога... вятър!

„Добре е все пак, че им е до шеги!“ — помисли си Дамян и си припомни думите на Виктор: „Мъжки момчета са и тримата!“ Ето на, никой от тях не споменаваше дори, че може би отиваха на смърт. Но докато Стефан и Янчо намираха думи да се шегуват, Огнян радистът загадъчно мълчеше. Дали пък това мълчание не беше признак на боязън пред онова, което можеше да им се случи? Не, защото тъкмо той най-много нехаеше, когато колата връхлиташе с безумна скорост в завоите. Дамян на два-три пъти съзря в огледалцето неговото спокойно, мургаво лице с малка дупчица в средата на брадичката.

Когато излязоха на прав път, реши да му подхвърли:

— Като те гледам, приятелю, с тебе ще излезем май от един и същи набор?

Радистът неопределено вдигна рамене.

— Не може да се каже, че си голям дърдорко! — подкачи го Дамян. — В махалата имахме един глухоням, Станчо Фогата, къде-къде е по-приказлив от тебе!

Огнян сви устни в едва забележима усмивка, която означаваше: „И какво от това?“

— Криво му е на момчето! — обади се Янчо, преглъщайки благия пестилен залък. — Искаше да отиде на фронта, пък те го задържаха. Това е всичко!

— Че кой от нас не иска да отиде на фронта?

— Да, ама неговата е по-друга...

— Немците отмъкнали сестра му! — пошушна уж тихо дебеловратият в ухото на Дамян.

Но радистът го чу и Дамян видя в огледалцето за обратно виждане как заискриха черните му, маслинено влажни очи.

Близко до Немирово имаше надолнище, което свършваше с остър завой надясно. Дамян го премина почти на две колела и тъкмо се канеше да настъпи докрай педала на газта, кракът му отскочи с все сила върху спирачката.

Колата изскимтя, гумите изсъскаха, хлъзнаха се метър-два без да се въртят и се заковаха на място.

Живописна група селяни — около две дузини — обрамчваше пътя от към едната му страна. Неколцина бяха насочили към автомобила ловджийски пушки, други размахваха топори, сопи и чамуги. Имаше и не толкова войнствени — те държаха в ръце дамаджани с вино, на което, очевидно, не беше писано да отлежи.

„Сега я наредихме! — помисли си Дамян и умът му трескаво започна да търси изход. — Да бяха само шопите, лесно...“

Напреки върху шосето беше опъната своеобразна барикада — греди, счупени клони и една каруца, обърната нагоре с колелата.

В тая секунда един мършав шоп, дълъг като геранило, доближи решително опела и насочи двуцевката си към Дамян.

— Айде рипай! — подкани го той не по всички правила на учтивостта.

Дамян едва забележимо намигна на спътниците си: само спокойствие! Той слезе пъргаво от колата и шеговито запита:

— Що има, братио?

Селякът критично го оглеждаше — това трая почти цяла минута. Накрая попита:

— Ти какъв си?

— Комисар... — отвърна Дамян. И почна да дърпа пръстите си, за да пукат. — Ами тизе?

— Язе па ги проверявам! — отвърна сдържано върлината. — Ама ти, като те гледам, не ми мязаш много-много на комисарин...

— Я гледай! — засмя се непринудено Дамян. — Ти па кога си виждал комисар?

— Ехе!

Шопът направи пренебрежително движение с ръка, като че завърташе манивела.

— Виждал съм ги и още как... На путрет... — Той се замисли, сетне продължи важно: — Виждал съм и Свердлов, и Чичерин, и... Оржобони...

Гласът му неуверено секна.

— Ще си изкълчиш езика! — подметна шеговито Дамян. — Не беше ли Орджоникидзе?

Шопът завъртя глава.

— Така де...

— Разбрах.

— Арно е дека разбра, ама... Ако сакаш да знаеш, сите до един са...

И шопът направи недвусмислен жест: всички комисари имат брадички.

— Нямам чак такъв косъм за тая работа! — въздъхна с престорено съжаление Дамян.

После бръкна в джоба на якето, извади някакъв документ и му го подаде:

— Проверявай! — каза. — И по-бърже!

— Полека! — Шопът вдигна ръката си, костелива и жълта като цепеница. — Не са ли те научили кога се бърза? Само когато се ловят бълхи, тогава.

Той пое несръчно листа и почна да срича.

— Пише „Смърт на фашизмо“ — съобщи накрая, обърнат към съселяните си. — И печат има: сърп и чук.

— Кога па сколасаа да го измайсторят! — възкликна един от шопите.

Дамян се пресегна, побърза да си вземе документа.

— Хайде сега, файрум! Да ви няма! — каза той строго. — Бързаме!

— А-а, чекай! — отсече върлината и вдигна цепеницата с петте дълги пръста нагоре. — С тескерето добре, ама че требе да се повърнеш малко назаде!

— Защо бе, братио? — попита Дамян, като едва се сдържаше.

— Че ти кажем защо. На Милачко, ете, жена му близнила...
Требе да си види човеко челядта!

„Ама и положение!...“

Момъкът би се смял с глас, ако всяка измината минута не отдалечаваше влака със стотици метри напред. Влака със Саша! И с фашистите...

Въздъхна и попита:

— Кой е тоя Милачко?

— Тè го!

— Язека съм! — обади се някой иззад гърба на Върлината.

Дамян пристъпи крачка напред.

Милачко беше мъничко, наперено старче, с къси, щръкнали мустаци и червено носле. В дясната си ръка държеше огромна дамаджана, която го дърпаше към земята и поради това дясното му рамо изглеждаше криво.

— Браво бе, бае! — изрече с искрено уважение Дамян. — Близнаци, а? Да не ти е помагал някой?

— Маке!

— Сигур не са ти първите?

— Я па тоя! — засмя се един червенокос шоп и показва пълна уста с жълти, криви зъби. — Късничко се ожения, ама като от фурна ги вади, все по две, по две... Да не са й уроки, ама зайка може да й завиди!

Дамян прихна.

— Е, добре, качвай се, бае Милачко! — реши той внезапно. — Отсам, отсам!

Старчето побърза да се натика в колата, натъкми се, току-речи, в скута на Янчо, който се видя принуден да пусне шмайзера в краката си.

— Хайде, какво чакате, тревога ли да свири? — викна Дамян на шопите. — Вдигнете бариерата да обърна автомобила!

Докато те охотно разчистваха пътя, момъкът седна зад волана. Мощната машина тутакси литна напред.

Но вместо да завие, Дамян с още по-голяма скорост продължи нататък по шосето.

Отначало шопите зяпнаха в недоумение, после вкупом хукнаха подир колата.

Някой гръмна с двуцевка, гърмът отекна в отсрещното бърдо.

— Хората мечтаят да надхитрят един шоп, началство, а ти цяла дузина отведнъж! — забеляза Янчо, обърнат към Дамян. — И да разправяш после, никой няма да ти повярва!

— Шопът е по-гявол от дявола! — вметна Стефан, дебеловратият.

Когато автомобилът се отдалечи на няколко стотин крачки, шопите видяха отдалеч, как момъкът с якето скочи бързо от колата и притича към другата врата.

— Хайде, свате, рипай! — викна той весело. — Прощавай, че те забавих, ама сам си го търсиш!

— Що рече? — запита старчето в недоумение. Все още му бе трудно да разбере, какво точно се беше случило.

— Скачай, рекох. Стигнахме.

— Я глей!

— Бързо, бързо! — викна му и Янчо, поядосан и за закъснението, и защото му се метна в скута, а и затуй че близо час не беше пушил. — Рипай сам, вместо аз да те хвърля, хайде де!

Старчето обърна учуденото си до немай-къде лице към Дамян и зацъка.

— Оти така бе, човек? — проскърца то, с огромно разочарование в жълтеникавите очички. — Глей го ти!... Таман си мислех кръстник да го правим, апа он... от късмето си бега!

— Голяма чест за наша милост! — отвърна бързо Дамян. — Ако си навит да почакаш, утре сме тука! Ама готов ли си да заколиш най-тлъстия петел?

— Два че заколим, не един! — разсече въздуха с ръка старчето.

— Тогава допъти!

Дамян бързо се метна в колата.

— Е айде! Бог доброто! — вдигна ръка шопът. — Па прощавай, ако има нещо!

Тргъгнаха тъкмо навреме.

Селяните стреляха с двуцевките и тичаха презглава към тях.

Цвятко огнярът вече цял час хапеше спечените си устни, чешеше се, дето не го сърби, и мислено ругаеше сам себе си. Как може той, комунистът, да не се досети веднага какъв е този влак, какви хора вози и да позволи пред очите му такива изпечени фашаги да се отправят към границата!

И не само пред очите му, но и с негова помощ — с въглищата, които той със собствените си ръце хвърля в локомотива. Каква история!

Цвятко не можеше да си прости, че не предприе нещо порешително още на гара Новоселци, когато позна полковник Фердинанд Тушев. През тази война, след като отслужи в летището Марно поле край Карлово, той прекара почти петнадесет месеца запасняшка служба.

На два пъти бяга от новите земи. Първият път беше помощник-ключар на един фелдфебел-гуляйджия в казармата на остров Тасос. Хванаха го в Гюмюрджина и го върнаха под стража в частта му. Денят бе неделя, обедът бе минал и почти никой не беше останал в поделението. Пък и за негово щастие дежурният офицер, който го прие, се случи познат от София. Поручикът също беше запасняк, преди избухването на войната дирижираше хора на слепите и Цвятко го познаваше, тъй като два пъти в седмицата отвеждаше беззрачния си вуйчо на спевките. Не ще и дума, поручикът беше човечен (пък и нему самия беше дошло до гуша от запас), та не каза никому за Цвятковото бягство и разписа билета му със стара дата — уж, че го бил пратил до Самотраки по своя работа. Така всичко се оправи.

Втория път по време на среднощна акция срещу андартите^[1] Цвятко се укри в една изоставена къшла, а цели две седмици по-сетне, гологлав и брадясал, навлечен в калугерско расо, успя да се добере тайно до дома си в София, в края на Модерното предградие. Цялата махала беше евакуирана и когато се вмъкна през бараката в запустялата им къщурка, намери известие от частта, в която служеше,

че е загинал със смъртта на храбрите пред олтара на родината в изпълнение на служебния си дълг.

Без да се вземе пред вид това, че едва ли е имало друг човек, който да се е радвал толкова много на своята собствена смърт, от този ден насетне Цвятко, или кандидат-подофицерът Цветан Тодев Боневски, изчезна от всички военни списъци и животът му стана несравнимо по-спокоен.

Разбира се, пълно спокойствие можеше да има само за един истински мъртвец, но не и за такъв, за когото в кварталния полицейски участък знаеха, че е жив и че е от „левите“. И все пак това беше за предпочитане пред другото, от което беше избягал.

Захвана черна и уморителна работа на Военната рампа, сетне го преместиха на Централната гара и тогава истинската грижа, която му оставаше, беше да си плюе на петите винаги, щом свирнеха сирените.

Имаше и още нещо, ала за него не си струваше дори да се говори. Началникът на кварталния полицейски участък беше страстен табладжия. Но при тази продължителна евакуация бяха затворили и махленското кафене. А щом Цвятко си дойде от запаса, на полицейския му светна пред очите. Ден през ден, когато го хванеше скуката, той прашаше някого от стражарите да доведе огняря и двамата започваха безконечна игра. Пък Цвятко беше наистина майстор на „букета“ — еднакво добре играеше и обикновената табла, и тапата, и гюлбарата.

Но дойде Девети и животът на огняря се промени съвсем. Всяка нощ го включваха в патрули или пък оставаше да дежури в кварталния клуб. Само снощи се случи уж свободен...

А рано тази сутрин, още преди съмване, го викнаха да му дадат наряд за проклетия „влак номер шестнадесет“... И барем да беше наедно с Левака или със Станойко Граовеца, а то — за беля — едва успя да намери у дома му този страхливец Стойко! Такъв като него не само нямаше да си мръдне пръста да му помогне, но можеше и да му попречи, ако речеше да предприеме нещо по-рисковано. Ех, поне да не бяха довели тук този какавинин — подпоручика! Нямаше сега влакът да лети през равното Тракийско поле с такава скорост!

Но Цвятко никога не беше търсил лесното в живота, затова си знаеше: чакане му е майката! Сгодният миг неминуемо ще настъпи, той трябва само да го изчака и да го използва, както се следва, без никакво колебание.

И ето, когато минаха гара Белово, бай Стойко машинистът се оттегли настрани към вратата, облакът се и унило заоглежда пожълтелите стърнища край пътя. Той обичаше да гледа така, спомняше си за село. Пък и лицето му, все тъй навъсено и мрачно, сега охотно се подложи на хладката струя на вятъра.

А Самсара — подпоручикът, който ги охраняваше — седеше, както и преди на осаждения сандък и съсредоточено белеше дребничка, твърда ябълка с мъничкото си джобно ножче. Автоматът лежеше положен на коленете му.

„Ето ти го и дюшешът!“ — помисли си огнярът, приближи се до инструменталното сандъче и извади от там най-тежкия железен ключ. После направи една безшумна крачка към тила на Самсара, премери на око разстоянието и енергично вдигна ръка.

Но за нещастие един миг преди това Стойко машинистът, понадухан от вятъра, ненадейно се обърна към тях. И тозчас мрачното му лице замръзна от уплаха.

Тъкмо това съзря на секундата подпоручикът и рязко се възви назад.

Цвятко, като че нищо не беше станало, вече завинтваше с ключа някаква гайка.

Подпоручикът изтърва ябълката, хвана автомата и се изправи. Лицето му беше навъсено, враждебно.

— Хвърли ключа! — сухо заповяда той.

Цвятко го погледна изкриво, но постави ключа на мястото му.

— Слушай, свиньо болшевишка — заговори Самсара с мразовит глас, — ей сега ще ти пукна китарата и ще те изхвърля от локомотива като парцал!

— Аз и самичък мога да скоча! — отвърна сърдито огнярът. — Ама тогава ти ще има да хвърляш кюмюра!

Подпоручикът ядно ритна обелената ябълка и погледна подозрително към Стойко.

— Къде сме?

— Наближаваме Татар Пазарджик, господин подпоручик! — изломоти разтреперан машинистът.

Самсара не сваляше очи от лицето му.

— И ти ли си с неговия акъл? — попита сопнато той.

— Ами-и-и... Пазил ме бог, господин подпоручик! — промърмори бърже Стойко и опъна жилестия си врат. — Мене ме нема у тия работи. Аз си гледам машината. Там ми е хляба.

— Да видим!

Подпоручикът отново седна, като прихвана с две ръце автомата.

„Шомпала верицата му! — изруга в ума си. — Някой ден ще му скъсам гайтана от бой, ще му дам аз един адютант!... Мене насади в локомотива, а той, господинът, сигурно сега играе с Хасъра пикет... На пари!“

След това, като помисли, ядът му изведнъж се разпиля.

„Дай боже да спечели, та да видим какво ще купи в Турция с българските си левове! Яшмака на Ямиле ханъм!“

Но адютантът Гранитски и поручик Хасъров отдавна бяха прекъснали играта и в същото време се клатушкаха по коридора на първокласния пътнишки вагон.

Дори когато се движеше по улицата, Шомпала свеждаше надолу глава, сякаш се боеше, че може да се чукне и в уличните крушки. Той си беше дългун още от ученик, преди да постъпи във Военното училище, и ходеше все прегърбен, та майка му се заканваше, че ще го разточи с точилката. Но той не отвикна да привежда дългия си гръб, като че носеше тежка раница.

С тази си не съвсем воинска походка Шомпала не се раздели и във Военното училище, така ходеше и сега. С единствената разлика, че от движението на влака дългите му крака като на боксьор правеха сайстепи ту надясно, ту наляво, а устата му, голяма и бърнеста като на бивол, преживяше бавно щабния немски шоколад.

Подир него се клатушкаше неразделният му приятел и съвипускник поручик Хасъров.

Щом наближиха купето, в което беше затворен Черкезов, стресна го усиленото думкане на капитана. Двамата се спогледаха — искат, не искат, трябваше да се спрат.

— До кога ще ме държите затворен, жалки добичета? — изкрещя злобно той, като ги зърна.

— Докато се успокоите, господин капитан! — отвърна захилен Хасъров.

— Слушай, Хасър — заскърца със зъби Черкезов, — не стига, че си батакчия, ами на всичко отгоре си бил и жалък, долен подлец! И мижитурка!

Усмивката начаса литна от лицето на поручик Хасърров.

— Вашите преценки ни най-малко не ме интересуват, господин капитан! — отвърна той обиден.

Оскърблението беше още по-голямо, защото във Военното училище Черкезов беше с една година по-млад и от двамата и им козируваше. Излезе първенец на своя випуск, а после допълнителните му „заслуги“ в новите земи бяха станали причина той да ги изпревари по стълбицата на офицерската йерархия.

Хасърров и адютантът се готвеха да отминат, но Черкезов пак започна да думка.

Двамата отново се спряха.

— Хей, Шомпал! — закани се капитанът, обърнат този път към адютанта. — Кажи на твоя късокрак полковник, че ако до минута-две не нареди да ми отворите, ще изхвърля куфара му през прозореца! Честна офицерска дума!

В първия миг заканата развесели двамата поручици, вместо да ги разтревожи.

— Разбрано, господин капитан! — отвърна адютантът, изговаряйки смешно „р“-то. — Ей сега ще му доложим!

Но едва-що отминаха купето, поручик Хасърров умислен промърмори:

— Знаеш ли, Бебо, този див петел наистина може да свърши тая работа?

— То се знае, може? — засмя се адютантът. — Но тебе какво те интересува?

— Интересува ме! — отвърна с кротка печал Хасърров. — Защото веднага господин полковникът ще обсеби моята пижама, а не твоята!

— Да, прав си! — поомърлуши се и адютантът. — Ще вземе твоята пижама, защото дори ако хареса повече моята, ще трябва да закопчава панталона чак на гушата... Да предупредим началството, бързо! Иначе, току виж, отишла и моята самообръсначка...

Той сложи длан върху малкото си като юмрук лице.

Двамата отново се запътиха към купето, в което пътуваше полковник Тушев с цивилните немци. Но след като отминаха две-три

врати, внезапно като под команда спряха.

Този път наистина имаше за какво. Отвътре, до вратата на купето, видяха изправена девойка, с носле, залепено на стъклото — както обичат да правят децата.

— Охо-о! — възкликна поручик Хасъров и дръпна приятеля си за ръката. — Шомпале, я погледни!

Същевременно започна да си тананика: „Цвете мило, цвете красно, кой те тука посади-и-и?“

Адютантът се приведе още повече, обърна се кръгом наляво и начаса чукна токове.

— Ваш послушен роб, мадмуазел! — извика артистично той и сведе чело.

От гърмоленето на влака девойката очевидно не чу думите му, но очите ѝ гледаха усмихнато, дяволито.

— Пък аз бях почнал да си мисля, че това не е влак, а мъжки метох! — каза възрадваан поручик Хасъров и си бръкна в ухото с дългия нокът.

Как нямаше да се зарадва? В своето дългогодишно и неразделно приятелство с Шомпала — и като юнкери в журовете с ученичките, и като подпоручици сред хайлайфните дамички — на този нежен фронт той винаги бе предпочитаният от двамата. И може би, мислеше си весело Хасъров, поради странния факт, че все пак, когато пагоните увисват на закачалката, за която и да било жена не беше все едно с какъв мъж ще остане на финиша. А що за мъж бе неговият приятел и съвипускник — да не са му уроки! — та нали гръдният му кош бе малко (ама съвсем мъничко!) по-широк от обикновено мечкарско кемане...

Два часа вече Саша стоеше заключена в първокласното купе, мислеше какво се беше случило и какво предстоеше да се случи. И накрая спираше все до една и съща спасителна думичка: бягство! Особено сега, когато половината от нейната мъка — тази, свързана с баща ѝ — вече не съществуваше...

Още съвсем млада тя бе опознала мазетата на няколко полицейски участъка, кракът ѝ стъпи и в Дирекцията до Львовия мост. Но сега си даваше сметка, че би предпочела и циментовия под на която

и да било арестантска килия, и тия прогизнали от влага, пълни с плъхове мазета пред меките, кадифени седалки на този движещ се към измяната и безчестието затвор.

Когато тази пролет прекара почти две седмици в арестантската килия, тя нито за секунда не изпита този страх, който чувствуваше сега, изпълваше я вяра, вместо подозрения. А имаше и минути на мъчителна радост, когато след разпит я връщаха в килията със спечени, кървави устни и разпукната от бичовете кожа.

Но сега беше друго. Сега тя плащаше скъпо и прескъпо за едина-единствена погрешна своя стъпка.

Тази сутрин тя очакваше у дома си Дамян. Но малко преди него дойде брат ѝ Андрей, за когото до снощи, преди да ѝ телефонира, не беше чувала нищо. Тя се зарадва почти тъй, както преди години малкото момиченце се радваше на своя пристигнал в отпуска, възмъжал батко.

В тия часове тя литна на крилете на радостта. Слава богу, той беше преминал невредим „бурята“! В революциите човешките съдби се решават най-вече в първите дни, дори в първите часове.

Капитан Андрей Черкезов разкри пред сестра си своя план — само с няколко думи. Призна, че той самият имал сериозни грехове, но в решителния миг осъзнал всичко и помогнал на войнишкия комитет. Най-разумното било да не се мярка много-много в столицата, докато се учреди законен съд. Сега някои, които знаят единствено неговите грехове, а не другото, биха му видели сметката, без да им мигне окото...

Но имало и още нещо, което го тормозело дори повече от собствената му съдба: заради него и дорде се разбере едно-друго, баща им можело да бъде разкарван по арестите! И ако се свърши само с това, все пак не било най-лошото. Но в тия революционни дни дявол знае дали...

Саша изтръпна. Улисана в денонощни задачи, още опиянена от победата, тя не беше подозирала, че съществува такава заплаха. Не беше имала време да помисли, че нейният баща е баща и на безчинстващия из новите земи капитан Черкезов. Може би ако беше поговорила с Дамян...

Всъщност Дамян дойде тази сутрин у тях, когато вече брат ѝ беше открил своя план. Саша забеляза близкия си приятел от

прозореца на своята стая — една от малкото оцелели стаи в полуразрушената им сграда. Но мигом се прикри зад пердето, мислейки си: „Добре, че последния път ми върна ключа!“

Дамян се поспря за минутка пред разкъртеното стълбище, сведе глава и с виновно изражение погледа някое време прашните си ботуши. После свали бърже кепето си и старателно почна да ги излъсква.

В друго време, ако не мислеше за съдбата на баща си, Саша може би щеше да се разсмее с глас. Сега само стоеше до прозореца, слушаше непресекващия поток от думи, които изливаше брат й Андрей, и гледаше надолу, към Дамян.

Докато момъкът продължаваше да излъсква ботушите си, от развалините на съседния дом се измъкна черна, почти подивяла котка, която напредваше бавно към него, без да го изпуска от очи.

Но и в неговата наведена фигура се забеляза промяна — някаква предстартова напрегнатост. Още миг, и той направи отчаян скок напред...

„Виж го ти нашия Дамян! Той бил фаталист!“

Скокът бе направен. Котката се оказа по-бърза и успя да пресече пътя му.

„Така му се пада, щом вярва на бабини деветини!“

А може пък и да не вярва... Лицето му беше почти усмихнато, просветляло.

„Той се радва на нашата среща — помисли си Саша, — на срещата, която всъщност няма да се състои...“

Дали пък не трябва и тя да почне вече да се бои от злонамерените черни котки?

Ето, сега той се изкачва по разрушеното стълбище... Сигурно е на партера... На първия етаж... В този миг навярно спира на тяхната етажна площадка и натиска копчето на звънеца...

Никакъв звук, разбира се!

Саша повторно помисли: наистина колко добре стана, че при последната им среща тя си взе обратно ключа, който беше му дала — квартирата вече бе легална, нямаше кой да се укрива в нея.

Девојката прилепи показалеца пред устните си. Брат й разбра...

Сега Дамян, ако е тичал по стълбите, както тя си мислеше, би трябвало да...

Чу се лекичко почукване, след това по-настойчиво... и пак.

Никакъв отговор.

— Чакаш ли някого? — попита шепнешком братът.

— Не... — отвърна също тъй шепнешком Саша и се изчерви.

— Не отваряй, в никакъв случай не отваряй!

Той премести отпред пълния си кобур.

Чукането отвън продължи.

— Простак! — измърмори офицерът. — Нищо чудно да издъни вратата!

— Не е простак! — издаде се Саша.

— Аха! Ясно... Твоят съидейник Дамян. Има късмет, че заради теб отървах и неговата кожа.

Саша го стрелна с очи.

— Но сигурно вече е забравил това... — продължи братът. — И пред съда ще го забрави! Сигурно! — Шепотът му неусетно се превърна в говор.

— Може би няма да го забрави!

— Познавам хората с такава подкваса!

— Не говори!

Скоро чукането престана. Братът и сестрата дълго мълчаха и се заслушаха.

— Отиде си! — каза през въздишка Саша.

Андрей напрегнато мислеше.

— А може и да чака долу! — изрече загрижено той. — Трябва да излезеш първа и да очистиш пътя пред мене!

Тя помълча.

— Страхувам се, Андрей! — призна най-сетне. — И най-вече за тебе ме е страх!

— За мене? — поучуден я погледна брат ѝ и захапа палеца си. — Няма защо да мислиш за мене! Аз ще се оправя някак. Колкото за другото... то зависи само от тебе!

Тя помълча някое време, имаше нужда да помисли.

— Но в Сараньово те познават! — каза накрая, като си прехвърли отново в ума неговия план. — Всички до един те познават...

— Аз няма да дойда с тебе. Ще чакам в самия влак... И за да си съвсем спокойна, ще пусна и перденцето в купето... А?

— Хм! — едва чуто се отрони от вишневите ѝ устни.

— Въпросът е само да убедиш татко да тръгне на всяка цена!

— Боя се! — повтори тя още веднъж.

А ето че трябвало да се бои най-вече от собствения си брат!

Защо, наистина, човек е лишен от възможността да избира сам най-близките си хора?

Тя се опита да си даде сметка за своите сегашни чувства към Андрей... Не, не, ако имаше възможност да избира, не би го избрала за брат.

Ключът щракна, вратата на купето се отвори.

— А кой ми те заключи в тая клетка, птиченце? — запита дългунът поручик, като изтъняваше по детски гласа си.

— Моят брат... капитан Черкезов.

Двамата офицери се спогледаха. Очевидно, тая новина не ги зарадва много.

— Сестриченце-кокиченце, а пък брат — разбойник! — пошегува се Хасъров.

— Ама вие... защо така? — нацупи се девойката. — Андрей не е разбойник!

— Разбира се, че не е... — широко се усмихна Хасъров. — Той е истински разбойнически главатар!

Двамата поручици поканиха един през друг девойката да седне, а те се настаниха на канапето срещу нея. Този, дългият, едва смести мотавилите си!

„Така-а-а-а... А сега единственият изход е да продължи да се преструва!“

— Не е ли разбойнически акт това — продължи Хасъров, — да имаш такава очарователна сестричка, а да я криеш от най-добрите си приятели?

— Като ханъмка! — прибави Шомпала.

— О-о, вие ме ласкаете! — свенливо се усмихна девойката. — А защо не си помислите и друго: че може би го е било срам да се похвали с такава неугледна сестра. Не е тайна, че господа офицерите се радват на вниманието на най-прелестните софийски момичета!

— По-прелестни от вас! Ама че скромност! — възрази адютантът, все така смешно изричайки „уъ“, вместо „р“.

— Излишна скромност! — подчерта и Хасъров. — За това ние вече отбелязахме в досието на вашия брат няколко черни точки...

Саша кокетливо им се усмихна.

— Да оставим шегите настрана, госпожице — подхвана отново поручик Хасъров, — но наистина имате невъзпитан брат! — И погледна нахално коленете ѝ.

— Възможно е — отвърна шеговито Саша. — В замяна на това пък възпитаните му колеги никак не са досетливи!

— В смисъл!

Някой сякаш бе жегнал с главния адютанта. Саша не знаеше, че на тая тема той отдавна имаше комплекс.

— В смисъл — поясни тя, надделявайки смущението си, — че апартаментът ми, както сами можете да се убедите, е лишен от някои крайно необходими сервизни помещения...

Офицерите избухнаха в смях.

Сашка се престори на обидена.

— Не е чак толкова смешно! — забеляза тя с укор.

— Е, да, разбира се... — съгласи се дългунът. — Просим извинение, мила госпожице!

А Хасъров побърза да скочи на крака.

— Позволете да ви ескортирам, мадмуазел! — предложи галантно и чукна токове.

Но влакът направи завой, той се залюля и се тръшна в скута на Шомпала.

— Пардон!

Този път Сашка не можа да се въздържи — засмя се в шепичката си.

— Аз съм отмъстена! — каза тя с театрален патос и стана.

Двамата поручици скочиха едновременно с нея.

— Аз и поручик Хасъров ще ви ескортираме, госпожице Черкезова! — важно каза адютантът.

— Моля! — поклони се тя, продължавайки да участвува в етюда.

Офицерите пропуснаха Саша пред себе си и тържествено засвириха с уста познатата пародия:

„Радамес отива да...

елате всички да го придружим!“

[1] Андарти — гръцки партизани. ↑

Дамян държеше с две ръце волана, привидно отпуснат, но напрегнат и съсредоточен. Мислите му далеч изпреварваха колата, която летеше с пределна скорост по неравното пловдивско шосе.

Има през деня такива часове, когато и най-разговорливите и общителни хора чувствуват нужда да помълчат.

Може би защото не беше от най-разговорливите, Огнян, радистът, пръв наруши мълчанието:

— Дали наистина във влака има немци или...

Тези думи не бяха адресирани към никого, бяха по-скоро озвучени негови мисли — единствените, които го занимаваха от минутката на тръгването.

— То се знае, че има! — просъска през кухината на избитите си зъби Стефан, дебеливоротият.

— Да не си мислиш, че са същите, дето отвякоха сестра ти? — намеси се Янчо и се извърна към него. — Ония са запитали точно в обратната посока!

— Сигурно! — отвърна Огнян и стисна устни.

В огледалцето за обратен ход се видя как ядно трепна издадената му напред брадичка, с дупчица в средата. И Дамян тозчас му нареди със спокоен глас:

— Я ме свържи веднага с Центъра!

Огнян тутакси се размести, сложи на скута радиостанцията и почна да нагласява слушалките на ушите си.

Виктор седеше зад тежкото дъбово бюро, подпрял глава на голямата си длан. Мустаците му изглеждаха щръкнали напред в нетърпеливо очакване.

Когато радистът, голобрад момък в прилепнал на краката му офицерски брич, влезе с радиограма в ръка, Виктор така силно я

дръпна, че по една случайност не откъсна парче от нея. Прочете я само за няколко секунди.

— За сега нищо! — измърмори на себе си, после рязко вдигна глава. — Пиши, момче!

Радистът приседна чинно край бюрото и извади молив от джоба на зелената си, вълнена риза. Левият му клепач конвулсивно помръдна.

— „Дамян, следа... — започна бързо да диктува Виктор. — Телефоните прекъснати. Стоп! Ще се опитаме с радиограма да спрем влака в Пловдив. Стоп! Търси Гришата!...“

— Гри-ша-та... — повтаряше членоразделно радистът.

— Добре! — Виктор попипа с три пръста мустаците си. — Запиши сега друга радиограма чрез военната радиостанция!

Пръстите му продължиха да гладят мустаците, като че следващата мисъл трябваше да изчопли оттам.

— До Пловдив, нали? — попита радистът и левият му клепач отново подскочи, сякаш намигаше на началника си.

— До Пловдив! — кимна Виктор и си помисли: „Младо момче, пък вече тикове... Не си поплюваха онези от Десети участък!“ — Да-а-а... Пиши, момчето ми: „Спрете влак номер шестнадесет! Стоп. Вземете мерки — бандитите добре въоръжени. Стоп. Задръжте ги и докладвайте! Край!“ Записа ли?

— Тъй вярно! — отвърна момъкът и намигна. — Аз си мисля...

— Предай незабавно! — прекъсна го Виктор. — А след туй ела да ми кажеш какво мислиш!

Радистът откозирува и бързо напусна кабинета.

Докато той изпращаше радиограмата Виктор напразно тракаше по телефонната вилка.

— Това пък ако са телефони... — каза той и изруга.

Стана, поразходи се из кабинета с ръце в джобовете и накрая изпухтя.

— Цял влак с бандити!... И нито един наш човек вътре!... — Отново пое въздух и го изпусна с въздишка. — Впрочем, има един, колкото за цяр... А се случва понякога един да чини колкото десет... Но работата е в туй: дали Сашка е разбрала вече в какъв капан са я напъхали?

Ако в тази минута Виктор можеше да зърне Сашка на някакво екранче, трудно би повярвал на очите си.

В нейното купе от половин час насам имаше весел, импровизиран гуляй.

Двамата поручици, Хасъров и адютантът Гранитски, Шомпала, бяха донесли закуски, бяха отворили бутилка с вино и разкопчани, с разпасани амуниции, се надпреварваха да пускат шеги и какви ли не намеци.

А Саша, облегната назад, праметнала крак върху крак, хвърляше обещаващи, леко премрежени погледи ту към единия, ту към другия.

— За ваше здраве, симпатична госпожице! — лигавеше се час по час Хасъров, убеден в крайната си победа над Шомпала.

— За нежния пол! — прибавяше все едно и също дългунът-адютант, без да отдели очи от девойката.

Макар той да беше седнал, на Сашка все ѝ се струваше, че е застанал прав, и на два-три пъти, когато внезапно се обърнеше към него, едва не понечваше да го попита:

— Защо не седнете, господин поручик?

Но в разгара на веселбата един нисък кавалерийски подпоручик, чиято глава изглеждаше залепена направо върху тялото, отвори рязко вратата на купето. Дори когато чукна шпорите и отдаде чест, видът му бе крайно недружелюбен, намръщен.

— Господа офицери, всички при полковника! — изрече той с някакво скрито злорадство, което преди миг се бе появило не само в гласа, но и в погледа му. — Заповед!

Хасъров и Шомпала неохотно се вдигнаха, почнаха да закопчават куртките и коланите си.

— Свободен сте, подпоручик Гайтанлиев! — изрече с достойнство адютантът.

— Слуш... — чатна шпорите кавалеристът. — Аз съм свободен вече повече от седмица, от Девети того! — каза, широко усмихнат и излезе.

— Иди да си намериш шията! — подхвърли ухилен поручик Хасъров.

После, като по даден знак двамата офицери се изопнаха и отдадоха чест на девойката.

— Моля да бъдем извинени, госпожице! — каза галантно Шомпала и на Саша се стори, че ръката му, с която козирува, едва не се заплете в багажната мрежа.

— Не се безпокойте, моля ви, разбирам! — каза в отговор тя. — Дългът преди всичко! — И приветливо им кимна.

Но щом поручиците излязоха, изражението на лицето ѝ отведнъж се промени, стана сериозно и напрегнато, тревога и трескава размисъл се четяха сега в очите ѝ.

Отвън долетя отново нервното думкане на вратата на някое от съседните купета.

Но Саша не знаеше, пък и не можеше да допусне, че там е затворен нейният брат. Тя си мислеше, че Андрей е излъгал и нея, че „опасността“, надвиснала над баща им, е била всъщност кукичката, която според неговия предварителен план тя е трябвало да налапа.

Само че защо? Защо му беше нужно да я отвлече в Турция? За какъв дявол му е тя? Тука все пак би могла да му помогне с нещо, но там? А може би си прави следната сметка: тя, доскорошната нелегална, да му послужи като евентуален щит, ако влакът бъде спрял и заловен на българска територия? Това е единственото все пак приемливо обяснение...

„Но ти зле си си направил сметката, братко! — реши тя в мислите си. — Ако можех някак да спра този изменнически влак, то аз без да ми мигне окото бих пожертвувала не само тебе, но и самата себе си!“

„Едно време схоластиците са спорели по въпроса, колко ангела могат да се поберат на върха на една игла! — мислеше си в това време пийналият поручик Хасъров. — А ето, че сега ме занимава друга, по-реална мисъл: колко души могат да се поберат в едно-единствено купе!“

И наистина едва ли някога — от създаването на железницата до тази минута — едно първокласно купе е бивало така претъпкано.

Седяха само трима: полковник Тушев и двамата немци — в дъното до прозореца.

Всички останали стояха прави. Лицата им бяха сериозни и загрижени.

— Господа офицери! — заговори полковник Фердинанд Тушев. — Само подир четвърт час ще влезем в Пловдив! — И свали, за да обърше очилата си със златни рамки, които бе поставил пак. — Все едно, че влизаме в гнездо на стършели...

Погледите бяха приковани върху лицето му. Така, без златото на очилата си, той изглеждаше съвсем друг — някакъв сарафин или кротък продавач на лотарийни билети.

Но в следващата секунда златните рамки опряха розовите му бузи и отново произведоха невзрачния тантурко в генералщабен полковник.

Трябва да бъдем в крайна степен зорки и бдителни — продължи той, — ако искаме да се измъкнем невредими.

— Тъй вярно, господин полковник! — отвърна адютантът по навик.

Главата му стърчеше почти две педи над другите и отстрани изглеждаше като набодена на кол.

— Искам от вас пълна дисциплина! — повиши тона полковник Тушев. — И... никакви провокации!

Но забелязал, че последните му думи всяха тук-там недоумение, избърза да поясни:

— Не забравяйте, че сега ние сме комунистически отряд, който пътува със специална мисия към границата!

— Ясно, господин полковник! — отвърна стройно адютантът от „втория етаж“.

През прозореца следобедът на късното лято ги обстрелваше със залпове от слънчеви петна — прохладните гористи склонове бяха останали далече зад тях.

— Ами ако все пак се опитат да ни спрат, господин полковник? — запита един тесногръд капитан.

— Ще се браним! — изрече твърдо полковник Тушев. — Ние имаме превъзходни бойци, достатъчно оръжие... Имаме и за какво да бъдем смели и всеотдайни... Ще им дадем такъв хубав урок, че цял живот ще ни помнят!

— Ако мъртъвците притежават способността да помнят, господин полковник! — вмъкна поручик Хасъров, поощрен от изпитото вино.

Полковник Тушев не даде ухо на неговите думи. Той стана. Бузите му сякаш увиснаха още повече.

— Всички по местата си, господа! — заповяда тържествено. — Не забравяйте, че сега ние, една шепа смелчаги, сме последното упование на родината!

От влака тепетата ясно се виждаха вече, когато в пловдивската военна радиостанция долетяха по етера тревожните наставления на Виктор.

Радистът прие последните думи, после сгъна радиограмата и излезе навън в дългия коридор. Но само го прекоси и отвори насрещната врата.

Един поручик с разкопчана яка се бе разположил зад малката, олющена маса и разсеяно четеше вестник.

— Другарю поручик, разрешете да остана!

Поручикът кимна, без да откъсва поглед от вестника.

— Бърза радиограма от София, другарю поручик!

Офицерът лениво протегна ръка, взе радиограмата между показалеца и средния си пръст — както се държи цигара.

— Свободен си! — каза небрежно той на радиста. — И иди да набереш пак от ония сливи!

— Слушам, господин поручик!

Войникът козирува смешно, държейки лакътя си досами колана, обърна се рязко кръгом и излезе.

Поручикът го проследи с очи чак до вратата.

„Май че пак е с два леви ботуша! — мина през ума му. — И сега забравих да го огледам в краката...“

Той зачете радиограмата с равнодушно лице, сетне вдигна ръка да закрие споходилата го прозявка.

— „Задръжете ги и докладвайте! Заповед!“ — прочете на глас последните думи и отново се прозя.

В следващата секунда сгъна листа на две, после още на две и продължи да го сгъва до тогава, докато в ръцете му остана едно мъничко книжно кочанче. Извади запалката си, щракна и хвърли подпаленото кочанче на циментовия под.

Сгънатата хартия горя повече от минута и през всичкото време поручикът не отлепи очите си от нея. Накрая застъпи черната пепел и дълго я размазва с подметката си по цимента.

„Задръжете ги и докладвайте! Заповед!“ — повтори наизуст последните нареждания на Центъра. — Добре, другарю командир, ще докладваме!

Поручикът завъртя телефонната шайба, духна в мембраната и лениво заговори:

— Свържете ме с гарата!... Гарата?... Тук Военното комендантство. Кой говори ли? Говори полковник Несторов... Точно така, юнак!... Осигурете „зелена улица“ за влак номер шестнадесет!... Да, да, посока гара Раковски! Бърза военна задача!... Кой прие?... Асенов?... Кандидат подофицер Асенов Райчо?... Добре, другарю кандидат подофицер!... Край!

За униформения човек няма нищо по-непоносимо от едно лятно пловдивско пладне. Тепетата са се напекли като едва-що извадени от пепелта картофи. С тая разлика, че картофите все пак не излъчват топлината часове наред.

В такова горещо пладне хората са апатични и сънливи, трудно може да ги развълнува каквото и да било. Още по-малко пък един влак. Един най-обикновен влак като десетки други, накрая с открити вагони, пълни с войници. На вагоните пише: „Петдесет и пет души или осем коня!“. И преди няколко дни неизвестна ръка е прибавила тук и там с тебешир: „Всичко за фронта, всичко за победата!“, „Да доубием ранения хитлеристки звер!“ (Точно така, „звер“, а не „звяр“!) или лаконичното: „Напред към Берлин!“

Иначе всички войници са едни и същи — те се вълнуват предимно от една мисъл: до уволнението остават толкова месеци, толкова седмици и толкова дни... И дори... толкова часове. Колкото минават, толкоз по-добре!... Пък ако свърши по-рано войната...

Но защо ли в този влак през това горещо тракийско пладне войниците изглеждаха неспокойни и настръхнали? И лицата им едни такива... особени... като на мамини синчета, решили да си поиграят на войници...

В калайдисания от слънцето перон на гара Пловдив навлизаше бавно влак номер шестнадесет.

В локомотива Самсара, подпоручикът, стоеше изправен, автоматът му бе насочен към огняра Цвятко.

— Ако някой от двама ви посмее да шукне, ще го застрелям на място! — предупреди зловещо той.

— До нужника искам да ида! — настоя Цвятко и се почеса по чорапеното таке, което бе поставил на главата си, след като изяде плодовете.

— Казах ти, пикай в гащите, никой няма да те види! — злорадо се засмя Самсара.

— Смешно ти е на тебе! — възропта огнярът. — Интелигентен мъж, пък...

— А ти... същинска бременна жена... всеки пет минути по нужда!

— Слабоват съм в бъбреците, казах ви! — не се предаваше Цвятко.

— Слабоват си... в главата! — инатеше се подпоручикът и не сваляше автомата. — Опичай си ъгъла, да не те напълня с олово!

Яд го беше, че от толкова време не бе имал възможност да си похапне какво-що.

Машинистът Стойко слушаше техния разговор и току протягаше час по час жилестия си врат.

— Казах: не се опитвай да надзърташ! — скастри го Самсара. — Да не опънеш пръв ти мартинките!

— Няма, господин подпоручик! — разтрепера се Стойко. — Случайно тъй... Притрябвало ми е да надзъртам... Ха ма де!

Влакът намали съвсем хода си и лениво спря.

Подпоручикът с автомата в ръце хвърляше бегли погледи от локомотива.

Перонът беше пуст, по него се разхождаха само няколко патрула от запасни, окъпани в собствената си пот.

— Трябва ми само един теляк... да ме мине веднъж по гърба с кесето! — чу се нечий глас отдолу.

— Зарад тоя пусти влак трябва да прекрачим, щем-нешем, на слънце! — отвърна друг.

Влакът бе спрял на първи коловоз. Единият от патрулите се запъти към първокласния вагон. Тримата запасници вървяха нестройно, чаткаха с налчетата си по перонните плочки като коне.

Полковник Тушев стоеше прав на своя прозорец срещу вратата на купето. Той бе порядъчно накитен с всичките възможни знаци на новата власт. На лицето му, променено до неузнаваемост от златните рамки, грееше игуменска приветливост и добронамереност.

— Какво има, юнаци? — запита той прелюбезно.

Водачът на патрула — мургав пехотинец с набола черна брада и остра, прилична на гласпапир кожа на лицето, подозрително го погледна.

— Проверка на пълномощията, другарю полковник! — Сдържано отвърна той.

— Сега слизам! — каза дружелюбно Тушев.

Той се запъти със ситните си крачки към изхода, мина край купето на Саша, но дори не надзърна вътре. И слава богу!

Девојката бе свалила от мрежата мъничкото си куфарче и трескаво се обличаше.

В следния миг тя предпазливо надникна в коридора. Там съзря двама офицери, но те не я забелязаха, тъй като бяха полуобърнати и заети с друго — да наблюдават внимателно перона.

Саша мигновено прецени и се стрелна към обратния изход.

Но тъкмо да слезе от вагона, в другия край на коридора се появи поручик Хасъров. Той начаса я зърна и тутакси се втурна след нея.

Саша стъпи на перона и се огледа.

На десетина крачки встрани мургавият началник на патрула четеше съсредоточено фалшивия документ на полковник Тушев.

Саша бързо тръгна в противоположната посока.

Но още не направила и пет-шест крачки, поручик Хасъров скочи от вагона и хукна подире ѝ. Той я застигна, хвана я грубо за ръката, а девојката, стъписана, направи опит да се отскубне.

Мъжът беше по-силен, надделя и я помъкна обратно към вагона.

— Другари-и-и-и-и! — извика с пълен глас Сашка. — Влакът е пълен с фашисти-и-и! Спрете ги!

Поручик Хасъров се опита да запуши устата ѝ.

Началникът на патрула трепна.

— Какво значи това? — запита той и погледна изпитателно полковник Тушев.

— Немска шпионка! — отвърна с привидно спокойствие Тушев. — Провокаторка... Водим я на очна ставка.

Не за пръв път му се случваше да излиза за един миг от най-заплетени положения.

Началникът на патрула се замисли за секунда.

— Може и тъй да е... — каза и почеса грапавата си буза. — Но ще трябва да дойдете с нас в комендантството! Сам разбирате...

— Щом трябва, моля! — отвърна полковник Тушев, все така разтопен от любезност. — На твоє разположение, юначе!

Той извърна глава и едва забележимо кимна на офицерите, застанали на прозорците на вагона.

Полковник Тушев и войниците от патрула се обърнаха, тръгнаха към комендантството.

Тъкмо това чакаха офицерите, застанали на прозорците — да видят своите неприятели в гръб.

Най-близкият вдигна скрития автоматичен пистолет, прицели се бързо, натисна спусъка.

Изтрещя серия от изстрели.

Началникът на патрула рухна на земята.

Другите двама войници побягнаха, но куршумите ги застигнаха.

Единият от тях, макар и ранен, успя да се прикрие зад една колона.

Полковник Фердинанд Тушев, потичвайки смешно с късите си, пълни крачета, бързо като лалугер се шмугна във вагона и дръпна вратата.

Войниците от другите отечественофронтовски патрули, намиращи се на нажежения перон, залегнаха един през друг — кой където намери.

Млад момък с кепе, поне три номера по-малко от главата му, се прицели с манлихеровата си пушка и стреля.

Едното стъкло на вагона се пръсна с трясък, а офицерът, който беше стрелял пръв, извайка и се хвана за ръката.

„Войниците“ от последния вагон наблюдаваха, без да се намесват, но бяха нащрек, стиснали оръжието.

Този със сплескания нос изкомандува рязко, но с неособено висок глас:

— Готови!

„Редникът“ със златния швейцарски часовник бърже залегна до една от картечниците.

— Не я пипай! — викна му командувачият. — Още не е толкова страшно!

Двама-трима почнаха да стрелят с автомати към перона. Изтрецяха стъкла, някакъв фенер, останал от нощите на затъмнението, се пукна като детско балонче.

Вътре, в локомотива, подпоручикът бе насочил своя автомат срещу машиниста и огняра.

— Казах, тръгвайте веднага! — извика приглушено той. — С пълен ход!

Но Стойко машинистът уплашено се туткаше и Самсара яростно изкрещя:

— Ще стрелям, казвам ти! Едно... две...

— Бай Стойко, не бой му се! — изпъшка Цвятко огнярът. — Нека стреля, да видим кой ще му кара влака! Ще го пипнат и за убийство... веднага ще намаже въжето!

Зениците на подпоручика се разшириха.

Но Стойко не забеляза това. Тозчас буферите изчаткаха и композицията рязко потегли.

Тогава наред перона, като мигаше срещу заходящото слънце, неочаквано се появи дребен циганин с маймунка.

Той беше обрасъл дори по гърба с дебели, кучешки косми. Вместо риза, носеше омачкан нагръдник, а движенията му бяха до немай-къде тромави и смешни — чаталът му като че бе защит някъде над коленете.

Циганинът сякаш не чуваше стрелбата — изникнал изневиделица, беше изцяло улисан в желанието си да се качи на всяка цена в току-що потеглилия влак...

Ето и една отворена врата на вагона!

Той я изчака и ловко се метна на стъпалото.

Насреща му откъм коридорчето се появи офицер. Тичаше.

— Другарю, за Кушукавак ли? — попита ухилен циганинът.

Но офицерът дори не го забеляза, мина край него като вихрушка, с пистолет в ръце.

— Дяволите да го вземат! — изруга адютантът, като превързваше ранения офицер. — Изтърбушиха вагона! Духа като във файтон... А на всичко отгоре и трима ранени!

— Тая мандра такова сирене дава! — опита се да го успокои Хасъров. Беше чул поговорката от капитан Черкезов още през юнкерските години. — Добре все пак, че влакът е цял!

Той продължи по коридора, газейки изпочупени стъкла. Надзърна в купето на полковника, но гледката го накара да се отдръпне.

Там цареше пълна неразбория. Куфари и чанти бяха изпопадали на земята, по пода се въргаляха насам-натам бутилки.

Но това далеч не беше най-неприятното. При внезапното тръгване хер Тидке и помощникът му Вайсман, които седяха един срещу друг, бяха чукнали силно главите си.

— Тоз ваши машинист пълен кретен! — говореше сърдито на български хер Тидке, хванал с две ръце отеклата си глава.

— Вие все пак имате коса, хер! — забеляза плешивият Вайсман. — Машинист идиот!

— Щом преминем границата, веднага ще го разстрелям — мъчеше се да ги успокои Тушев.

Хасъров добре знаеше, че и на самия полковник, му беше криво — в суматохата беше изчезнала някъде мъничката пластмасова чашка, в която държеше нощем изкуствената си челюст. Търсиха я, но не успяха да я намерят. Затова реши да не се мярка повече пред очите му.

Влакът летеше край Марица — ленива и изтъняла в лятната жега.

Поручик Хасъров се упъти към купето на капитан Черкезов, гдето преди четвърт час бяха тикнали и сестра му. Надзърна за секунда и видя, че девойката гледаше брат си с ненавист. От разговора им не се чуваше нито дума, но Хасъров се интересуваеше повече от друго — дали вратата им е все още заключена. Посегна да провери. Отвътре братът и сестрата не му обърнаха никакво внимание.

— Подозирах всичко туй, още преди тръгването! — говореше в това време Саша. — А сега вече разбирам целия ти измамен план... Ти си искал просто да го отвлечеш!

— Да, исках! — кимна Черкезов, мъчейки се да примами към себе си ръждивото коте.

— И мене може би? — промълви погнусена Саша.

— Много си ми притрябвала!... — Той помълча и продължи с някаква скрита ненавист: — На теб ти се пада да поживееш тук... да вкусиш и от меда, и от жилото на болшевизма... Нали се бори, за да възтържествува „най-демократичният и справедлив строй“ на света... Ще те оставя, бъди спокойна!

Тя го прониза с очи — можеше ли да му повярва след всичко това?

— Но онези мръсници ще ми платят за туй, че баща ми остана!

Капитанът отново примами котето, но дали поради жегата или уплашено от неотдавнашните изстрели, то не прояви никакъв интерес за игра.

Тогава Черкезов извади от джоба си плоското шише с коняк и пресуши останалите в него няколко глътки, след което погледна със съжаление празното дъно.

— Сега къде отиваме? В Турция? — попита глухо Саша.

— В Турция, казах ти вече... — отвърна той убедено. — Но тебе ще сваля...

— Къде? — В очите ѝ проблясна лъч на надежда.

— Още не зная къде точно... В краен случай на самата граница, преди да преминем... Да, ще те сваля, за да можеш да спасиш баща ни!

— Ти си длъжен да направиш това... след като...

— Зная какво съм длъжен и какво не! Но те предупреждавам: на границата няма да предприемаш нищо сама! Ще изчакаш да мине престрелката, тука, в купето и... мисли му, ако отново извършиш някаква глупост! — Очите му я гледаха строго и същевременно тревожно.

— Престрелката? — повтори като че на себе си девойката.

— А как? Да не си въобразяваш, че ще ни посрещнат с хляб и сол... И че сами ще ни вдигнат бариерите, за да преминем? Малка глупачка!

Той пренебрежително махна с ръка към нея, но тя трепна. Отведнъж трепна, защото и в този жест и в тона на последните две думички почувствува нещичко, останало от голямата му и чиста братска обич, която преди десетина години той изпитваше към своята

по-мъничка сестричка, когато наистина вече се смущаваше да я вдига на ръце и подхвърля нагоре, защото бе почнала да става девойка... „Малка глупачка!“ Той наистина я наричаше така понякога, но винаги гальовно — в тези техни епизодични срещи, случайни срещи на улицата или след някой от тържествените паради, когато мъничката Сашка убеждаваше своя брат да се сдобри с баща им и да дойде у дома... поне заради нея и тежко болната им майка.

Но той и тогава беше твърд — бе станал мъж още като момче и за нещастие ето какво излезе от всичко това! Тръгна не натам, накъдето тя би мечтала да го види... срещу народа, а не заедно с него. И с нея...

В купето нахлу сянката на огромните крайпътни дървета — навярно бяха близо край Садово.

В продължение само на няколко мига девойката върна в паметта си всичко това и накрая дълбоко въздъхна.

— Много тежка беше тази въздишка! — подхвърли с упрек Черкезов.

Той отвори прозорчето и ядно запокити навън празното плоско шишенце. Винаги се чувствуваше тревожно самотен и несигурен, когато оставаше без алкохол.

В купето мигновено нахлу оглушителен грохот.

Братът побърза да затвори стъклото — смъкна го с едно-единствено рязко движение. Когато се обърна, видя че сестра му го гледа.

— Какво? — едва се въздържа да не избухне той. Мислеха го за закоравял, а ето че се смути от тоя поглед!

— Андрей — тихо промълви Саша, — аз просто не вярвам на очите си!

— Възможно! — вдигна длани офицерът. — Това всъщност е в реда на нещата... Искам да кажа: аз не съм напълно подходящ, за да бъда идеал на една ремсистка!

Той хвана котето, повдигна го нагоре, като го държеше само за козината, за да го разгневи.

Саша се пресегна с две ръце и го издърпа от него, сетне тури слисаното животинче в скута си и почна да го гали. Котето начаса замърка.

— Аз никога не съм мислила, че си чак толкова пропаднал... — каза тя с мъка. Очевидно, тези думи й струваха голямо усилие.

В сивите му очи заискри жаравата на нескрита омраза.

— Какво щастие, че съм така безумно трезвен! — каза той, мъчейки се да си придаде напълно безразличен израз.

— Нима си решил да останеш завинаги без близки, без родина! — не го оставяше спокоен Саша.

— Няма да остана без родина! — изрече уверено капитанът. — Ще се върна тука победител, заедно с немската армия! Запомни тези мои думи!

— Андрей, Андрей! — въздъхна девойката с безкрайно съжаление. — Толкова ли не можеш да разбереш, че техният кораб отдавна потъва? Още от Сталинград...

— Отделни битки могат да се загубят. Важно е да се спечели последната!

— Боже мой, този късоглед човек! Та нима не виждаш очевидни неща? Всички плъхове бягат, а ти сам се завираш... Помисли, докато не е станало много късно!

— Стига, глупачке, помислил съм! — избухна братът. — Или искаш не друг, а твоят Дамян да ме окачи на въжето?

Той несъзнателно попипа шията си, преглътна и кресна в лицето й:

— Капитан Черкезов не е чак толкова глупав!... Макар че е правил в живота и глупости...

Разсърден, Андрей скочи, награби с две ръце тежкия куфар на полковник Тушев, който бе паднал на седалката още когато влакът внезапно тръгна от Пловдивската гара. Беше с намерение да го качи отново горе, на мрежата, но внезапно побеснял от яд, че полковникът нареди да го затворят в тоя душен кафез, яростно го тръшна на пода.

От силния удар капакът на куфара се поразтвори, като огромна черупка на мида, въпреки ремъците.

В първия миг Черкезов не повярва на очите си. Той се наведе, приклекна на коляно, после отново с усилие вдигна куфара на седалката.

Одрасканите му от котешките нокти ръце бръкнаха вътре, между бельото, и измъкнаха оттам цяла пачка банкноти, които пред изумения поглед на Саша се разсипаха по цялата кадифена седалка.

— Долари! — възкликна удивен братът. Умът не можеше да побере това, което очите бяха видяли.

Стоя стъписан дълги секунди, сетне отведнъж неистово се разкрещя:

— Мръсници-и! Предатели-и-и-и!

В същия миг стотици банкноти, десетки часовници и накити се разхвърчаха на всички страни.

Саша изпита чувството, че е попаднала в разбитата витрина на бижутериен магазин, в която бе нахлул и беснееше някакъв невменяем, луд.

Той, офицерът, късаше като дете банкноти, подхвърляше и удряше с чело колиета и бисерни огърлици, риташе във въздуха златни часовници... И тъй като купето със спотаилата се в единия ъгъл Саша бе тясно и очевидно му пречеше да се развихри докрай, Черкезов с рязко движение спусна стъклото и почна да хвърля през прозореца каквото му попадне — пари, накити, дрехи.

Двамата подпоручици, поставени в коридорчето да го наглеждат, все пак го съзряха навреме. Дотича и поручик Хасъров.

Отключиха бързо купето и се нахвърлиха отгоре му. Настана боричкане, насмалко не смачкаха девойката, която предвидливо скочи горе и се прилепи в единия от тапицираните ъгли на седалката.

Поручикът със сплескания нос, бивш боксьор от едно софийско дружество, се опитваше да го обуздае.

— Господин капитан, принуждавате ме да ви ударя!

— Ти ли бе, копеле? — ревеше бясно Черкезов, като се хвърляше срещу тримата. — Гадни плутократи!... Американски шпиони! Аз на вас мамичката ви...

Най-сетне смогнаха да го усмирят, блъснаха го на пейката.

— Господин капитан, какво ви прихвана, дявол да го вземе? — мърмореше другият поручик, триейки с длан ухапаната си ръка.

— Чакай, какво сте видяли вие още... Аз ще ви... — Черкезов отново се опита да скочи, но боксьорът го натисна надолу.

— Черкез, ама ти си бил просто медицински кретен! Запомни добре! Това ти го казва майор Хасъров!

— Майор? — изкриви лицето си в почуда Андрей. — Ти... майор?!

— Да, да! Вече двайсет минути! — излъга Хасъров. — С два чина наведнъж! Чудно ли ти е?... В такива времена така става!... Жалко, че тук няма пагони!

— Да ти пикая на пагона! — Черкезов пренебрежително го блъсна. — Тъпогълник... още от Военното си пълен тъпогълник!

— Е, всички не могат да бъдат първенци на випуск! — засмя се подигравателно Хасъров. — Само че в евангелието пише: и последните ще станат първи! А първите... нали разбираш?

Истинската вихрушка бе попреминала. Поусмирен, Черкезов прониза със сивите си очи своя някогашен съвипускник.

— Онзи, късокракият ли те произведе? — запита ехидно той. — Да, ама няма това право!... Щабен плъх!... Чревоугодник!

— Не позволявам в мое присъствие да се обижда така господин полковника! — възрази сериозно ухапаният поручик.

— Тогава прав ти път, лайно! — сръза го Андрей. — Иди при него!... Върви бързо при тоя жалък позьор!... Оставил гробовете на дедите си... А пък доларите взел, виж го ти!

— Слушай от мене една умна приказка, Черкез! — каза сговорчиво Хасъров. — Бъдещето е на долара!

Капитан Черкезов махна с ръка.

Докато те разговаряха, другите двама офицери сръчно прибираха останалото разпиляно имущество на полковник Фердинанд Тушев.

Само Саша отново бе приседнала безучастно в ъгъла, приютила в скута си ръждивото коте.

— Хубаво коте! — забеляза боксьорът, като гледаше към девойката.

— Това е сестричката на капитан Черкезов! — многозначително подхвърли към него Хасъров.

— Е, тогава... — Сплесканият нос разшири ноздри, лицето плувна в неприветлива усмивка. — За самото коте не мога да кажа същото!

— Животинче! — обади се ухапаният.

— Да, но червенокосо... Като същинско еврейче! — поясни боксьорът.

— Саша продължаваше да мълчи.

— Изобщо госпожица Черкезова твърде много обича червения цвят! — забеляза Хасъров.

Лицето ѝ не трепна.

— Моля за извинение!... *Другарката* Черкезова!

— На леля ти...! — срязва го Андрей.

— Няма защо, да се дразним един друг! — предложи сговорчиво Хасъров. — И без туй напрежението не е малко...

— Ако още веднъж кажеш нещо за сестра ми...

— Истината си е истина, Черкез! — продължи със сериозен тон Хасъров. — Имаш сестричка на място, няма що!

Капитанът го прободe с очи.

— Тя ни издаде на патрула, ако не ти е известно! — поясни другият. — Добре че нашите хора в Пловдив бяха изрязали всички телефонни жици! Какво ще кажеш на това, господин капитан... ако вече не са те разжалвали?

Андрей Черкезов вдигна лице и погледна в упор Хасъров.

— Така де... Съгласи се, Черкез...

— Слушай, добиче — просъска Андрей, — ако още веднъж ме наречеш така, ще ти отпоря ушите! Запомни това!

— Капитан Черкезов, военният устав...

— На баба ти фърчилото! — прекъсна го Черкезов. — И генерал да те направи плъхът, ще ти отпоря ушите, да си знаеш!

Хасъров направи обидено лице.

Вратата на купето се отвори. Влезе младоликият подпоручик с брадичката, когото Саша бе срещнала най-напред на перона на Софийската гара.

— Капитан Черкезов при полковника! — изрече той строго. — Полковник Тушев се намира в салон-вагона на посланика.

Черкезов бързо и неочаквано се пресегна, хвана брадичката му.

— Казва се „моля“, козльо такъв! — скастри го той. — Я повтори!

— Моля, господин капитан, полковник Тушев ви вика в салон-вагона! — смутолеви подпоручикът смутено.

Андрей пусна брадата му и стана.

— Саша, почакай ме тук! — каза сдобрено той, обърнат към девойката.

— Ние ще я пазим, бъдете спокоен! — подметна офицерът със сплескания нос.

— Обирайте си крушите! — нареди Черкезов грубо. — Хайде!

Пръв стана Хасъров, после и другите двама. Капитанът ги прониза с поглед — един подир друг.

— Ако някой я пипне с пръст, да му мисли — изрече бавно. — Майка му ще има да плаче!

— Господин капитан, вие разговаряте с офицери на Негово Величество! — обидено възрази третият, ухапаният.

— Тъкмо затова! — каза капитан Черкезов, намести фуражката си, която бе паднала под малката подвижна масичка, и излезе от купето.

Неузнаваем бе в тая минута някогашният салон-вагон на Негово Величество! Счупени стъкла, обърнати столове, разбит кристал, раздрани щори — като че ли слон бе танцувал тука бесен суинг...

Сега старателни войници метяха пръснатите по пода стъкла, приковаваха разкъсаните щори, през които в салона нахълтваше пушек.

До масата, върху която лежеше разтворена санитарна аптечка с бинтове, марли и безброй шишенца, седеше генерал Шнекенбургер. Ординарецът Адолф Ничке грижливо превързваше с бинт ранената му над лакета дясна ръка.

Генералът, мръщейки се от болка, но понасяйки всичко по мъжки, говореше раздражено на немски, обърнат към министър Пешев:

— Разстрели! Повече разстрели трябваше да има! Десет пъти повече! — Малките му, оловни очички бяха впити в червендалестото лице на министъра, следяха внимателно всяка негова тръпка.

Но лицето не издаваше вълнение, беше неподвижно.

— Ние ви казвахме, когато му беше времето — продължи със същия гневен тон генералът. — Сам фюрерът искаше това...

Министърът гузно мълчеше...

Немският посланик, който до тоя миг съчувствено наблюдаваше сръчните пръсти на оберлейтенанта, даде знак на войниците да излязат. Той стана от креслото и с нервен жест вдигна яката на мекия халат, за да предпази гърлото си от появилото се течение.

— Ако България изпълняваше честно своя съюзнически дълг — не мълкваше генерал Шнекенбургер, — сега ние с вас нямаше да се

другама в този проклет влак...

Посланикът се приближи до масата, взе някакво хапче и чаша с вода.

— Първо, правихте, струвахте, осуквахте го... и нито един евреин не превърнахте в сапун! — каза с укор той и глътна хапчето. — Аз лично предадох подробно указания за всичко. Ако не бяхте се мотали месеци наред с вашата ориенталска неделовитост, всичко щеше да свърши, преди да се надигне тая продажна „културна“ общественост... Преди още да полетят протестни декларации, комунистически писма в защита и прочее... Изпуснахте момента, а после...

— После... още по-лошо! Учудващо лошо! — намеси се отново генералът. — Дори една рота не пратихте срещу русите!

Доскорошният български министър, притиснат от двамата високопоставени немци, искрено се заоправдава:

— Та вие отлично знаете, господин посланик, и вие, господин генерал, моята позиция по този въпрос...

— Да, и какво като знаем? — хвърли в лицето му генералът.

— А освен това нерешителността на Негово Величество, породена от изненадващата позиция на целия народ... Сами сте имали случаи да се убедите: нашият български народ...

— Нашият български народ! — ехидно повтори Шнекенбургер. — Вашият български народ доказва, господин министре, че не заслужава големите надежди и огромните жертви, които фюрерът така щедро...

Вратата се отвори и генералът не доизказа мисълта си.

Тъкмо в тая минута оберлейтенантът бе превързал раната и дясната ръка на Шнекенбургер увисна върху снежнобялата превръзка.

— Адолф — заповяда той на своя адютант, — повикайте българския полковник тук!

Подир минута полковник Фердинанд Тушев влезе и, дърпайки смешно коремчето си навътре, поиска разрешение да остане. Лицето му бе изопнато от трепетно очакване, дори пълните бузи сякаш се бяха смалили.

Посланикът и министър Пешев не го удостоиха с никакво внимание, само генерал Шнекенбургер снизходително му кимна. Но не

го покани да седне, а със здравата си лява ръка започна да разгръща картата.

— Аз добре познавам русите! — каза генералът. И нервно размахвайки озовалия се в ръката му молив по посока на българския министър, натърти: — Тази история със стрелбата смъкна цялата ни маскировка!

Министър Пешев бе свел очи надолу, към земята, а полковник Тушев мигаше виновно. Сега върху пълното му, бузесто лице бе намерил място изразът на безусловно разкаяние.

Изглежда това удовлетвори отчасти разсърдения генерал. И той продължи без предишното раздразнение:

— Така че сега аз се поставям на мястото на този болшевишки генерал, комуто преди малко са доложили...

Полковник Тушев, превърнал се целият в слух и все още в положение „мирно“, сговорчиво кимна.

— Какво можем да очакваме, прочее, в близките един-два часа? Кажете, хер полковник! — Въпросът на генерал Шнекенбургер бе изречен със загадъчен тон. — Букет от рози или що?

Тушев честолюбиво преглътна, но не побърза да отговори веднага. От опит знаеше, че в такива моменти — най-вече в такива! — поговорката „Мълчанието е злато!“ нямаше равна на себе си...

Вместо него, отново заговори генералът — с хаплива усмивка върху бялото си, продълговато лице:

— Ще бъда напълно откровен с вас, господин полковник! Ще позволите ли?

— Тъй вярно, хер генерал! — заекна Тушев и отново „гълтна“ коремчето си.

— Добре! Искah да ви кажа само туй: аз за нищо на света не бих ви зачислил в моя щаб!

Но тъкмо изрече тия думи, сякаш на подбив, откъм платформата на вагона долетяха игриви звуци от някакъв писклив инструмент? „Флейта?... Обой?!... Не, в никакъв случай! По-скоро кларинет!... Да, да, без никакво съмнение — кларинет! Но това е... истинска подигравка!“

Като че за да налее масло в огъня, звуците в следващите секунди станаха още по-игриви и предизвикващи... някой сякаш ги плисна с пълни шепи в лицето на генерала, за да осъди на присмех и

подбив думите, които той бе изрекъл преди минутка... Присмех срещу присмеха! Това беше вече много.

— Адолф! — изсъска генерал Шнекенбургер, сдържайки със сетни усилия лавата от гняв вътре в себе си.

Един единствен знак с очи и оберлейтенантът грабна от закачалката автомата си, чукна токове и изхвъркна навън от салона.

Адолф Ничке зърна циганина-музикант в далечния край на вагона. Бе седнал по турски, облегнат назад, а маймунката стоеше изправена върху дясното му рамо. Небръснатият мургав мъж свиреше на кларинет „Хвърли, чичо, хвърли, чичо, една бучка кюмюр, чичо!“ и отначало не забеляза приближаващия се с едри отсечени крачки оберлейтенант. Видя го едва когато се изправи отпреде му — огромен и с шмайзер в ръце.

Циганинът се опита да стане, но настъпи пеша на палтото си и без да иска, се тръшна на задника. Втория път успя, като се подпря за миг върху кларинета. Лицето на немеца не издаваше нито яд, нито някакво недоволство и това поуспокои музиканта. Той начаса окичи образа си с широка, мъничко гузна усмивка... все пак може би нещо е сбъркал...

— Отивам в Кошукавак на сватба, чорбаджи! Голяма сватба се вдига, ша знаиш... Да та зема с мене, а?

Адолф го погледна с безизразни очи.

— Ядене и пиене на корем, ша знаиш! Хайде, тръгваш ли?

Оберлейтенантът се пресегна, отвори вратата на вагона. Нахлу вятър.

Лицето на циганина отведнъж се смрази.

— Ще си платя билета ба, чорбаджи! — заекна той и с разтреперана ръка (мигом прехвърли кларинета в лявата) почна да бърка във вътрешния джоб на палтото си. — Пари имам, бол!

— Хинаус!^[1] — изсъска тихо, но рязко немецът и посочи с поглед зейналата зелена пропаст.

Циганинът широко разтвори очи, не можеше да повярва, че това не е шега, някой сякаш закова ходилата му на пода, но маймунката разбра — скочи от раменете му и се закани с мъничкото си колкото орех юмруче.

Адютантът на генерал Шнекенбургер спокойно се прицели в гърдите на музиканта и невъзмутимо гръмна — в упор, като на учение

срещу чучело.

„Тук има някаква грешка!“ — говореше последният поглед на непознатия.

После той се килна, политна напред, но оберлейтенантът го посрещна с ботуш и силно го ритна към зейналия отвор на вратата. Тялото полетя навън, кларинетът се удари в желязната дръжка и изтрака, но шумът бе удавен от тропота на колелата. Маймуната се стрелна след господаря си, Адолф се опита да я уцели във въздуха и пусна откос, но изглежда не можа да я улучи и блъсна вратата, захлопна я с крак.

— „Цял пълнител... за един циганин! — помисли адютантът. — И как кънтяха изстрелите... като в катедрала!“

Той метна автомата на рамото си и се упъти към салона.

„Така кънтяха и одеве, под козирката на перона... там на Пловдивската гара... Трябва да впише в тефтерчето онзи от караула и този циганин... Значи стават шестима, откакто е с генерала, а от началото на войната... тридесет и осем. Не, не, по джентълменски, тридесет и седем... Защото този, последният, няма нищо общо, ама съвсем нищо с войната!“

— Трябва един истински мъж винаги да бъде джентълмен! — каза на себе си оберлейтенант Адолф Ничке, преди да влезе при генерала.

[1] Хинаус — вън (б.авт.) ↑

Гришата никога нямаше да си прости това, че цял влак, пълен с фашисти, е преминал под носа им, а през същото време той е стоял... пред огледалото! Той, който през последните няколко години нито веднъж не беше се поглеждал в огледалото, дори когато се налагаше да се обръсне! Защото до преди няколко дни в отряда го бръснеше Ристе берберчето от Прилеп, което бе тръгнало с тях след една акция на летище Марно поле.

Ех, как глупаво се бяха стекли обстоятелствата в тоя горещ кошмарен следобед!

В родния си Пловдив Гришата бе влязъл с момчетата вечерта на осми септември, облечен в изтърканото зеленикаво яке, излъскано на дясното рамо от каишите на автомата, прокъсано на няколко места. И първите два-три дни никому не минаваше през ума, че това яке вече не подходжда на човек като него, комуто е възложено да оглави сформиращата се народна милиция в един такъв град като Пловдив.

После, като мина вихрушката и нещата влязоха в своето ново корито, другари му подметнаха:

— Вземи поне една офицерска куртка!

Лесно беше да се каже „вземи“. А когато най-сетне намери половин час, за да потърси в големия интендантски склад, оказа се, че на такива широки и прешироки плещи не приляга нито една от готовите куртки.

А днес го заведоха в една къща, пълна с кафези — канарчета, щиглеци, гугутки — какво ли нямаше в тях. Там живееше някакъв майстор-крояч, който шиел по мярка на висшите пловдивски офицери.

Кроячът с огромните си лапи приличаше повече на масажист и в първия миг, когато у дома му нахълтаха трима-четирима чорлави младежи, не на шега се поуплаши. В последните години имал навика да поиграва чат-пат покер със самия генерал. Но като разбра, каква е работата, разтопи се от любезност, дори намери хубав плат за яке. Оставил го при него командирът на летището, но едва ли щял да си го

потърси — чуло се, че бил избягал с един „Юнкерс“ заедно с германците и сигурно сега не му е до якето... Пък ако някой ден цъфне — „Аллах керим!“... плата не е откраднат, я!

— Ами за чий дявол са ти толкова птичета? — попита Гришата, докато кроячът опъваше цял мушамения метър върху раменете му пред голямото трикрило огледало, в което можеше да се види и анфас, и в два профила.

При този въпрос майсторът прекъсна да мери, вдигна големите си длани:

— Птиченцата... как да кажа... Нямам ни дете, ни коте, затуй! Пък ако нещо преча...

„И ти си прав!“ — помисли Гришата.

— Гледай си още толкова, ако искаш! — каза гласно. — Стига да има с какво да ги храниш...

— Ще се намери. Колко му е птичето гърло? — Той прибра метъра и погледна своя нов клиент. — Поп Кирякови, не знам дали знаете, имат едно куче, колкото теле. Залае ли — йерихонска тръба... И знаете ли колко може да изяде? Три кила месо... или едно легенче попара с мляко!

— Може, ама яде ли толкова?

— От къде? Преди войната — да, ама сега, хеле откак дойдоха германците...

— И какво стана с кучето? — поинтересува се Гришата.

— Подари го на германците! — обясни кроячът.

— Значи не че няма храна, у едни има, а у други, които по-рано имаха, вече няма!

— Горе-долу, така излиза...

Когато напусна дома на крояча и се отправи към вилиса, Гришата узна за случилото се на гарата. И това бе станало само преди шест-седем минути, когато той гледаше в трикрилото огледало широкото си, белязано на дясната буза лице... Идваше му да изкачи стъпалата обратно и да пусне един цял откос с шмайзера по това опустяло огледало, да го начупи на хиляди мънички стъкълца... Но каква полза?

— Сигурен ли си, че си чул това? — запита Гришата възрастния човек, който сега крачеше до него по перона.

Беше комендантът на гарата и сега двамата разглеждаха щетите.

— Как да не съм сигурен! — засегна се възрастният. — От комендантството я чух с ушите си като извика: „Влакът е пълен с фашисти!“

Лицето на коменданта, довчерашен железничар, се беше състарило само за няколко минути. Той бе потиснат и смутен до отчаяние, долната му устна потръпваше навремени като на питомен заяк.

— Интересно! — промълви Гришата.

„Коя ли ще е пък тази девойка?“

— Възстановихте ли връзката със София? — бързо попита той.

— Не още! — отвърна комендантът и устната му отново потрепна.

— Не още! — троснато повтори Гришата. — А какво чакате? Камбана ли да бие?

Но необичайната гълчава и тропот на множество стъпки откъм площадчето пред гарата го накара да се отправи бърже нататък.

Преди минута колата на Дамян рязко бе спряла там и той и тримата му другари излетяха от вратите тъй бързо, като че някой ги бе изритал навън.

Но когато четиримата енергично се втурнаха към гарата, дулата на два автомата, насочени към тях, ги заковаха на място.

— Стойте! — извика един остриган до кожа младеж от охраната на гарата. — Шмайзерите оставете в колата! Хайде!

— И друго двайсет! — промънка Дамян недоволно и даде знак на другарите си да се подчинят.

— Я елате насам! — сопна им се остриганият и, като посочи с поглед към перона, подкани ги недружелюбно: — Ха де!

Дамян и другарите му бързо се отправиха нататък — това в края на крайщата съвпадаше и с техните намерения.

С Гришата и придружителите му се срещнаха близо до колоната, където лежеше още убитият войник, покрит с две казармени платнища.

— Какво има? — изпречи се отпреде им Гришата.

Дамян изпита чувството, че някой търкулна пред тях скала.

— Виждам, че нищо радостно няма! — отвърна с укор той. — А трябваше да спрете влака!

— Много рано се сещате! — тръсна широките си рамене Гриша. — Да бяхте съобщили утре!

— Как? — учуди се Дамян и ядно дръпна показалеца на лявата си ръка. — Един час преди влака не ви ли е достатъчен?

— Какъв час?

— Един час, а може би и повече... Изпратена е тук радиограма!

— Не сме получили!

Дамян въздъхна. Очите му бяха попаднали върху недалечната купчина, покрита с платнище. Напълно излишна жертва, проляти за цял живот майчини сълзи... съвсем напусто. И изрече с горест:

— Изглежда, че тука никой нищо не получава!

В следния миг вече гласът му беше друг:

— Преди колко време тръгнаха?

— Има-няма, черек! — намеси се комендантът на гарата, устната му затрепера.

— Какъв черек? — вдигна в недоумение вежди Янчо.

— Черек, не знаеш ли... Ще рече четвърт час! — поясни старикът.

Но Дамян сякаш не го чу.

— Значи не са далеч! — каза на своите.

И тъкмо се обърна, понечи да се втурне към колата, пред него застанаха двамата от железопътната охрана, които бяха ги подкарали отначало.

— Вие какво? — учуди се Дамян.

— Чакай! — сухо изрече Гришата. — Ти още си арестуван!

— Намерихте все пак някого да арестувате! — мрачно забеляза Дамян.

Той бързо извади от джоба на якето си сгънат на четири лист и го тикна пред лицето на Гришата, почти докосна белязаната му буза.

— Ето... Чети... Праща ме Виктор!

— Прощавай, братле! — каза Гришата, още като чу името. — Да беше започнал с това...

Прашният сумрак все не идваше да смени горещия летен следобед. От тепетата в града се спущаше топла въздушна лавина, която стягаше гърлото и караше езика час по час да облизва устните, напукани и спечени от жегата.

Дамян запали мотора.

До отворения прозорец Гришата се беше надвесил към него и закриваше с раменете си всичко, което се намираше отляво.

— Слушай, почакай барем да ти дам хора! — увещавахе го той. Белегът придаваше като че ли още по-загрижен израз на лицето му.

— Кога да чакам? — отвърна Дамян и прехапа месестата си устна. — Скъпа ми е всяка секунда!

Въздишката на Гришата изпълни сякаш цялата кола.

— Та те са цяла глутница! И войска на всичко отгоре! Чакай малко, чакай!... Майна-а — извика към един от своите хора. — Бързо събери всички там!

— Няма време, няма! — извика, обзет от нетърпение Дамян. — Не се бой, и ние не сме вчерашни!... Хайде, пази се!

— Щом е тъй... върви! — съгласи се неохотно Гриша.

Едва тогава забеляза новото кожено яке на момъка и без да ще, се загледа. След няколко секунди трепна и блъсна вратата.

Колата литна.

— Пращам хора след тебе-е! — сподире ги гласът на Гришата. — И аз ще дойда, след като се свържа с Виктор...

„Пък... заловим ли гадовете — навря се в главата му мисъл, — ще го попитам туй... откъде...“

Но се осъзна, изруга сам себе си, очите му се сведоха към вехтото зеленикаво яке, по което лъщяха, като пътечки, оставени от охлюв, следите от каишите на автомата.

Като дете в приюта за кръгли сираци от войните Гришата, току-речи, всяка вечер ходеше в таванската стаичка на дядката, който купуваше с каручката зеле и хляб, да му разказва за Ботевата чета. Измежду всички сираци, дядката май обичаше най-много него. И разправяше, разправяше... А Гришата... колко пъти той сам се бе виждал, облечен в бялата рубашка със зелени ширити...

— Какво чакате? — сопна се изведнъж на момчетата от охраната. — Викайте голямата пожарна кола и... бърже след тях!

На излизане от града опелът с четиримата се движеше с такава скорост, че ако имаше криле, сигурно би хвъркнал нагоре. Но макар до вечерта да оставаше още време, някаква сива мътилка отведнъж се спусна над тях, сякаш небето искаше да ги похлупи. Силните фарове

светнаха, за да я разсекат на две, и към стъклото литнаха изведнъж безброй папатаци и мухички, неразлъчни спътници на Марица, която, заобиколена от малки, вонливи блатца, береше душа в тия горещи седмици.

В края на града пътят изкачваше неголяма гърбица и преди нея отдалеч им се мярна човек, с окачен на врата автомат и вдигнати нагоре ръце.

Щом наближиха, фаровете го посребриха и той заприлича на статуя, изваяна край пътя.

— Хайде пак проверка! — недоволно просъска Стефан, дебеловратият.

— Е, няма що... — въздъхна Янчо. И захапа последното парче пестил, което бе скътал в единия от джобовете си.

Огнян радистът не каза нищо, само изпухтя.

Дамян тури десния крак на спирачката, натисна леко, намали скоростта.

Милиционерът, с тъмен каскет с обърната назад козирка, свали едната си ръка, а с другата даде знак: ха така те искам, намалявай, намалявай!

Дамян забави още, доближи момъка, после отведнъж натисна педала на газта, колата дръпна, стори скок напред...

— Стой! — изрева милиционерът. — Сто-ой! — Не очакваше, че могат да го измамят. Тепърва трябваше да сваля пушката.

Когато изпразни пълнителя по отлитащата кола, те вече преваляха гърбицата. Два куршума подсвириха, пробиха мушамения гюрук на опела.

— Не ми се вярваше, че ще стреля! — проговори за изненада Огнян.

Янчо и Стефан мълком се спогледаха.

Радистът мушна показалеца си в една от дупките на чергилото.

Дамян не отместваше поглед от пътя.

— Нека малко да се проветрим! — каза той с равен глас, като че нищо не беше се случило. — Няма по-ужасна смърт от задушаването...

— Да, ама на чуждо дупе... сто тояги са малко! — възрази усмихнат дебеловратият.

— Бях сигурен, че няма да улучи... — обясни Дамян. — На какви хора раздадохме пушки... с по две леви ръце!

Никой не му отвърна.

Стефан притеснено захвана да разкопчава копчетата на яката си. Помисли: „Веселият самоубиец!... Да ни бере греха Виктор!“

В тази минута и Виктор мислеше за тях.

„Добре че се яви Дамян! Стефан не е глупав, но е като куче — хвърлиш ли му шапка или топчица, ще ти я донесе в ръката... Ама ако трябва да мисли къде и как да я намери... отпиши я!“

„Янчо?... Той малко с рефлексите не е както трябва... иначе... момче и половина! Трябва непременно да го пратим в Голямата земя — малко спорт, малко друго... ще го оправят братушките тъй, че... ще има и ние да му позавидим, ако не за друго, затуй че... дървото се вие, дордето е младо...“

Резкият звън на телефона огласи кабинета му.

Виктор подскочи и сграби слушалката, като че мислеше да я краде.

— Да-а, слушам! — прогърмя гласът му. — По-силно говори!

Гришата, както бе обещал на Дамян, веднага щом оправиха прекъснатата телефонна връзка, му съобщаваше за случилото се в Пловдив.

Опрян с лявата ръка върху облегалката на стола, Виктор слушаше напрегнат.

— Да продължат преследването до дупка! — извика накрая, но мембраната избъзука и той мигновено отдалечи слушалката. — Да изпълнят на всяка цена задачата!... Какво?... Той е малко див петел... Хубаво че не ги е претрепал... Добре, добре, бягай и ти!

Оттатък Гришата само това чакаше, тозчас прекъсна разговора.

Виктор внимателно остави замлъкналата слушалка върху вилката и се тръшна на стола. Въздъхна.

— Ну, и что?

Този въпрос го върна към действителността, преди още да беше събрал мислите си.

Той сякаш едва сега си спомни, че не е сам, и някак виновно погледна към гостите си.

Бяха трима генерали, двама от които в съветски униформи, с многобройни разноцветни лентички на гърдите.

Единият — много едър, с невесело, но дружелюбно лице и пагони на генерал-полковник беше Иван Василиевич, а другият — набит и мургав генерал-майор от авиацията, с черни, арменски очи.

Българският генерал, с отпуснат, ленив израз на лицето, имаше на гърдите си кръст за храброст.

Въпроса бе задал Иван Василиевич.

— Онези типове са минали през Пловдив... — обясни унило Виктор. — Станала е престрелка, но са успели да се отскубнат!

Той се замисли, но бързо се оборава, тури длани пред себе си върху бюрото, както правят децата, когато учителката преглежда ноктите им. И продължи по-уверено:

— Очаква се нашата кола да изпревари в най-скоро време влака и в някоя от гарите момчетата да го напъхат в глуха линия... Ако не им се удаде, ще взривят самата ж.п. линия!

— Очаква се... — измърмори генерал-полковникът. — Много работи се очакват... Очаква се и нашата десантна група от Бургас да им пресече пътя... Но дали ще успее?

Последвалата въздишка беше достойна за огромното му тяло.

— Дали ще я свършат, камарада Виктор? — Той поклати глава. — Някаква нищожна повреда на мотора може да осуети цялата акция.

Иван Василиевич се изправи изненадващо леко. Тръгна из кабинета с ръце в джобовете, навел глава в размисъл.

Мигновено станаха и другите двама офицери.

— Дамян ще успее, другарю генерал-полковник! — убедено каза Виктор. — Аз познавам момчето като...

Тутакси замълча. Искаше да каже „като собствен син“, но го възпря мисълта, която на млади години съвсем не го оставяше равнодушен. Той имаше четири дъщери и нито един син. Вярно, едната от тях, Лена, която жандармеристите убиха, беше не по-малко смела от който и да било мъж, но все пак... все пак сравнението не подходеше.

Иван Василиевич отново седна на стола и като обърса няколкото капки, оросили челото му, каза убедено, сякаш разговаряше сам със себе си:

— Едно ми се струва ясно като бял ден: че някой облечен във власт човек им е помогнал... Или най-малкото, затворил си е очите, не им е попречил. Шега ли е това, да композираш цял влак, да го натовариш...

Българският генерал извади от табакерата си, украсена с вензела на Цар Борис III, дебела цигара, запали я и заговори с тон на несъмнено превъзходство:

— Извинете, господин генерал полковник! Мене ми се струва, че вие, човек предимно на прямите решения, както всички ние военните, не взехте под внимание едно тънко обстоятелство...

— Извинете, какво имате пред вид? — прекъсна го Иван Василиевич.

Българският генерал потърси с очи пепелник, но не можа да намери и изтърси пепелта върху едно празно листче в края на масата. И продължи мисълта си:

— Понастоящем в Берлин все още се намират нашите дипломати... Ние не можехме да не помислим за това, че ако възпрепятствуваме заминаването на немците от тук, осъждаме нашите на задържане в Берлин.

— Какви „наши“ са те? — рязко го прекъсна Виктор. Той хвърли върху генерала поглед, в който се четеше и възмущение, и гняв, и изненада.

— Та тия „ваши“ сигурно сами няма да поискат да се завърнат в отечественофронтовска България! — намеси се и генерал-майорът с арменските очи.

Привидно спокоен остана само Иван Василиевич.

— Значи тъй... — заговори той накрая. — Да пуснете по живо, по здраво цялата тази компания от военни престъпници, вие наричате „зачитане на някои тънки обстоятелства“?

Българският генерал вдигна неопределено рамене.

— Аз ще ви обясня в какво се състои работата, другарю генерал полковник... — каза унило Виктор, превъзмогнал първоначалната си възбуда. — Нова България не е преживяла още дори десет дни...

— И какво от това? — опита се да го прекъсне българският генерал.

Но Виктор дори не го удостои с поглед, продължи да обяснява на Иван Василиевич:

— Действува инерцията на старите възгледи, на отживелите представи... Както се казва, мъртвият дърпа живия...

От гърдите му се отломи тежка въздишка.

Настъпи неловко мълчание, през което Виктор успя да погледне многозначително генерал-полковника, без да бъде забелязан.

Иван Василиевич тутакси разбра: в новообразуваното отечественофронтовско правителство бяха намерили място и хора, които не мислеха като него и Виктор... Ясно, всичко бе повече от ясно!

В кабинета влезе лейтенант Рубашкин, адютантът на генерал-полковника. В ръката си държеше син канцеларски плик.

Иван Василиевич нетърпеливо го подкани с ръка към себе си.

— Дайте, Рубашкин!

Някое време той чете депешата, после тури плика в джоба си и съобщи спокойно:

— Десантната група на майор Светланов е пред Поповица!

Той се надвеси над картата, разстлана върху бюрото на Виктор.

— Ето тук!

Сега под огромното му тяло бюрото изглеждаше като детски чин.

— А това означава — продължи Иван Василиевич, — че нашите хора всеки миг ще излязат на Истанбулското шосе.

— Аз съм предупредил и моите момчета за срещата! — каза обнадежден Виктор.

— Да-а, камарада Виктор, уж правим всичко, а проклетият влак все пак си върви...

Генерал-полковникът, опрян с длани върху бюрото, откъсна за секунда очи от картата.

— Не ни остава нищо, освен да помислим върху другата идея!

— Вече май нямаме избор, камарада Жано. Да опитаме, а?

— Ще опитаме! — кимна руснакът.

И, като се обърна към белоликия, вечно усмихнат момък, изкомандува:

— Лейтенант Рубашкин, слушайте добре!

Влакът се задъхваше в равна Тракия, по долината на успокоената вече Марица.

В салон-вагона се намираха само посланикът, генерал Шнекенбургер и полковник Фердинанд Тушев. Министърът бе излязъл преди малко.

— И тъй, полковник — говореше в същото това време генерал Шнекенбургер на застаналия „мирно“ Тушев, — добрият стратег трябва винаги да поставя себе си на мястото на своя противник!

— Явол, хер генерал! — отвърна с напевния си немски полковник Тушев.

— И като е тъй, трябва да очакваме самолети!

Тушев трепна.

— Като две и две четири! — отсече генералът. — Дори може би те вече са във въздуха!

В очите на полковника се запали страхливо пламъче.

— Ето! — продължи Шнекенбургер, забивайки молива в някаква точка на картата. — Можете ли да четете картата? — И подметна саркастично: — Ах, да, забравих... Вие сте все пак строеви офицер! — Дори придружи думите с характерния си смях, приличен на лай-лай на пудел.

Тушев се наведе над картата под острия поглед на Шнекенбургер.

Малко преди това се бе завърнал министър Пешев и сега не пропусна възможността да се намеси:

— Господин генерал? — обърна се той към немца. — Какви шансове ни остават, ако сме разгадани... ако русите, както вие предполагате, са изпратили вече свои самолети след нас?

Шнекенбургер като че изобщо не го чу. Той продължи да терзае полковник Тушев:

— Е, ориентирахте ли се най-сетне?

— Да, господин генерал! — кимна пообидено Тушев.

— Слава богу!

И, вероятно разбрал, че е попрекалил, направи с молив зигзагообразно движение върху картата и поясни:

— По това отклонение ние трябва да завием!

Тушев извърна учуденото си лице към него.

— Но то води встрани от нашата цел, господин генерал! — възрази той.

— Именно! — изрече тържествуващ Шнекенбургер и удари с молива по картата. — Тъкмо това трябва... това е необходимо! Това, което споделихте вие, ще си помисли и онзи офицер от авиацията, комуто е заповядано да ни открие.

Лицето му бе станало още по-бяло — по него нямаше ни най-малка сенчица от страх.

Генерал Шнекенбургер стана от стола си, приближи се до опънатия в креслото посланик и заговори само на него:

— Как бих действувал аз, господин посланик, ако бях на мястото на руския генерал?

— Простете, господин генерал! — заговори зад гърба му обиденият Тушев. — Дори да допуснем, че направим завой и стигнем благополучно до тази малка гаричка... А по-нататък как?

— Адолф! — извика високо Шнекенбургер, обърна се и се тръшна в креслото.

Лицето му сега изразяваше безкрайна досада.

Оберлейтенантът се появи след три-четири секунди, като че бе стоял зад вратата да подслушва.

— Намерихте ли календар, Адолф?

— Явол, хер генерал!

— Е, какво? — Шнекенбургер се надвеси напред?

— Залезът на слънцето в този географски пояс през втората десетдневка на септември е в 18 часа и 46 минути, хер генерал! — сякаш изстреля оберлейтенантът.

Генерал Шнекенбургер погледна ръчния си часовник и многозначително съобщи:

— Още два часа и десет минути... Добре, че и времето посред бял ден се здрачи! Бог мисли за нас!... Върви Адолф!

Тушев направи стъпка към масата и отново чинно прибра десния си крак.

— Струва ми се, че ви разбрах, господин генерал! — каза той, угоднически усмихнат. — Това е гениална идея! Честна офицерска дума!

— Пет пари не давам дали сте разбрали или не! — изрече рязко и махна пренебрежително с ръка Шнекенбургер. — Вземете веднага мерки, полковник, но не както досега! Трябва да направим завой по тази странична линия!... Тук, на тази гаричка!... — Генералът прочете

през лупата: — Мале-во... ще дочакаме да настъпи нощта... Разделете влака, разхвърляйте вагоните, локомотива, маскирайте платформите с оръдията... Забранете най-строго всякакво движение около линиите... Ясно ли е всичко?

— Явол, хер генерал! — отпрапортува и тракна токове полковникът.

— Хайде, изпълнявайте!

Тушев изопна късото си тяло, отново козирува и се обърна кръгом.

Острите, оловно-воднисти очи на генерал Шнекенбургер го изпратиха чак до вратата.

Цариградското шосе, обозначено в международните карти като главен път Лондон-Калкута, прави голям завой, преди да влезе в Поповица — първо надясно, а после отведнъж — наляво.

Преди самото село в него се влива и прекият тесен път от Станимъка.

Когато колата на четиримата прелетя край мъничката, жълта табелка, уморените от работа по къра селяни се бяха прибрали по къщата. Само кучетата бяха на поста си. Лаят им, отначало предупредителен, откъслечен и глух, подир секунди се разгоря в някаква бурна крамола, в която вземаха участие всички видове кучешки гласове. Но строгите блюстители на реда нямаха време дори да подгонят колата, само се раздираха да лаят.

— Това село се е казвало, Папазли... — заговори Дамян. — От Хасково чак до тук е стигнала пешком баба ми с челядта, когато се чуло, че турците идат... Цели петдесет километра!

Преминаха с бясна скорост опустялата улица. Когато излизаха от селото, пред разклона, където шосето за Бургас се сливаше с главния международен път, насреща им се зададе друга кола.

Дамян натисна клаксона, за да привлече вниманието на шофьора, но отсреща май не му обърнаха никакво внимание.

— Началство, намали! — извика в ухото му Стефан.

— Спокойно, ще се разминем! — каза уверено Дамян.

Внезапно и едната, и другата кола завиха на юг — по двете отклонения, които след стотина крачки се съединяваха в един път.

Някое време те се движеха почти успоредно, очевидно никой от двамата водачи не искаше да изпусне предимството — да се озове пръв на главното шосе.

„Имаш много здраве!“ — помисли си Дамян и силно натисна газта. Рефлексите му от спорта помагаха да се чувства много уверен зад волана.

Колата му, макар и с не повече от две крачки изпревари другата.

Но сега за непознатия нямаше избор — или трябваше да се блъсне в опела, или да излезе в най-лява позиция. Той, разбира се, не можеше да предпочете сблъскването, но маневрата при тази скорост беше много трудна. Колата полетя насам-натам, после изгуби за миг управление и при все че силно намали скоростта, накрая скочи в канавката.

„Катастрофа? По дяволите!“

Дамян рязко натисна спирачката, чу се пронизително скимтене. Колата спря.

— След мене! — викна той на другарите си.

Отправиха се тичешком към местопроизшествието. Когато наближиха, Дамян забеляза, че колата беше „Плимут“ с бургаски номер.

Вратата ѝ се отвори. От нея излезе жив и здрав съветски офицер. Само посмачканото му кепе показваше, че току-що се е случило нещо.

— Защо не внимаващ, дивчо? — обади се на руски език съветският майор.

Това не беше въпрос, не беше и ругатня — тонът му изразяваше повече съжаление за онова, което можеше да се случи.

Дамян изумен го погледна.

— Майор Светланов? — изрече той неуверено.

Съветският офицер видимо трепна — премигвайки, продължи да оглежда момъка.

— Кажете паролата! — викна той строго.

— На Шипке все спокойно! — отвърна веднага без да се замисли Дамян.

Двамата се доближиха, стиснаха сърдечно десниците си.

— В хубава дупка ме напъхахте! — каза майор Светланов с укор. — Помогнете сега да излезем!

— Това е най-малкото, което можем да направим за вас! — усмихна се Дамян.

Янчо, Стефан и Огнян оставиха автоматите на тревата в канавката и се заловиха да помагат.

От плимута на Светланов също изскочиха неколцина мъже в съветски военни униформи.

Дамян и майорът се изкачиха на шосето.

— Къде според вас може да е сега влакът? — запита направо Светланов.

Дамян се замисли за миг.

— Най-късно подир трийсет-четирсет минути ще ги настигнем! — изрече уверено и подръпна палеца на лявата си ръка. — Колкото и бързо да се движат на юг...

Светланов го погледна, макар че не можеше да види добре лицето му. И каза по-скоро на себе си:

— Старите хора в такива случаи казват: „От вашите уста на бога в ушите!“...

Но влакът не се движеше. Влакът беше спрял и „пиеше вода“.

Мъничката гара изглеждаше като мъртва, само подкованите стъпки на войнишките патрули прокънтяваха изрядко по перона.

В локомотива Цвятко огнярът пошушна в ухото на машиниста:

— Бай Стойко, сега или никога!

Но изведнъж млъкна.

— Какво дърдориш? — просъска тихо подпоручикът и вдигна автомата.

— Казвам му, че сме в Малево! — изпревари с отговора огнярът.

Самсара подозрително го изгледа. Завъртя в закана глава.

— Само да шукнеш, край! — предупреди мрачно той. — Ще те разстрелям като куче!

— Санким ви пита някой кои сте, що сте... — продума Цвятко.

Офицерът отново ги измери с поглед и бавно заслиза по стъпалата. След секунда до двамата железничари долетя грубоватият му глас:

— Много се бавите, пипльовци такива! Нас път ни чака...

— Още не сме го напълнили... — отвърна му някой невидим.

— За чий дявол ще се пълни до горе!

И пак тишина.

Цвятко се послуша. Нищо! Реши за последен път да увеща Стойко. Защото дори той да избяга, ще намерят кой да хвърля въглища и ще го заставят да продължи. В такъв случай рискът струва... нищо и половина!

— Чувай, бай Стойко! — заговори му бърже, трескаво, — трябва да направим нещо, да го вземат дяволите! Ей на, скоро ще се стъмни!

Машинистът го погледна тъй, както се гледа предмет.

— Какво да сторим? — профъфла той тихо, едва с края на устните си. — Нищо не можем, ки!

— Сам човек... — трудно, но двамина, ако речем, можем... Можем и още как!

Пръстите му нервно чешеха такето от дамски чорап, което почти не снемаше от главата си. Очите му, кръвясали от пушека и безсънието, гледаха с вопиюща надежда мрачното лице на машиниста.

— Казах ти, не ме мешай! Мене ме няма у тия работи! — отсече сопнато Стойко.

„Страхливец! — помисли огнярът. — Но я чакай, язовецо, и аз да те посплаша!“

— Слушай! — хвърли в лицето му. — Народен съд ще ни съди, да си го знаеш!

— Менека?! За какво ще ме съди? — извика в недоумение машинистът. — Ни човек съм убил, ни човек съм окрал... За какво да ме съди? Ха ма де!... Баш менека!

И се обърна гърбом към огняра, защото съзря подпоручика да се катери по стълбицата на локомотива.

— Какво си дъдрите? — запита подозрително Самсара, поглеждайки ту единия, ту другия.

— Че какво... — спокойно отвърна Цвятко. — Кажи го, нищо...

— Знам аз как да науча, ами се благодарете, че тука нямам удобства!

Няколко месеца Самсара бе сътрудничил на РО-то при страшния капитан Лишков. И въздъхна със съжаление, че нямаше възможност да ги разпита по метода на капитана: в две различни стаи — „казвай ти!“... После: „казвай ти!“ Не съвпаднаха ли думите на двамата, точ в точ, бой до второ пришествие. Но тука... просто нямаше как! И все пак, не е зле да се опита...

— Казвайте бързо какво си говорехте! — строго, но шепнешком повтори въпроса си.

— Щом толкоз искате да знаете... говорехме за гладната мечка... дето хоро не играе... — избърза и тоз път с отговора момъкът.

Самсара повярва.

— Ще потърпите! — каза той поомекнал. — Аз да не би да съм ял?

Тогава отведнъж си спомни за ябълката, която преди няколко часа беше обелил, но не можа да изяде по тяхна вина. Това отново възвърна яда му. Той хвана тела на локомотивната свирка.

Сирената изрева два пъти — дълго, тревожно.

Тук-там по перона отново отека къртенето на подковани ботуши.

„Войнишките“ патрули бързаха да се метнат във вагоните.

Самсара вдигна автомата.

— Хайде, какво чакате? Бъклица?

Задъхан, локомотивът плавно потегли напред през смълчаните поля.

„Още малко! — мислеше си подпоручикът. — Още няколко часа и после... «Край Босфора шум се вдига!...» Ще го видите вашия Самсар на «Абанос сокак», при закръглените красавици! Ох, заваль Ахмед!“

Локомотивът летеше с пълна сила.

Но подпоручикът все беше недоволен.

— Хвърляй! Още въглища хвърляй! — командуваше той през минута, през две.

Цвятко накрай не изтрая.

— „Хвърляй, хвърляй!“, ама е на свършване! — погледна накриво.

— Какво? Сега пък друг номер извади, а? Кожата ти с кремък ще одера!

— Само буци останаха... — промънка огнярът. — Ей такива, на! — Той разпери ръце.

— Ще ги трошим! — вметна Стойко. — Да не би да ни е сефте?

— Не ме интересува! Следващото спиране ще бъде някъде към Одрин! Инак... — Самсара потри показалеца си по гръкляна. — Ясно ли е?

Цвятко огнярът сякаш не чу думите му. Упъти се към тендера със своята неразделна лопата. Изправи я до входа, сетне надигна една огромна лъскава буца и я понесе към локомотива. Прегърбен на две, едва-едва я домъкна до входа.

— Дръжте, ще я изпусна! — пропъшка той.

Бай Стойко и подпоручикът се втурнаха да му помогнат, поеха как да е буцата и я помъкнаха навътре.

„Изхвърлих най-сетне гелето!“ — мина през ума на огняра.

Цвятко бе чакал тъкмо този миг толкова време, заради него беше замислил цялата сложна маневра.

Грабна мигом лопатата и я стовари върху главата на офицера.

Самсара дори не гъкна, строполи се по очи.

Цвятко въздъхна изтежко, почеса се по тънкото чорапено таке.

— Тази работа свършихме! — промърмори мрачно. — Барем половин-един час ще я караме някак без началство!

— Що направи ти, бе! — извайка Стойко. — Дали па не утепа човеко?

Той трепереше цял, като мокро куче. Очите му бяха широко отворени, устата — замръзнала, полуоткрита.

— Диша, не виждаш ли? — продума все тъй мрачно огнярът. — Аха-аха да го пречукам, но задържах малко ръката... Тъй беше дошла: или ние него, или той нас...

Цвятко се наведе, издърпа внимателно автомата от безжизнената прегръдка на офицера и го окачи на куката върху куртките.

— Или ти искаше той тебе, а? — попита и спря поглед върху Стойко.

Машинистът сгърчи лице, после махна с ръка и уплашено отстъпи към другия край на локомотива.

— А сега какво ще правим?

— Все ще измислим нещо... — отвърна тихо, но решително Цвятко. — Само че първо ми дай твоя каиш!... Вързан поп — мирно село!

Какъв чуден следобед! Уж още беше пладне, а пък се здрачи, като че слънцето се бе претопило в тая тъмносива мътилка.

Край прозореца на купето, в което пътуваше капитан Черкезов, прелитаха безбройните светулки на бягащия влак — цели рояци, като изпод циганско духало.

После вятърът прехвърляше дима от другата страна и бягащият стъклен екран задълго оставаше тъмен, зловещ.

Огнените светулки успокояваха капитана, те сякаш бяха символ на мъничките искрици надежда, които проблясваха в сумрака на неизвестността. Ще успее ли тяхната мисия? Ще се доберат ли до желания спасителен бряг, от където ще могат да се върнат като победители в своята освободена родина, която — Черкезов беше сигурен в това! — комунистите искаха да превърнат в болшевишка губерния?

Бягството за сега беше единственият изход...

Капитан Андрей Черкезов не бягаше, за да спаси кожата си нито за да се отдаде на лек и приятен живот по баровете и кабаретата. Такъв живот можеше да блазни хора като Самсара и Хасъров, но не и него — националиста, който имаше един девиз: „Бог и България!“. Не че той беше светец, не че не обичаше вино и хубави жени върху коленете си... Но това не можеше да представлява и частица от цената, срещу която би жертвувал живота си.

И все пак капитан Черкезов би бил повече склонен просто да затвори очи, да не забележи такива духовни лилипути, като Хасъров и сие, но за нищо на света не можеше да отмине, да прости на нищожества като полковник Фердинанд Тушев, които, поставяйки си маската на родолюбци, се готвеха да търгуват с окървавената плът на майка България.

Когато късокракият полковник излезе от салон-вагона и потърси капитан Черкезов, да му възложи за изпълнение заповедта на генерал Шнекенбургер, тозчас узна за незавидната съдба на драгоценния си куфар и бързо сам дотича в купето.

Капитан Черкезов го посрещна хладно. Без ни най-малко усилие да скрие презрението си към хора от този род, каза му откровено и направо мнението си за него.

Полковник Тушев, озадачен и поуплашен от ядните пламъчета, запалени в очите на необуздания капитан, пое единствения разумен за момента път: да не признава, да отрича, да лъже...

Седнал на меката кадифена скамейка срещу него, той беше лепнал на лицето си подкупващата усмивка на бодро добродушие.

— Чудя ви се на ума, капитан Черкезов! — ловко се преструваше полковник Тушев. — Как можахте да си помислите такива неща за мене?

— Тъй вярно, мисля ги! — кимна Черкезов мрачно. — Това тук са долари, а не орехова шума!

— Давам ви честната си офицерска дума, тези пари... — той приближи глава до своя събеседник, — тези долари ми даде лично регентът, господин Михов... Те могат да бъдат харчени само за националната кауза. За нищо друго!

При тия думи хитрите му очи зад очилата с позлатени рамки се мъчеха да уловят някаква промяна — каквато и да е мъничка промяна в израза на капитан Черкезов.

Като притиснат в ъгъла боксьор, той се силеше да отгатне, къде противникът ще нанесе следващия, може би съкрушителен удар. Стараеше се да го предугади, за да го избегне — за контраудар не му достигаха сили.

И новата атака не закъсня.

— Ами брилянтите? — запита сухо капитанът.

— Брилянтите ли? — трепна Тушев. Зад позлатените рамки очичките лукаво премигнаха.

Нужно му бе да спечели време.

— Що се отнася до брилянтите... не зная, дали имам право да ви кажа, капитан Черкезов... Това представлява държавна тайна!

„Клъвна!“

Изразът в двете подозиращи сиви очи в тая секунда се промени... Въглените угасваха, покри ги пепелта на примирението.

— Дори и да е така, аз трябва да знам! — твърдо изрече Андрей.

„А сега... Не бива да му се предоставя нито миг, за да се опомни!“

— Не е нужно да знаете всичко, но ако толкова настоявате...

— Настоявам!

— И макар да е още по-оскърбително, щом подлагате на съмнение моята офицерска чест, слушайте: брилянтите, капитан Черкезов, ми ги повери флигел-адютантът на двореца, за да ги предам на княгинята.

— На коя княгиня? — запита с мрачен глас капитан Черкезов.

— Ами... — в тия страшни очи насреща сега се появиха две пламъчета на съмнението — на Нейно Височество княгиня Евдокия... Те са височайше притежание, скъпи ми капитан Черкезов, и също ще послужат на националната ка...

Изведнъж мълния прониза ума му.

— Хей, Черкезов... Ти да не би... Също и...

— Изхвърча май някаква огърлица... — призна Андрей с нотка на вина в гласа си.

— О, ужас! — плясна се по челото полковникът. — Господи, боже мой! Какво ще кажа сега на же... на княгинята?

Но Черкезов вече не го слушаше. Той гледаше с удивление през прозореца, където ставаше нещо странно. Облаци от бяла пара летяха край стъклото и закриваха всичко друго.

— Дявол да го вземе, какво става с влака! — сепнато промълви сам на себе си.

И явно беше безпомощен да си отговори. Като актьор, забравил важна реплика от своята роля, търпеливо очакваше да му я подскажат.

Но и „суфльорът“ беше онемял.

Двамата скочиха на крака едновременно, като боксьори при удара на гонга.

Тъкмо в тая секунда влакът като че ли се блъсна в стена.

Едно коте — най-обикновено слабовато коте със светлоръждива козина — тичаше по шосето и жалостиво мяукаше.

Неговата биография бе твърде кратка. Едва проходило, преди около месец войниците от охраната го донесоха в щаба на капитан Андрей Черкезов. В кабинета му го внесе един ефрейтор, който така тракна токове, че животинчето цяло потрепна.

Черкезов силно се разсмя.

— Червеникаво!

— Тъй вярно, господин капитан! — потвърди войникът с прибрани крака. — Казаха ми, че вий сте търсели коте!

„Аз търся хубави нокти! — помисли си капитанът. — Предпочитам маникюрени, но не винаги ги имам под ръка!“

И каза през смях:

— Дай го насам това моше!

Войникът доближи и нерешително поднесе котето към капитана.

— Тук! Пусни го тук на бюрото!

Момъкът, въпреки очевидната си изпълнителност, послуша командата наполовина — не го пусна, а внимателно го постави.

Капитан Андрей Черкезов протегна дясната си ръка, подразни животинчето. То мигновено се изправи, отблъсна дланта му с извадени нокътчета.

— Охо! Добре!

Черкезов вдигна очи към момъка.

— От кое село си?

— От село Рупките, Чирпанско, господин капитан!

— Дай си билета!

Момъкът погледна тревожно своя началник — да се е провинил нещо... не!

— Три дена отпуск, от утре! Още тази вечер можеш да си заминеш!

— Покорно благодаря, господин капитан! — израпортува войникът. Не можеше да повярва онова, което бе чул.

Капитан Черкезов почти издърпа билета от ръката му.

— Сега иди го изкъпи! — каза той. — Със сапун! И го остави на слънце да изсъхне!

— Разбрано, господин капитан!

Ефрейторът хвана внимателно котето и почти се затича към вратата — габърите на подкованите му ботуши закачиха жакардовата пътека, нагънаха я.

— Ей, я чакай! — настигна го гласът на капитана.

— Заповядайте!

— Ако ти избяга, три дни арест!

— Разбрано, господин капитан! — сгърчи лицето си войникът.

— Върви!

Малкото, червеникаво котенце бе издържало изпита с „отличен“.

А сега, в този късен следобеден час, ситнеше по шосето, гонейки някакъв силует — силуета на близък човек. И мяукаше, мяукаше...

Те — силуетът и котето — тичаха, без да се обръщат настрани, тичаха... Тичаха.

Какво се бе случило?

Когато влакът спря отведнъж, хвъркнаха чанти и куфари, изпопадаха от багажните мрежи.

Хората се блъскаха един в друг.

Сашка с мъка стана от пода.

Офицерът със сплескания нос, който трябваше да я охранява, излетя от купето, остави вратата отворена.

А навън... Мъчно можеше да се разбере какво става в здрачината, тъй като всичко беше обвито в бели облаци пара.

Цвятко огнярът бе кацнал на локомотивната стълба като някакъв черен гарван. В дясната си ръка държеше автомата на Самсара.

— Рипай, бай Стойко! — изкрещя той. И се спусна по стълбицата.

Когато стъпи на земята, видя, че машинистът все още се туткаше горе и уплашено гледаше към него.

— Що правиш бе, момче? — попита прегракнал Стойко.

— Скачай, главанак! — кресна му отново огнярът.

Със свободната си ръка той свали бърже чорапеното си кепе и го мушна в джоба.

— Ти върви! — мрачно изрече Стойко. — Така пост не се напуска!

— Теле си се родил, вол ще умреш! — промърмори на себе си Цвятко. — Работата не е само в туй... да ти дойде дюшешът. Трябва и да се изиграе!

И хукна. Бърз като заяк, подир минута изчезна в рядката горичка, която растеше току до линията.

Тъкмо навреме. От обратната страна на влака тичаше побесняла глутница офицери, предвождани от капитан Черкезов. На края на опашката тромаво подмяташе задник полковник Фердинанд Тушев.

Андрей Черкезов пръв се покатери на локомотива. И най-напред погледът му падна върху проснатия на земята Самсар. Забеляза и това, че автоматът му го нямаше.

Капитанът бърже разкопча кобура си.

— Ти ли, подлецо? Ти ли? — изрева той и насочи пистолета.

— Немойте, господин поручик! — извайка, объркан, Стойко, закривайки се в предсмъртен страх с ръце.

— Ще ти дам аз един поручик!

Отекнаха два изстрела.

Машинистът се отпусна меко, сякаш бе решил да полегне до размърдалия се от гърмежите офицер. В изцъкления му поглед все още можеше да се прочете: „Мене ме нема у тия работи...“

Горе бяха се покачили още двама офицери.

Полковник Тушев разбута другите, надзърна.

— Защо го уби, глупако? — ревна той на Черкезов. — Ти ли сега ще караш локомотива?

— Баба ти ще го кара! — ядно стисна зъби Черкезов, като се хвана за кобура. Беше решен да действа, ако полковникът си позволише нещо повече.

Но поручик Хасъров навреме се обади.

— Никой не ще може вече да кара локомотива, господин полковник!

— Никой!? — полковникът зачупи ръце.

— Те са изпуснали водата.

— Ами... спрете я! — побесня Тушев.

— Късно е вече! — поклати унило глава Хасъров.

— А сега? Какво ще правим сега? — неуверено запита Шомпала, адютантът на полковника.

— Първо свалете камионите! — нареди Тушев мрачно. — Побързо!

— Два камиона... за кого по-напред! — обади се скептично подпоручикът с брадичката.

— На сто вълци кози крак! — вметна удареният в главата Самсара, който се бе пооправил.

— Това ще видим! — измърмори полковникът. — Ще постъпим тъй, както диктуват интересите на родината!

Той погледна часовника си — стрелките му бяха фосфорни. Сетне се обърна към Черкезов:

— Колко ще трае операцията?

Тонът му показваше, че бе турил кръст на всичко, случило се до тоя миг.

— Най-малко половин час... — отвърна капитанът. — Теренът е неудобен.

— И докато натоварим, съвсем ще мръкне! — заразсъждава гласно полковникът.

После отведнъж се изпъчи, прие началническа поза.

— Побързайте, капитан Черкезов! — заповяда той. — Вече всяка загубена минута може да се окаже фатална!

— Какво да бързам! — сопна се Черкезов. — След тази идиотщина.

— Моля, моля!

— Ако не бяхте ме заключили, отдавна щяхме да сме на турска територия!

Тушев му хвърли гневен поглед.

— Я се засрамете! — каза той сухо. — Всичко стана заради вашите семейни увлечения! И заради устатата ви сестра комунистка!

— А тя къде е? — трепна Черкезов.

Разбута мигновено хората около себе си и скочи от локомотива.

По шосето, което тука минаваше съвсем близо до линията на влака, Саша Черкезова продължаваше да тича с все сила в обратна посока.

Ръцете ѝ още бяха вързани отзад и това затрудняваше движенията ѝ.

Но тя тичаше, тичаше, без да се обърне нито за миг.

Все още мракът не се бе спуснал.

Беше уморена до смърт, сегиз-тогиз мъчително залиташе, не дочуваше вече и умолителното мяукане на котето, но бягаше, колкото се може по-далеч и по-далеч от враговете си. Взорът ѝ, устремен напред, не се и докосваше до околния свят.

А наоколо шумолеше изсъхналият царевичак на близките ниви, тичаха насреща ѝ почернели слънчогледови пръчки с клюмнали глави, окълвани от врабците.

В далечината, край брега на Марица, светлееха като прострени на върбалака белезникавите чаршафи на омарата.

Внезапно насреща ѝ се зададе кола, но Саша продължи да тича право към нея.

Шофьорът се видя принуден да запали дългите фарове.

Когато наближи, чу се остро скрибуцане на спирачките, колата се закова наред пътя.

Пръв изскочи на шосето Дамян, погледна изумен залитащата към него девойка.

Фаровете на колата я държаха в плен, като стъписана сърна.

Той я позна с първия поглед.

В гърдите му нещо се отприщи, извика:

— Саша!

Момичето едва не падна в прегръдките му. Гледаше го, не можеше да повярва на очите си.

— Дамяне... ти тук?... — изтръгна се едва-едва от задъханите й гърди.

— Саша!

— Отвържи ме! — промълви тя, но нищо не се чу.

От години Дамян мечтаеше да изпълни поне едничка нейна молба. Но сега дори не я разбра. Тази толкова очаквана молба.

— Отвържи ме! — изрече на пресекулки тя.

Той я обгърна цялата — тъй, вързана, като повито бебе — и ненаситно започна да я целува. По устата, по бузите, по цялото лице.

Какви странни истории се бяха случили през тоя мрачен следобед!

Най-напред опелът на четиримата млади разузнавачи връхлетя върху дълбока, невидима дупка на паважа и счупи единия ресор.

Дамян, инак спокоен и хладнокръвен, почна да хапе месестите си устни. Минута-две чупеше пръсти, премисляйки, как да излезе от тази беда.

Майор Светланов и хората му начаса решиха да продължат преследването.

— Дай ми само един от твоите момци! — каза майорът. — Така ще се оправим по-бързо!

Дамян кимна към Янчо.

— Върви!

— А вие? — озадачи се къдрокосият. — Как ще се оправите?

— Не бери грижа! Подир някоя минута ще пристигнат хората на Гришата. Нали обеща.

Съветските разузнавачи, последвани от Янчо, се втурнаха към плимута.

— Чакайте! — викна подире им Стефан, дебеловратият. — Имате ли взрив?

— От къде такива опасни неща? — отвърна майорът сериозно. — Ще опитаме с пудра захар!

Дамян едва сдържа усмивката си. Не му беше сега до смях, но...

— Заслужи си го! — обърна се той към дебеловратия момък. — Това са съветски разузнавачи. При това не са тръгнали на сватба.

— Та аз за добро... — промълви през избитите си зъби Стефан.

Огнян радистът и сега не проговори.

Тримата наобиколиха злополучния опел, гледаха го, мълчаха.

После седнаха в канавката край пътя, обърнати натам, откъдето бяха дошли. Чакаха да се появи някаква кола.

— Ами ако не дойдат? — подхвърли нерешително Стефан.

— Как така! — скочи Дамян, готов да го нахока. — Гришата обеща!

— Абе, обеща, ама... От обещания къща не се разваля.

— Само това ни липсва! — изпъшка Дамян.

Но подир четвърт час и той самият сериозно се обезпокои. Нищо вече не можеше да го накара да седне. Заразхожда се с ръце в джобовите между двете канавки край шосето.

Мина още време. Дамян реши.

— Я слушай! — викна на Стефан. — Тичай нататък в най-близкото селище! Ако се не лъжа, на три-четири километра от тук е Горски извор... И без кола не се връщай!

Стефан се надигна.

— Я чакай, чакай! — разколеба се Дамян, като си помисли: „Къде ти кола в едно загубено село... Най-много файтон да има от бившия кмет...“ — Я чуй, Стефана! Оттам се свържи с Гришата... да го вземат мътните и него! Да прати кола! И то веднага!

Стефан завъртя глава. Понечи да тръгне, но се досети нещо.

— Ами тротила? Сами ще трябва да го прехвърлите от едната кола в другата...

— Не бери грижа! Тичай! Шмайзера остави! Имаш два пистолета.

Стефан се затича тромаво, с яки стъпки.

— И ни чакай там, на шосето! — догони го викът на Дамян.

Когато силуетът на дебеловратия се сля с пътя, Дамян нареди на радиста да се свърже с Центъра.

— Да намерят начин да ни помогнат! Да се обадят в Пловдив! Или в Борисовград! Той е най-близо до нас.

Огнян се мушна в колата, а Дамян остана край шосето да чака. Той не знаеше, че ще трябва да се надява цели часове, защото пловдивчанинът не беше успял да изпрати на помощ пожарната кола със своите хора.

Минута, след като се бяха разделили, в близкото до града летище някой бе възпламенил бензинова цистерна и Гришата начаса се юрна нататък.

Не беше провървяло и на майор Светланов. Той не знаеше, пък и не можеше да знае, че влакът с бегълците се е отклонил от главната линия и бе престоял няколко часа в затътената гаричка Малево.

Така плимутът със съветските разузнавачи, заедно с къдрокосия Янчо, долетя чак до границата, но едва там се разбра, че никакъв влак не е пристигнал.

Тогава те се върнаха няколко километра назад, туриха взрив на линията, оставиха и човек, който да го възпламени, ако няма друг изход. Сетне подкараха назад да пресрещнат бегълците, ако решеха да тръгнат с камиони. Че на влака има камиони, бяха разбрали от неколцина войници, участвували в престрелката на пловдивската гара.

Колко неочаквани неща в един само следобед!

По Цариградското шосе фучеше с шестте си цилиндъра тъмносин щудебейкър. Бяха го докарали по заповед на Центъра при злополучния опел половин час след радиовръзката, за да може Дамян да продължи гонитбата. Лимузината пристигна от карловското село Баня. Беше на Негово Преосвещенство, който преди близо две години бе заставен да напусне столицата, поради доказани симпатии към англо-саксонците, прогласени дори от амвона.

Дамян и радистът бързешком пренесоха взривното вещество в огромния багажник на владишката кола.

Зад волана седна пак Дамян и пое с летящ старт, а шофьорът на Негово Преосвещенство остана да чака при опела.

Когато подир няколко минутки щудебейкърът стигна в Горски извор, качиха Стефан и продължиха нататък със същата луда скорост.

Устата на дебеловратия се бе изприщила от безпокойство.

След това най-неочаквано налетяха на бягащата Саша Черкезова.

Сега девойката се гушеше в тънкия си джемпър отдясно на Дамян, а отзад, до захъркалия Стефан, седеше безучастно, като глухоням, Огнян радистът.

Саша, постоплена от зефирения полъх на мотора, опря мъничкото си рамо до своя приятел.

— Искам да те помоля за нещо, Дамяне! — заговори тя шепнешком.

— Знам — отвърна късо момъкът.

Лицето му отведнъж стана затворено, почти недружелюбно.

— Все пак... — тя направи усилие, — не забравяй, че ми е брат!

— Знам!

В обсега на забравените светлини от фаровете парчетата мъглица, които непредпазливо пресичаха пътя, се превръщаха мигом в разтопено злато.

— Сега всичко зависи само от него! — изрече също тъй тихо Дамян, загледан напред, в откроилия се вече път.

Двамата мълчаха цяла минута.

— Може би не е толкова лош, колкото си мислиш... — отново прошептя Саша, като правеше усилия да надвие себе си, щото бе видяла през тези няколко часа родния си брат с друго лице.

— Защо ли не угася тия фарове? — бе отговорът. — На средни май е по-добре...

И отново мъчителна минута на мълчание.

— Той знаеше за тебе... — чу момъкът познатия шепот. — Знаеше и къде може да те намери с откраднатото оръжие... Рискуваше цялата си кариера, ако бяха те заловили в бащиния му дом...

Дамян се извърна цял към нея, при което рамото ѝ клюмна.

— И въпреки всичко дойде да те предупреди! — каза тя тихо, без да го гледа.

— Да не искаш да кажеш, че му дължа живота си? — едва не избухна момъкът. За това, изглежда, му беше нужна само още една нейна думичка.

Но тя не я изрече и той продължи възбудено:

— Не издаде мене заради... Нали ако беше го сторил, всички щяха да узнаят, че бащиният му дом е превърнат в нелегална квартира. От собствената му сестра!

— Ако беше те предал, той щеше да изкупи всичко!

Тя го гледаше сега с големите си, пламтящи очи, като че искаше да прозре, какво става вътре в него. Нима до тоя миг не го е познавала достатъчно?

Тези рентгенови очи стопиха нещо в душата на Дамян.

— Ще видим! Сега не мога да ти кажа нищо... — каза той глухо. — А може би пък... и аз не съм толкова лош, колкото си мислиш.

Тя се пригуши до него, умоляваща и смалена като уловена птица.

По това време бегълците бяха свалили от влака единия камион и тътрузеха по скования набързо понтон и другия.

Скоро и той стъпи на твърда земя, зарева с мотора си и, залитайки, се устреми към шосето, тикан от войниците.

Едва тогава полковник Тушев, носейки в ръце огромния си куфар, се приближи до салон-вагона.

Оберлейтенантът Адолф Ничке, който стоеше до прозореца, го забеляза и се обърна, съобщи на генерала.

Подир минутка вратата на вагона се отвори, пръв скочи Адолф и подаде ръка на Шнекенбургер. Генералът като че не забеляза това, хвана се със здравата си ръка за дръжката и пъргаво скочи на земята.

— Чантата и пелерината! — нареди той на своя адютант. — И почакай господин посланика!

Адолф бързо се върна във вагона, като едва не се сблъска с министър Пешев.

А в същото време полковник Тушев отпрапортува на Шнекенбургер:

— Господин генерал, камионите са готови.

— Да, да... — разсеяно кимна генерал Шнекенбургер.

От високото стъпало скочи предпазливо българският министър, хвърли тревожен поглед върху камионите. Подир него слезе и посланикът.

Той мълчаливо погледна Шнекенбургер и генералът го разбра.

— Оберлейтенант! — извика Шнекенбургер.

Адолф Ничке излетя от вагона като тапа от шампанско.

— Оберлейтенант, вие командувате товаренето и потеглянето на камионите!

— Явол, хер генерал! — изопна се Адолф, стиснал в едната си ръка малкото кожено куфарче на посланика, а в другата — чантата на Шнекенбургер. Пелерината на генерала притискаше с лакът.

Шнекенбургер се пресегна със здравата си ръка, взе своите неща и каза тихо:

— В първата кола: господин посланикът, членовете на германската мисия Вайсман, фон Тидке и архивите! Нито едно листче не бива да попадне в ръцете на русите!

— Разбирам, хер генерал! — чукна токове оберлейтенантът.

— Действайте! — нареди Шнекенбургер.

— Господин генерал, ами ние... как? — вълнуваше се полковник Тушев.

— Оберлейтенант! — викна отново генералът. — Пуснете господин министър Пешев в първата кола!

— Господин генерал! — отново се обади Тушев.

Шнекенбургер дори не го удостои с поглед.

— Господин генерал, в този куфар също има важни архивни документи! — заговори с умоляващ глас полковник Тушев. — Не бива да ги оставяме на болшевиките!

— Зер шаде^[1], полковник! — изрече невъзмутимо Шнекенбургер.

— Да вървим, генерале! — каза с нескрита досада посланикът.

— След вас, господин посланик! — чинопреклонно кимна Шнекенбургер.

Щом видя как цялата тълпа хукна към камионите, полковник Тушев бърже заситни нататък.

Германските военнослужещи, преоблечени в български униформи, вече товареха архивите в първия камион. Вторият беше обграден от всички страни. Тушев го наближи и извика силно:

— Господа офицери, слушайте заповед!

Наоколо поутихна, възцари се относителен ред.

— Господа офицери, слушайте командата ми и без паника! — заговори отново Тушев.

Тъкмо всички се умълчаха, пред тях изникна оберлейтенант Адолф Ничке.

— Господин полковник, във втория камион трябва да се качат най-напред чиновете от германската армия! — каза той на немски.

Това бе искрата, която попадна върху сухия барут.

— Швайнерай!^[2] — изкрещя полковник Тушев. Не само думите, но и заповедният тон на оберлейтенанта го бяха вбесили.

— Хер полковник, това е заповед!

Най-неочаквано яростта на Тушев сякаш попремина. Той се изпъчи и важно изрече:

— Не забравяйте, че тука заповядвам аз!

Оберлейтенантът не отстъпваше:

— Да се спасяват и се прехвърлят на фронта немските чинове, това е заповед на фюрера, хер полковник! — Мъничките сини очи на Адолф Ничке стрелнаха изкосо Тушев.

При тия думи полковникът се стъписа. („Ето ти сега! — мина през ума му. — Кой те караше да обричаш душата си само на един господ... да залагаш само на немската карта!“) И замълча.

Ала най-неочаквано в този миг се чу познат глас, който накара всички да изтръпнат:

— Да ви пикая на фюрера! Има само Бог и България!

Викаше капитан Черкезов. Образът му се бе изкривил целият в болезнена гримаса.

— Хайде, български офицери, глупци, какво чакате? Качвайте се! — неистово изкрещя в лицата им и измъкна пистолета си, насочи го към оберлейтенанта. — Тия свине мислят само за себе си! Ще офейкат, а нашите кожи ще останат да висят тука!

— Обезоръжете го! — изрева полковник Тушев. — Какво чакате?

— Чакат комунисти да уловят нас как мишка! — изрече на развален български оберлейтенантът.

[1] Зер щаде — твърде жалко (б.авт.). ↑

[2] Швайнерай — свинщина (б.авт.). ↑

Майор Светланов и Дамян отново бяха се срещнали. Двете коли си отпочиваха недалеч от един остър завой, а малката група мъже и Саша Черкезова стояха изправени над тях върху жълтеникав глинест рът.

Дамян внимателно наблюдаваше през бинокъла си спрелия влак.

— Виждам две... не, три картечници... И няколко леки флакови оръдия...

— Трябва да вървим! — спокойно предложи майор Светланов с тон, който не търпеше възражение.

Саша го погледна изумена.

— Вие... сериозно ли? — обади се тя. — С няколко автомата срещу цяла рота въоръжени до зъби бандити? Простете, ама това е...

— Нямаме друг изход! — прекъсна я Дамян.

В погледа му сега имаше някаква спокойна и уверена твърдост, неприсъща за хората на неговата възраст.

— Та те ще ви покосят още преди да стигнете ешалона! — промълви девойката и се помъчи да преглътне. — Положително ще ви...

Не посмя да се доизрече.

— Ние имаме заповед! — каза твърдо съветският майор. — Знаете какво е заповед, нали?... Така че не можем да ги изпуснем! А пък ако се забавим още малко, току виж, офейкали... Но за беда, вместо да се мръква, небето се изясни...

— Нали сте поставили динамит? — взря се в лицето му Саша.

— На линията, не на шосето! — въздъхна Светланов. — Нещо или някой промени неочаквано техния план, а заедно с това и нашия...

— Няма ли да е по-добре да ги заобиколим? — предложи Янчо. — И да им пресечем пътя отпред?

Майор Светланов помълча намръщен някое време.

— Ако не бяхме се върнали чак до тук да ги търсим... — И поклати глава. — А сега ще се забавим, те ще ни изпреварят. Да

тръгваме!

— Тогава да ги изненадаме! — предложи Дамян. — И да действваме тъй, че да ни помислят поне за няколко дузини!

— И аз ще дойда с вас! — каза решително Саша. Трудно можеше да отговори дори пред себе си, коя бе истинската причина за това спонтанно бликнало в душата ѝ твърдо решение. Желанието да участвува в отговорната и рискована акция или мисълта за съдбата на брат и? И едното... и другото... По-точно, и двете!

Но Дамян възрази с не по-малка решителност.

— Не, Саша! Ти ще останеш!

Каза това и веднага съзна, че никак нямаше да бъде лесно да я възпре, дори беше напълно уверен, че няма да успее и все пак... изрече тия думи. Защо?

Ако трябваше да отговори другиму, отговорът би бил различен. Но себе си не можеше да излъже. Да, той реши да се опита да ѝ попречи, защото в тази минута го обзе мисълта, че не би могъл да живее без Саша, че тя е късче от бъдещето, за което не веднъж бе мечтал...

Внезапно някъде зад гърба им се чу тихо ручене, после все повече и повече небето се огласи от усиливащия се рев на самолетни мотори.

Всички вдигнаха очи нагоре.

На все още светлия небесен екран спокойно плаваха пет бомбардировача, а край тях палаво кръжаха рояк изстребители, които приличаха на пасаж малки, сребърни рибки.

Майор Светланов грабна бинокъла от ръцете на Дамян и го вдигна до очите си.

— Наши! — възкликна той възбудено и силно удари с длан коляното си. — Съветски!

Но не той единствен съзря самолетите. Полковник Фердинанд Тушев също ги зърна и, забравяйки в миг ролята на смел и пълен със самообладание офицер, която цял живот сполучливо изпълняваше, викна уплашено:

— Съветски!

Той мигновено се хвърли, като изметнат от пружина, към кабината на втория камион.

Офицерите, които се намираха наоколо, панически се юрнаха след него.

— Карай бързо! — започна побеснял да крещи полковник Тушев. Камионът на секундата тръгна — изглеждаше като с подскок.

Неколцина от военните, успели да се покатерят по калниците и каросерията му изпопадаха на земята — същински обрулени круши.

Други дотичаха със закъснение — когато на пътя бе останала само пушилката.

— Мамичката ти, господин полковник! — чу се нечий дрезгав глас. — Разрешете да ви таковам мамичката!

— Ех, защо не послушахме Черкеза!

Подпоручикът със сплескания нос бърже свали автомата от рамото си и пусна цял откос подир бегълците.

Напразно!

Камионите пълзяха вече далеч — в края на пътя.

Това беше ужасно и целият ужас беше изписан върху лицата на измамените... Ужасно... но не най-ужасното, както се оказа в следващия миг, когато първите бомбардировачи прелитаха над влака... Ужасът по лицата се смеси с отчаяние и някакъв животински страх. И всичко това отстрани изглеждаше малко странно, защото все пак това бяха хора, отколе избрали сами професията, чийто доайен и най-крупен акционер беше не някой друг, а смъртта. Хора, обрекли себе си на войната, чиито работни инструменти бяха картечниците и пистолетът.

А ето, че когато удари часът на отплатата за полученото с пълни шепи, когато трябваше да се докаже, че смелостта, а не перченето с нея е задължителният атрибут на тая мрачна, но мъжествена професия, рицарите хукнаха презглава, като уплашено стадо.

На последния открит вагон бяха останали само неколцина от „войниците“, които трябваше да обслужват оръдията.

Най-едрият, гледайки с изкривено лице пикиращите самолети, се хвърли към една от картечниците.

Другарят му, с голобрадо момчешко лице и пълни, бебешки устни, уплашено го последва, дръпна ръката му.

— Оставете, господин поручик! — каза с усилие той. — Кауза пердута!

И, срещнал сърдития поглед на другия, благоразумно обясни:

— Господин поручик, нима ви е все едно, дали ще полежим някоя и друга годинка в дранголника или...

— Какво или? — избухна едрият „войник“.

— Или ще ни обесят на първото дърво!... А тук дървета — дал господ!

Едрият го погледна сепнат и несъзнателно попипа шията си.

А в тази минута над открития вагон с картечниците се спущаше първият бомбардировач.

От кабината му пилотът виждаше един въртящ се мравуняк, който ведно с разбунената сякаш земя връхлиташе отдолу срещу него.

Секунда... пет... десет... и самолетът кацна в близката нива. Хвъркнаха на всички страни гейзери от черна пръст.

Вторият самолет попадна в някакво стърнище, ръмжейки, проби една самотна купа сено и бавно, бавно намали хода си.

Към земята се насочиха един подир друг и останалите три бомбардировача.

А от бомболюковете на първия вече бяха наскочали около две дузини съветски автоматчици. Водеше ги лейтенант Рубашкин, адютантът на Иван Василиевич.

Стрелецът-радист бе готов отвътре да открие огън с голямата картечница.

Тогава към изоставените бегълци се отправиха двата автомобила.

Хората на Дамян и на майор Светланов обкръжиха бегълците почти едновременно със слезлите от въздуха съветски автоматчици.

Нито един от изоставените не прояви желание да се съпротивлява.

Дамян се обърна.

Майор Светланов стоеше на няколко крачки от него.

— Тука и без нас ще се оправят... — подхвърли. — Какво ще кажете, товарищ майор?

— Да бързаме! — бе отговорът на майора. — Но трябва най-напред да предупредим изстребителите!

— Аз ще дойда с вас! — извика Рубашкин и лицето му грейна.

— Елате, но... не виждам повод чак толкова да се усмихвате, лейтенант! — отвърна му майор Светланов. — Не отиваме на сватба!

И след тия думи усмивката не отлетя от лицето на Рубашкин.

— Аз просто така... другарю майор! — каза посконфузен лейтенантът. — Още от дете... Баба ми казваше: „Ваня, Ванюшка, защо вечно се смееш... като луд на брашно!“... А аз... просто не мога да преживявам... Все ми е едно такова... радостно!

— Май че трябва да ви освидетелствуват! — промърмори майорът. И се помъчи да направи кисело лице.

— Съгласен, другарю майор! — хвърли отчетливо, по устава лейтенант Рубашкин. — При условие, че освидетелствуват и киселиците! Дето никога не се усмихват...

Лицето му отново засия.

— Хвърляте камъни в моята градинка! Това е наказуемо! — не можа да се сдържи майорът. Засмя се и той. — Но... да вървим!

Затичаха се един до друг, Светланов се отправи към колата, а Рубашкин, преди да се раздели с него, задъхан сподели:

— А ако искате да знаете, другарю майор, на мен никак не ми е до смях! Защото в изпълнение на една генералска заповед, наруших друга!

Той си мислеше за писмото до майка си, което и този път, поради тревогата, не можа да допише.

В същите тия мигове по етера летеше заповед на руски език:

— Сокол шест, Сокол шест... Отпред два камиона, след тях наши коли... Спрете камионите! Действайте!

Двата автомобиля се втурнаха с пълна скорост да догонят камионите.

Но изстребителите все пак бяха по-бързи. Подир минута те вече пикираха над бегълците, пускайки къси серии от предупредителни изстрели.

Под тях двата камиона сега изглеждаха съвсем малки и безпомощни. Като уловени бръмбари, с които децата понякога решават да си поиграят, те се силеха тромаво да убягнат от очите на своите

нечакани господари, да се мушнат тук или там в някоя дупка, да се спасят от гибелта, която неминуемо ги очакваше в края на „играта“.

Но тук краят вече се виждаше.

Единият от самолетите пусна нов откос на шосето — точно пред първия камион и бегълците си дадоха сметка, че са хванати в капан и че няма да стигнат далеч.

Първият камион внезапно спря и от кабината му скочиха германският посланик, министър Пешев и генерал Шнекенбургер, който сам шофираше.

Тримата бързешката свърнаха встрани от шосето. Последваха ги Вайсман, фон Тидке и оберлейтенантът Адолф Ничке.

Шнекенбургер се обърна и ги забеляза.

— Оберлейтенант! — извика мрачно той. — Залейте с бензин архивата и... знаете, нали?

— Явол, хер генерал! — отвърна Адолф и се хвърли в канавката край шосето.

В това време спря и вторият камион. Пръв изскочи полковник Тушев.

— Къде е куфарът ми? — извика трескаво той. — Куфарът ми къде е?

— Тука, господин полковник! При мене! — чу се извътре нечий глас.

И от крайчеца на зеленото платнище се подаде малката главичка на Шомпала, адютанта.

— Добре, поручик Гранитски! — поуспокои се полковникът. В следващия момент се разнесе команда: — Скачайте веднага! Хайде, господа, какво чакате? Трябва да бягаме, докато не е станало късно!

— Турската граница не е далеч! — подметна някой.

— Не е, разбира се! На един хвърлей място... — потвърди Тушев. — Ще се укрием, докато мръкне, а после, с бога напред, ще направим опит да преминем...

Когато успя най-сетне да се добере до драгоценния си куфар, предпочете да го вземе сам. Помъкна го към нивите.

„Трябваше поне едно «мерси» да кажа на Шомпала... — помисли си той. — Човек не знае, какво може да...“

Преди да се шмугне в царевичака, полковник Тушев чу автоматен откос и леко извърна глава, погледна през рамо.

Останалите бегълци от втория камион не бяха се втурнали веднага към него. Очевидно сега те стреляха, но по кого?

Полковникът скоро разбра това. Изскърцаха спирачки и две леки коли, които неочаквано бяха изскочили от близкия завой, рязко се заковаха на пътя — на около сто и петдесет крачки от задния камион.

Това мерна и Адолф Ничке, който беше раздрал ризата си, за да приготви факла. И прецени мигновено — не можеше да направи вече нищо за райха и за фюрера, можеше само да умре или да спаси живота си.

Той без колебание избра второто и хукна с дългите си крака през нивите.

Полковник Тушев беше хванал същата посока. Жълтите ленти на царевиците лизваха сегиз-тогиз бузестото му лице, някои се увиваха като ласо около пълната му шия, но той тичаше ли, тичаше, газеше с късите си, яки крака, по влажния, лепкав чернозем.

После отново до мъничките му ушички долетяха изстрели от автомати и това съвсем не го успокои. Изкуствените челюсти наистина затракаха в устата му като кастанети.

„Каква стана тя! — мислеше Тушев. — Аз ли криво се молих, господи, ти ли криво ме разбра?“

На всичко отгоре тежкият куфар удряше всяка секунда дебелиите прасци на краката му, изопнали до пръсване конحوвете на лъскавите ботуши.

Царевичакът свършваше до порутения плет на стара селска къща — единствена тук в нивята, с голяма плевня в долния кат и еркери, проядени от дървесни червеи.

В двора, забрадена с черна кърпа старица береше в престилката си домати. „Бая едрички станаха тая година — мислеше си тя, — хеле тез, най-подирните... Ще трябва да набера други ден една кошница и да пратя на Хрисанка в града...“

Хрисанка беше чуваниче — сираче, което бяха взели от мъничко, отгледали и оженили за един налбантин в Свиленград.

И отведнъж...

— Мамаша... — чу се момчешки глас. — Може ли за минутка?

Старицата вдигна глава.

Недалеч от нея стояха изправени трима съвсем млади войници — за бабичката пагоните им не говореха нищо.

Лейтенант Ваня Рубашкин и приятелите му Толя и Миша Котелков, с автомати в ръце, откrexнаха скованата с дъски порта и влязоха в двора.

Старицата се изправи, погледна ги с любопитство и с бавни, но крепки за възрастта ѝ крачки пристъпи към тях, придържайки края на престилката си.

— Брей... Какви сте ми такива... — заговори тя по-скоро на себе си. — Да не сте русначета, бе мама?

— Руски... — усмихнато кимна Рубашкин.

— Боже-е, какви сте младички, какви сте хубавички! — дивеше им се старицата, продължавайки да ги разглежда.

— Слушай, мамаша, да са се мяркали насам немци, а? — попита Ваня.

— Тъдява ли? Ами-и-и... — бабичката, подведена от усмивката му, помисли, че се шегува. — От къде у нас немци, сине?

— Прощавай, маминко! Досвиданья! — каза Рубашкин и кимна на другарите си. — Да вървим!

— Вие какво така? — едва сега се разтревожи старицата. — Сякаш, че за огън сте дошли... Я почакайте, ще ви почерпя с нещичко... Хич бива ли...

— Благодарим, мамаша, нямаме време! — прекъсна я Котелков.

— Аз няма много да ви задържам... Млекценце само ще ви донеса... Цяло ведро току-що надоих, още е топличко... Чакайте, чакайте!

— Какво казва? — попита в недоумение Толя.

— Мляко!

— Топло!

— Добре, мамаша! — съгласи се Рубашкин, не намирайки сили да ѝ откаже. Пък и... от кога не беше си пийвал прясно млечице!

Старицата бързешком се заклатушка към плевнята, като изсипа първо доматиите върху прогнилия капак на една стара бъчва.

Влезе, без да се бави, посегна към пълното ведро... И отведнъж... писък!

В следващия миг Рубашкин, Толя и Миша зърнаха широко отворените от уплаха очи на жената, а после и една ръка, която закри с

длан устата ѝ.

Подир няколко секунди на вратата се появи бабичката, хваната здраво през кръста от оберлейтенанта Адолф Ничке.

Прикрит зад тялото ѝ, опирайки се до стената, немецът нервно пристъпваше към ъгъла на олющената плевня.

Ваня Рубашкин понечи да се втурне напред, но видя автомата, насочен срещу тях и изкомандува:

— Легни-и!

Тримата се хвърлиха на земята, с насочени натам шмайзери, но стъписани, не смееха да стрелят — дори и когато автоматът на немеца избълва първия откос.

— Не стреляйте, не стреляйте, момчета! — извика Рубашкин, следейки тревожно с очи отдалечаващия се хитлерист, все така плътно прикрит зад тялото на бабичката.

Преди да изчезне зад ъгъла, немецът отново пусна дълъг откос срещу тримата и, като блъсна жената, хукна да бяга.

Толя и Миша Котелков скочиха подире му, втурнаха се да го догонят...

А Ваня Рубашкин... „Ех, ти, Ванюшка — мина през ума му, — ще те накаже като нищо генералът... Обеща му пък... Повече от половината е готово, дяволското... Мамаша, можеше и по-кратко, важното е, че... че е здрав и... твойт Ванюшка е... здрав и... Мучи... Трябва да види тая крава... Сега няма време, но... тукашните крави, казват... Товарищ генерал-полковник, виноват!...“

Главата му се отпусна встрани.

Толя бе застигнал оберлейтенанта и тъкмо тогава го преряза с цяла серия.

Адолф Ничке се килна, тупна по очи, а Толя го наближи и с остатъка от своя пълнител го приши като с шевна машина към земята.

Тогава му се дощя да повърне, но преодоля това и се обърна. Тръгна бавно към самотната къща.

Ваня Рубашкин лежеше неподвижно върху тревата на двора.

До него с подкосени крака стоеше старицата. Тя поиска да се наведе, да приклепне, но се клатушна, тръсна се досами момъка.

Тя, старицата, като че трябваше да извади сълзите си от дълбок кладенец, първом не захвана да ридеа. Пресегна се, взе главата му в

ръцете си с набръчкана, дамгосана от лунички кожа и едва тогава заклати забрадка и се завайка:

— Синко, синко-о-о-о... Да беше му пушнал ти, сине-е-е! За какво съм ти аз, мама-а-а-а!... Боже, божке!

Върху бялото му, усмихнато и във вечния си сън лице се червенееше като ален мак раната и жената като че едва сега я съзря. Долепи изтръпналата си буза до лицето му, а плачът ѝ се превърна в ридание:

— Заради мене, синко-о-о-о-о-о-о!

Тук оплакваха така само собствените си синове.

Есенното свечеряване в Софийското поле е едно, в земите на Тракия — друго. Тук, в тия южни места, здрачът припада по-бавно.

И пейзажът е различен — по-спокоен, по-мек.

Но къде ти сега време да се възхищава човек на пейзажа?

Когато се втурнаха след камионите, Дамян не пожела да вземе със себе си Саша. Майор Светланов я качи отзад, в своята кола.

Щом настигнаха втория камион с офицерите, мислеха да ги заставят да се предадат, за да избягнат кръвопролитията. Надяваха се, че бегълците са разбрали безизходното си положение.

Онези ги посрещнаха с куршуми. Първият откос изтрещя в предното стъкло на щудебейкъра.

Дамян, кърдокосият Янчо и Стефан, стиснали автоматите в ръце, се добраха с прибежки до канавката на пътя, последвани от Саша Черкезова, майор Светланов и хората му.

Само радистът Огнян така си остана в колата, прихлупен напред, с куршум в адамовата ябълка. И смъртта си той прие мълчаливо, а очите му останаха отворени — може би в последния миг на живота си очакваше да зърне хитлеристите, отвлекли обичната му сестра.

— Убиха Огнян, гадовете! — просъска Стефан, дебеловратият. И изпопържа.

— Стреляйте в тях! — викна възбуден Дамян. — Мерете се точно!

Лицето му пламтеше, изкривено от болка и внезапна ярост.

Още преди да чуят думите му, хората на майор Светланов бяха открили огън. Затрещяха в надпревара автоматите, просъскаха и край тях залпове от оловни жила.

— Дамяне, залегни! — звънна гласът на Саша.

Но Дамян не я чуваше, не искаше да я чуе. Той стоеше изправен в канавката, разкراчен като сеяч, и косеше с автомата по близкия противник.

— Побягнаха! — извика подир минута с цял глас. — След тях, другари!

Той със задоволство видя, че майор Светланов бе вече пребягал до отсрещната, по-дълбока канавка и, леко приведен напред, се отправяше нататък, към камионите.

Войниците му го следваха със смълчани, съсредоточени лица.

Янчо и Саша се устремиха към бегълците откъм другата страна на пътя. Девойката стискаше в ръце автомата на Стефан — дали го бе взела насила или той сам ѝ го беше дал, Дамян не знаеше.

Но това в първия миг го ядоса.

— Послушай ме поне веднъж! — скастри я той. — Постой тука и чакай!

— Какво си въобразяваш? — избухна тя. — Забрави ли кой те привлече в бойната група?

— Дрън-дрън... Друго е това!... Дай шмайзера на Стефан, чуваш ли!

Но тозчас видя, че дебеловратият бе отворил вратата на колата и сваляше автомата от раменете на Огнян — бавно, внимателно, сякаш се боеше да не го одраска.

— Нямах право да ме спираш! — почти изплака девойката. — Не съм тръгнала с тебе!

Но лицето на Дамян в тази секунда я уплаши — очите му бяха широко разкрити, гневни.

— Остани, ти казвам! Аз ръководя акцията... А пък ако ти...

Той на свой ред видя очите ѝ — сториха му се не ядосани от обидата, а неизмеримо скръбни, умоляващи, като на ранена сърна.

Затуй ѝ заговори с друг глас:

— Саша, аз няма да го... Не се бой!

— Боя се за тебе, не за брат си! — промълви тя тихо. Беше напълно искрена.

И той усети това със сърцето си.

— Все пак остани!... — помоли я. — Може би Огнян още не е...

Не изрече следващата дума.

— Добре! — кимна покорно Саша.

Дамян вдигна ръка и хукна нататък. С големи, много големи крачки.

Върху камионите не беше останала жива душа.

А от двете страни на пътя — сякаш постлани рогозки — безкрайни царевични ниви. Бегълците бяха потънали в тях, иди че ги търси!

Дамян, стиснал здраво автомата, се бореше с всички сили с гъстата преграда от разлистени стъбла. Той все пак беше улеснен, защото тичаше по дирите на човека, който си беше проправил път преди него.

Жълтата маса идваше на вълни срещу лицето му, но момъкът не спираше дори да си поеме дъх.

Да го догони! А после и другите... всички! Нито един от тези типове не биваше да се измъкне!

А може би тъкмо този един носеше със себе си най-ценните архиви?

Всъщност, не! Този, който сега бягаше пред него, като че ли не носеше нищо друго, освен автомат. В едно разредено от растителността място Дамян го съзря за миг. Беше с мека шапка и цивилно сако, но под него личаха офицерските бричове и ботуши.

Дамян стреля.

Човекът отново хлътна в царевичака.

Секунда-две и от там долетяха два изстрела, които накараха Дамян да се хвърли на земята. Момъкът отново стреля — лежешком, но не получи ответ и бързо се спусна подир беглеца.

Неочаквано царевичната нива свърши.

Щом излезе на открито, Дамян зърна в припадналия здрач човека с меката шапка — бягаше запъхтян по едно малко възвишение, само на трийсетина крачки отпреде му.

Момъкът се втурна с все сила и бърже скъси разстоянието...

— Стой! Ще стрелям!

Беглецът изведнъж спря да тича, рязко се обърна назад, към него.

Дамян се стъписа, замръзна на мястото си. По лицето му се изписа безкрайна тревога и смущение.

— А-а, това си ти, Андрей! — каза той тихо.

Капитан Черкезов дишаше тежко, притиснал автомата до гърдите си.

— Какво чакаш, глупако? Защо не стреляш? — кресна той в изстъпление.

Но автоматът на Дамян висеше безпомощно надолу, като някакъв клюн на птица от праисторическата ера.

— Стреляй, де!... Какво от туй, че Саша... че те спасих. Тъкмо случай да ми се отблагодариш!

Тозчас в края на нивата се появи Саша. В първата секунда тя видя само Дамян.

— Дамяне, хванаха немците!... — извика отдалеч. — И архивите.

А в следващия миг девойката съгледа изправени един срещу друг своя брат и любимия си.

— Дамяне! — отново викна.

Дамян едва сега я чу и бавно се обърна назад.

За миг капитан Черкезов видя жертвата си беззащитна. Той завчас се окопоти, вдигна автомата си и го насочи към Дамян. Беше отличен стрелец.

Проехтя честа серия от изстрели, цял пълнител.

В живота на човек има мигове, които са равни на години и други, които са равни на цял един живот.

Има и такива мигове, които решават не само един живот, но и цели съдби.

В своя жизнен път Цвятко огнярът днес за пръв път преживя един такъв миг.

Но машинистът бай Стойко не можа да оцени същия този миг. Той можеше да живее и искаше, много искаше, но не знаеше какво да стори, кой път да избере. И не го оставиха да избира.

Цвятко бе чул от горичката двата револверни гърмежа и си рече:

„Очистиха го май, гадовете ниедни!... Пет деца... сирачета... Не ме послуша.“

Дълго бяга той, преваля горичката и навлезе в царевичака. Вървя, потича... И си мислеше, че твърде далеч е отишъл, без да знае, че и шосето, и железопътната линия правеха тук, на това място, широк и продължителен завой.

И тъкмо се беше успокоил, затракаха шмайзерите.

„Тè ти, булка, Спасовден!“ — мина през ума му.

Да бяга? Знае ли накъде? Можеше вместо веждите... очите.

Затуй реши да се спотаи в листака и да чака.

И макар да беше прекарвал и други такива мигове, в които краят на живота му е бил опънат до скъсване, по едно време затрака със зъби.

„Вечер става хладно!“ — рече Цвятко сам на себе си, за да се оправдае. И нахлузи чорапеното кепе.

Но не му беше писано да бъде измъчван от скука.

Дойдоха гърмежите в края на царевичната нива.

След туй Черкезов вдигна шмайзера и го насочи срещу Дамян.

А в следващата секунда автоматът се изхързули от ръцете му и тупна на земята.

Капитанът се хвана за стомаха, наведе се напред и заби чело в стърнището. Меката шапка се килна встрани, хастарът ѝ погледна към небето.

Дамян, който отново се бе възвил към него при гърмежите, видя това и лицето му се изуми. Оръжието му висеше все така надолу с железния си клюн — явно, че той не беше стрелял.

Погледна към Саша. Покрусеното ѝ лице бе сведено към черната угар. Но в ръцете ѝ нямаше оръжие...

„Тогава кой?... Кой?“ — недоумяваше в мислите си Дамян.

Тая секунда иззад недалечния храст се показва огнярът Цвятко, с автомата на Самсара в ръце. Той стори няколко крачки към убития, след това спря разколебан. Върху очерненото му от сажди лице бе паднала слана.

— Оцапа ми душата! — промълви той тихо и безпомощно разпери встрани накумюрените си ръце.

На Дамян се стори, че в тази секунда пред него не стои спасителят му, а някакво смешно бостанско плашило.

— Ама нямаше как... — изпъшка Цвятко и прибра ръцете си. — Дошла беше работата... кой-кого...

При появата на огняра, Дамян отново се оборава.

Той видя Саша.

Обърната гърбом към трупа, тя беше скрила в шепа пребледнялото си лице. Раменете ѝ потръпваха.

Стояха сякаш вкаменени и никой не проговаряше. Здрачът вече ги покриваше със синкавите си криле.

После Цвятко запраши към шосето, а Саша тръгна с колебливи стъпки напреко през нивата.

Дамян вървеше мълчаливо до нея, помагаше ѝ, като ѝ правеше път през гъстия царевичак.

Синилото на нощта бързо се сгъстяваше в огромната небесна стъкленица.

Излезлият ветреца носеше надалеч монотонното църкане на щурците.

До един синор Саша спря. Изглеждаше неузнаваема, като че не беше се случило нищо.

Обърна се към Дамян, изразът на лицето ѝ не се виждаше в тъмното.

— Може ли да те помоля да минем през Сараньово? — попита девойката със спокоен глас.

— Искаш да вземем баща ти с нас?

— Не. Искам да бъда при него, когато получи удара...

— Можем двамата да...

— Не, сама!

— Добре! — Дамян сложи дланта си върху косата ѝ. Появилият се ветреца беше поразчорлил.

— Но не задълго, нали? — каза момъкът.

Това не беше въпрос, това беше молба... и безпокойство, и терзание същевременно. Вопъл.

Но тя отговори съвършено спокойно.

— Това и аз самата не мога да ти кажа... Зная само едно: не бих искала да е... завинаги.

Църкането на щурците се усили.

В единия край мастиленият похлупак на небето просветля. Появи се изтънелият сърп на луната.

Тръгнаха.

Дамян премести автомата в лявата си ръка и сложи дясната върху рамото ѝ. Усети как тя потръпна.

— Ще наредя да приберат тялото му... — заговори той.

Умишлено каза „тялото“, а не „труп“.

Тя се изви, изплъзна се от ръката му.

— Не ми казвай нищо, моля те! Не бих желала да зная къде е гробът му... Не бих желала... Боя се, че някой ден може да...

Момъкът кимна.

— Добре! — устните му бяха засъхнали.

Саша забърза напред — явно, имаше нужда да остане поне за малко сама.

Дамян разбра и тръгна подире ѝ, едва след като тя се отдалечи.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.